

Uit

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

En kvalitativ studie av ungdommers meninger om kvensk språk og kultur i Skibotn

Er ungdom i Skibotn arvtakere av kvensk språk og kultur?

—

Johanne Andrea Engstad Nilsen

NOR-3980 Mastergradsoppgave i nordisk språk ved lektorutdanningen

Våren 2015

Innholdsfortegnelse

OVERSIKT OVER FIGURER.....	IV
OVERSIKT OVER TABELLER.....	IV
FORORD.....	V
1. INNLEDNING.....	1
1.1 PROBLEMSTILLING	2
1.2 UNGDOM OG SPRÅK- OG HISTORIEBEVISSTHET.....	3
1.3 INFORMANTENE.....	3
1.3.1 Ungdomsmiljøet i Skibotn.....	4
1.3.2 Avgrensninger.....	4
1.4 DIDAKTISK PERSPEKTIV	5
1.5 FOKUS PÅ OG BEVISSTGJØRING OM DET KVENSKE SPRÅKET OG DEN KVENSKE KULTUREN	5
1.6 PRESENTASJON AV UNDERSØKELSESONRÅDET: SKIBOTN I HISTORIA – SKIBOTN I DAG	6
1.6.1 Skibotn skole.....	7
1.7 TIDLIGERE FORSKNING.....	8
1.8 BRUK AV BEGREPENE KVENSKE OG KVENSKE/FINSK.....	8
1.9 MIN EGEN TILKNYTNING TIL SKIBOTN.....	9
1.10 VIDERE DISPOSISJON	10
2. BYGDE- OG SPRÅKHISTORIE.....	11
2.1 KVEN – ET HISTORISK INNBLIKK	11
2.1.2 Kvensk immigrasjon til Nord-Norge – push- og pullfaktorer.....	11
2.2 ASSIMILERINGSPOLITIKK I NORGE. “DEN FINSKE FARE” – ASSIMILASJON OG FORNORSKINGSPOLITIKK OVERFOR KVENENE	12
2.3 DET KVENSKE SPRÅKET FÅR STATUS SOM EGET SPRÅK.....	13
2.3.1 Kvenske språktrekk.....	14
2.3.2 Kvenske dialekter.....	15
2.4 FOKUS PÅ OG BEVISSTGJØRING AV DET KVENSKE SPRÅKET, OG DEN KVENSKE KULTUREN. EN STATUSRAPPORT FOR KVENSKE SPRÅK OG KULTUR.	16
2.4.1 Status for kvensk språk i dag.....	16
2.4.2 Halti kvenkultursenter IKS	17
2.4.2.1 Holdningsskapende arbeid	17
2.4.2.2 Språktiltak av Halti Kvenkultursenter IKS	18
2.5 OMDØMMEBYGGING I NORD-TROMS.....	18
2.6 KVENSKE INSTITUTT	19

2.7 IMMATERIELL KULTURARV I NORGE – KVENSKE KULTUR.....	19
3. TEORI.....	22
3.1 SOSIOLINGVISTIKKEN.....	23
3.1.1 Synkroni og diakroni – mikroperspektiv og makroperspektiv	24
3.2 ETNISITET	25
3.3 SPRÅK OG IDENTITET.....	27
3.3.1 Ulike identitetsoppfatninger og elv og elveleiet-metaforen.....	27
3.4 FLERSPRÅKLIGHET	30
3.4.1 Flerspråklighet og morsmål	31
3.5 SPRÅKSKIFTE.....	33
3.5.1 Språkskifte i Skibotn	33
3.5.2 Indre og ytre faktorer ved språkendring, og dermed språkskifte.....	34
3.5.3 Globalisering – hvordan det påvirker mennesker og språk.....	35
3.6 SPRÅKBEVARING OG REVITALISERING.....	36
4. METODE	37
4.1 BEGREPET METODE.....	37
4.2 KVANTITATIV OG KVALITATIV TILNÆRMING.....	38
4.3 METODER FOR INNSAMLING AV SPRÅKLIGE DATA	39
4.4 VITENSKAPELIGE KRAV TIL INNSAMLING AV DATA.....	40
4.5 FORSKNINGSETISKE PROBLEMSTILLINGER.....	41
4.5.1 Forskerrollen.....	41
4.6 METODEVALG	43
4.7 INFORMANTUTVALG – UNGDOMSGRUPPA.....	45
4.7.1 Informantrekruttering og intervjuprosess.....	48
4.8 BEARBEIDING AV DATA.....	49
5. ANALYSE OG RESULTAT	50
I.....	52
5.1 ETNISITET: HVILKEN ETNISITET SIER INFORMANTENE AT DE OG DERES FAMILIE HAR?	52
5.2 SPRÅK.....	56
5.2.1 Informantene og flerspråklighet	56
5.2.2 Informantene og kvensk språkopplæring.....	57
5.2.3 Språkundervisning på skolen.....	59
5.3 IDENTITET: INFORMANTENES TILKNYTNING TIL KVENSKE	61
5.4 INFORMANTENES TANKER OM TILSTEDEVÆRELSE AV KVENSKE SPRÅK I SKIBOTN	63
5.4.1 Hva tror informantene at ordet kven betyr?	65
5.4.2 Hva assosierer informantene med kvenbegrepet?	66

II.....	68
5.5 REVITALISERINGSARBEID OG SPRÅKTILTAK.....	68
5.5.1 <i>Uuet Laulut og Paaskiviiko</i>	68
III.....	71
5.6 VEIEN VIDERE.....	71
5.6.1 <i>Ungdom i Skibotn: arvtaker og viderefører av den flerkulturelle historia?</i>	72
6. DIDAKTISK PERSPEKTIV.....	75
6.1 TEMAETS BEGRUNNELSE: LÆREPLANVERKETS GENERELLE DEL	76
6.1.1 <i>Læreplan i norsk</i>	77
6.2 TEMAETS MULIGHETER	79
6.2.1 <i>Eget undervisningsopplegg</i>	81
6.2.2 <i>Elevenes meninger om undervisninga</i>	86
6.3 UTFORDRINGER VED UNDERVISNINGSSSEKVENSEN OG OPPSUMMERING.....	89
7. OPPSUMMERING	90
LITTERATUR	94
VEDLEGG	97
VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV	97
VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE.....	99
VEDLEGG 3: SAMTYKKESKJEMA.....	102
VEDLEGG 4: SPØRRESKJEMA	103
VEDLEGG 5: TO STJERNER OG ET ØNSKE	105
VEDLEGG 6: POWERPOINT, UNDERVISNINGSSOPPLEGG	106
VEDLEGG 7: QUIZ OM KVENSKE SPRÅK OG KULTUR	109
VEDLEGG 8: DIKT, KASVOTTOMAN KANSAN LAPSI/ BARN AV ET ANSIKTSLØST FOLK.....	111
VEDLEGG 9: INTERVJU MED KRISTINA	113
VEDLEGG 10: INTERVJU MED MATHILDE	115
VEDLEGG 11: INTERVJU MED LISA	117
VEDLEGG 12: INTERVJU MED STINA	120
VEDLEGG 13: INTERVJU MED SARA	124
VEDLEGG 14: INTERVJU MED CHARLOTTE	127
VEDLEGG 15: INTERVJU MED NORA	129
VEDLEGG 16: INTERVJU MED HELENE	131
VEDLEGG 17: INTERVJU MED EMILIE.....	137
VEDLEGG 18: INTERVJU MED REGINE.....	143
VEDLEGG 19: INTERVJU MED OLIVER.....	146

VEDLEGG 20: INTERVJU MED KRISTIAN OG EMIL.....	148
VEDLEGG 21: INTERVJU MED SEBASTIAN.....	153
VEDLEGG 22: INTERVJU MED ADRIAN.....	155
VEDLEGG 23: INTERVJU MED LUKAS.....	157

Oversikt over figurer

Figur 1 Skibotns beliggenhet.....	6
Figur 2 Kvendialekter kart	15
Figur 3 Essensialistisk og konstruktivistisk identitetsoppfatning	28
Figur 4 Den didaktiske relasjonsmodellen.....	82

Oversikt over tabeller

Tabell 1 Aldersfordeling/trinnvis fordeling informanter	47
Tabell 2 Fiktive navn og alder.....	47

Forord

Dette arbeidet hadde ikke vært mulig å gjennomføre uten god støtte fra veiledere, familie og venner. Først og fremst vil jeg takke min veileder Tove Bull som på en inspirerende og innsiktsfull måte har hjulpet meg gjennom denne prosessen. Takk til didaktisk veileder Einar Størkersen. Jeg vil også rette en stor takk til Anna Skjevik Jacobsen som har lest og kommentert utkast fra begynnelse til slutt – og som ellers har vært en god samtalepartner og venn gjennom dette året.

En spesiell takk går til informantene. Dere har tatt meg godt imot og har bydd på dere selv – denne avhandlinga er ingenting uten dere. Tusen takk!

Til venner og medstudenter på lesesalen – takk for oppmuntring og støtte. Dere har gjort hverdagen adskillig lysere. I tillegg ønsker jeg å takke Halti Kvenkultursenter IKS for nyttig informasjon om arbeidet deres. Videre vil jeg takke Skibotn skole for å ha tatt meg godt imot og lånt meg to klasser. Andre som fortjener en stor takk er familien min: Sofia Magdalena, Isak Magnus, mamma og pappa. Tusen takk for at dere har stilt opp og hjulpet til med alt fra barnepass til beroligende samtaler når masterstresset har stått på som verst. Jeg vil også takke tante Hanne Margrete Koht Engstad for korrekturlesing.

Ava Kristina og Richard. Tusen takk for befriende avbrekk fra arbeidet, denne avhandlinga hadde vært mye tyngre å fullføre uten deres ufravikelige positive innstilling. Takk for at dere har vært der for meg som støtte og motivasjon gjennom dette utfordrende og fantastiske året.

Takk!

Tromsø, 14.05.2015.

Johanne Andrea Engstad Nilsen

1. Innledning

I likhet med mange andre minoritetsspråk er kvensk et trua språk. Det finnes ingen offisiell statistikk over hvor mange kvener det er i Norge,¹ og en kan dermed heller ikke med sikkerhet si hvor mange som snakker kvensk. Det en likevel kan si med sikkerhet, er at antallet er langt lavere enn for mellom femti og hundre år siden. Ett av de områdene i Norge som har hatt mange kvenske innbyggere, er bygda Skibotn i Storfjord kommune, Troms fylke. Skibotn har som knutepunkt for Nordkalotten og handelen som foregikk der fra langt tilbake i tida, vært en bygd med mange språk. Samisk, finsk, kvensk og norsk har blitt snakka i bygda, og innbyggerne har vært alt fra flerspråklige til enspråklig norske, samiske, finske eller kvenske. Kvenene og det kvenske språket er et tema som har opptatt mange innenfor en rekke forsknings- og fagområder², og som fortsatt gjør det i dag. Temaene som blir diskutert *om og rundt* den nasjonale minoriteten kven vekker både følelsesbetonte og juridisk viktige diskusjoner. Denne avhandlinga er i så måte et bidrag i samme diskurs.

Etter å ha foretatt et lite feltarbeid i Skibotn for to år siden bestemte jeg meg for å ta opp hvor jeg avslutta da, og fortsette å undersøke talemålet i bygda. I min forrige undersøkelse var fokuset på talemålet i én familie, og jeg undersøkte hvorvidt de hadde interferensfenomener fra kvensk i deres norske talemål. I denne avhandlinga løfter jeg blikket og tar for meg samfunnet mer generelt, med flere informanter. Masteravhandlingas fokus blir nærmere belyst under 1.1 ”Problemstilling”.

Jeg er selv fra Skibotn og har bodd der fra jeg ble født til jeg var 17 år. Jeg har derfor god kjennskap til bygda, dens innbyggere og hvordan dagliglivet utfolder seg der. Det jeg derimot ikke har hatt like god kjennskap til, er det norske talemålet i bygda. Jeg snakker det selv og har hørt det hver dag fram til jeg flytta til Tromsø, men jeg har aldri studert det, verken språkstrukturen, språkbruken, språkhistoria eller forholdet mellom språket og andre samfunnsfenomener.

Jeg ser på det som en stor og krevende oppgave å skulle skrive en masteravhandling basert på et feltarbeid i hjembygda mi Skibotn. Rollen som forsker har jeg tatt på meg med stor ydmykhet og har ikke tatt lett på å skulle undersøke og tolke den språkpolitiske og språkhistoriske bakgrunnen Skibotn har hatt, og har i dag. En enda større ydmykhet og respekt har jeg for informantene mine og det å skulle behandle kildematerialet på en riktig

¹ Trolig mellom 10 000 og 15 000 personer (Røyneland, 2012e:70).

² Sosiolingvistikk, sosiologi, og kvensk aktivistmiljø for å nevne noen.

måte. Det er viktig at informantene skal kjenne seg igjen i den måten jeg tolker dem på og i gjengivelsen av det de forteller meg. Jeg ønsker ikke at det i min analyse skal framstå som om jeg kjenner mine informanter bedre enn de kjenner seg selv.

Det er riktignok over sju år siden jeg har bodd i Skibotn, men det er likevel rimelig å tenke seg at mitt syn på bygda og det livet som utfolder seg der, vil være farga av min oppvekst og bakgrunn som skibotsværing. Det er vanskelig for en forsker å forholde seg helt nøytral til det feltet hun undersøker; hun er ikke uavhengig av undersøkelsesområdet og informantene. Det gjelder enten informantene står forskeren nær personlig eller ikke. Forskningsetiske problemstillinger som berører slike spørsmål, blir drøfta i kapittel 4 ”Metode”.

1.1 Problemstilling

Denne masteravhandlinga er basert på egeninteresse i å forske på og få mer kunnskap om språk og holdninger i Skibotn, men jeg har også et rent språkvitenskapelig formål med arbeidet, idet jeg ønsker å kaste lys over språkforhold i én av mange nordnorske bygder. Avhandlinga vil, i tillegg til det som allerede er nevnt, ha et synkront perspektiv siden hovedproblemstillinga er *hvilke holdninger ungdommene har til kvensk språk og kultur i bygda*. Jeg ønsket også å undersøke hvordan ungdommene definerer seg selv og hvilken etnisitet de tilskriver seg selv. Problemstillinga min har jeg formulert slik:

Betyr den kvenske bakgrunnen noe for ungdommene i Skibotn i dag? I så fall. Hva betyr den, og på hvilke måter kommer kvensk identitet og kultur til uttrykk i ungdommenes liv og virke?

1.2 Ungdom og språk- og historiebevissthet

Hvor bevisst er dagens ungdom i bygda Skibotn på sin språkav? Kvensk er ikke lenger et språk som er i aktiv bruk i Skibotn, slik det var for noen generasjoner siden. De aller fleste barna som vokser opp nå, hører ikke kvensk eller finsk i hjemmet eller ellers i bygda; majoritetsspråket norsk har tatt over og er fullstendig dominerende. Spørsmålet er da ikke nødvendigvis om ungdommene kan eller bruker kvensk, men heller om og eventuelt hvordan den historiske bakgrunnen påvirker barn og ungdom i et tidligere kvensk- og finskdominert samfunn. I hvor stor grad er dagens situasjon preget av den kvenske fortida? Det er kanskje slik at kvensk identitet har lite å si for ungdommene, all den tid de ikke snakker språket. Eller er det motsatt: Føler ungdommene seg som kvenske til tross for at språket ikke lenger er i bruk i det miljøet de lever i? Det vil derfor være interessant å prøve å få et innblikk i holdningene deres til kvensk språk og kultur. I hvilken grad deres språklige praksisfellesskap har noe feste i den kvenske bakgrunnen i bygda, er òg en viktig problemstilling. Studien blir i så måte en språkholdningsstudie.

1.3 Informantene

Informantene mine er altså ungdommer i Skibotn. Utvalget består av ungdommer fra åttende til tiende trinn i grunnskolen, og første til tredje året i videregående skole. Elevene i videregående skole går på skole utenfor bygda, men de pendler hjem hver dag eller til helgene. Før jeg utførte feltarbeidet, tenkte jeg at den yngste aldersgruppa, informantene på åttende til tiende trinn, kanskje ikke var modne nok, ikke var interesserte i historia til sine beste- og oldeforeldre fra to-tre generasjoner bak i tid. Av den grunn mente jeg det ville være interessant å høre hva ungdommer på videregående skole hadde å si om samme sak. Det kunne også være at det ikke var noen nevneverdige ulikheter mellom ungdomsskoleelevene og videregåendeelevene. Alt dette blir drøfta i oppgavens analysedel. En mer utførlig presentasjon av informantene og intervjusituasjonen kommer i kapittel 4 ”Metode”.

1.3.1 Ungdomsmiljøet i Skibotn

Ungdomsmiljøet i Skibotn er et lite, tett miljø. Sammenlignet med større bysamfunn, er det et lite antall ungdommer på ungdomsskolen. I år³ er det totalt 26 elever i åttende til tiende trinn, henholdsvis 6 elever i åttende, 9 elever i niende og 11 elever i tiende trinn. Disse elevene bor hjemme med sine familier i Skibotn. Om en utvider ungdomsmiljøet til også å gjelde de som har flytta fra Skibotn eller pendler med buss og bil og går på videregående skole utenfor bygda, slik jeg har valgt å se ungdomsmiljøet, blir naturlig nok antallet litt større.

1.3.2 Avgrensninger

Jeg valgte å ikke forske på bestemte fonologiske, morfologiske, leksikologiske, semantiske eller syntaktiske trekk i talemålet til informantene. Dette hadde vært interessant å undersøke, da det var noe av dette jeg så på i min første studie i Skibotn. Å se om ungdommene i bygda har opprettholdt språklige trekk (interferensfenomener) fra kvensk eller finsk i talemålet sitt, ville gitt tilstrekkelig datamateriale for en komplett avhandling, og ville høyst sannsynlig gitt mange interessante funn. Det var likevel ikke en vanskelig avgjørelse å ta da jeg bestemte meg for å konsentrere meg om identitet, etnisitet og språklig bevissthet hos ungdommene og da med den kvenske språk- og kulturbakgrunnen som bakteppe. Det ønskelige hadde vært å sammenligne ungdomsgruppa med foreldre- og besteforeldregenerasjonen, men dette beslutta jeg tidlig å skrinlegge av plassomsyn. Mulighetene er der likevel, og det er ingen tvil om at det jeg har utelatt, er viktige sider ved språksamfunnet i Skibotn som kan og bør belyses ved en senere anledning.

Noe annet som hadde vært interessant å gjøre, ville være å gjennomføre et oppfølgingsintervju med informantene mine om noen år. Ved å gjøre det kunne en sammenligne informantenes utsagn fra første til andre intervju, og sett om noe hadde endra seg i løpet av de aktuelle åra. Dette lot seg naturligvis ikke gjennomføre i denne avhandlinga, da tidsrammen for arbeidet er på under ett år, altså to semestre.

³ Skoleåret 2014/2015.

1.4 Didaktisk perspektiv

Innholdet i avhandlinga skal også ha et fagdidaktisk perspektiv. Denne masteravhandlinga har et kapittel som er profesjonsretta og har vekt på forholdet mellom det norskfaglige og det pedagogiske. Jeg skal med dette vise kunnskap om problemstillingas relevans, legitimering og mulige anvendelighet i norskfaget i skolen.

Avhandlingas tema er aktuelt i skolen; mange sosiolingvistiske emner er i det hele viktige i norskfaget. Språk og identitet, språkkontakt, flerspråklighet, språklig endring og variasjon i skriftspråket er alle tema som har en plass i norskundervisninga. Det er altså ikke tvil om at emnet for denne sosiolingvistiske avhandlinga, da spesielt det fagdidaktiske perspektivet, kan ha en relevans i skolen.

Det ligger et stort ansvar på lærere og skoleledere i å skape bevissthet og spre kunnskap om minoriteter i Norge. I det fagdidaktiske kapitlet blir det blant annet drøfta hvorfor norskfaget med norsklærere i spissen har et særlig ansvar for dette kunnskapsaspektet. Det er også tydelig at det er et ønske fra skolemyndighetene at ungdom får tilstrekkelig kunnskap om minoriteter i Norge, da Utdanningsdirektoratet nylig⁴ har gitt ut et informasjonshefte om temaet, kalt ”Våre nasjonale minoriteter”. Det er viktig å ha skolen med i arbeidet for å skape faktisk kunnskap om minoriteter i Norge. Spesielt viktig er det å trekke lokalhistoria inn i klasserommene og møte barn og unge på deres egen arena, i de områdene som har en rik lokalhistorie der urfolk og andre språklige minoriteter var sentrale aktører. Mer om dette kommer i den didaktiske delen. Det fagdidaktiske perspektivet har altså fått et eget kapittel mot slutten av avhandlinga, der blant annet relevante kompetansemål fra læreplanen i norsk som kan knyttes til avhandlingas problemstilling, blir løfta fram. Jeg vil også vise til utprøvinga av et eget undervisningsopplegg som jeg har prøvd ut og som kan fungere som et eksempel på hvordan en kan arbeide med avhandlingas tema i skolen.

1.5 Fokus på og bevisstgjøring om det kvenske språket og den kvenske kulturen

De siste åra har bevisstgjøring om samisk og kvensk historie i Skibotn blitt vektlagt mer blant barn og unge. Språksenteret i Storfjord og Halti Kvenkultursenter IKS, for å nevne noen arenaer, gjør en god innsats både for revitalisering av kvensk språk og opplysning om språk- og kulturhistoria i bygda, og ellers i andre tidligere kvensktalende bygder. Også Skibotn skole gjør et arbeid med å skape bevissthet om det samiske og det kvenske. Mer om dette kommer i kapittel to.

⁴ 25.08.2014

1.6 Presentasjon av undersøkelsesområdet: Skibotn i historia – Skibotn i dag

Fram til 1929 var Skibotn en del av den gamle Lyngen kommune, Stor-Lyngen, som ble delt det året. Som handels- og markeds plass har Skibotn en mange hundreårig historie, iallfall så langt tilbake som til 1569 (Pedersen, 1988:27). Bygda har vært et knutepunkt på Nordkalotten for den handelen som foregikk mellom nordmenn, samer og kvener; bygda var slik sett møteplass for de tre stammers møte. Det var tre markeder i løpet av året; høstmarked, mellommarked og vårmarked. Til disse markedene kom det finlendere, svensker og samer i rein- og hesteraider fra blant annet Kautokeino, Enoktekiö, Muonio og Karesuando. Det var ulike grupper med folk som kom til de ulike markedene – “reinsamene” kom som regel ikke til høstmarkedene fordi det da ikke var føre for reinene til å trekke sledene. Da kom det mest finske og svenske tilreisende med hest. I tillegg til raidene kom folk med båter, og lastebåter kom med varer. Det ble solgt blant annet reinkjøtt, smør, ryper, mel, rå kaffe, votter og strømper på markedene (*Samtale om Skibotn marked 1983, 2005*).

I dag er Skibotn en del av Storfjord kommune som ligger helt sør i Nord-Troms. Storfjords nabokommuner er Balsfjord, Kvænangen, Kåfjord, Lyngen, Nordreisa og Skjervøy. Kommunen grenser til både Sverige og Finland, som vi kan se i figur 1. Fra Skibotn går E8 til Finland. Bygda hadde i 2008 et innbyggertall på 568; regner vi med nærmeste omegn, blir det ca. 750 mennesker. Det finnes i dag barnehage, barne- og ungdomsskole, butikk, bedehuskapell, lensmannskontor og språksenter i bygda, for å nevne noe. Hver sommer blir Skibotn Marked fortsatt arrangert, samt et vintermarked i vinterhalvåret. Selv om markedene ikke har samme funksjon som de hadde for flere hundre år siden, da Skibotn var endestasjonen for en rute mellom innlandet og kysten (Pedersen, 1988:26), er de fortsatt tradisjonsrike markeder og et møtested for mange fra hele Nordkalotten.

Figur 1 Skibotns beliggenhet⁵

⁵ Kartet er henta fra <http://www.strandbu.no/?page=location&locale=no>.

1.6.1 Skibotn skole

Skolen og skolevesenet har hatt stor betydning for hvordan språkpolitikk og språkplanlegging har fått gjennomslag i Norge. Også i Skibotn har skolen spilt en betydelig rolle, for eksempel under fornorskningstida fra midt på 1800-tallet og langt ut på 1900-tallet. Fornorskings- og assimilasjonspolitikken er beskrevet i mange sammenhenger. Her nøyer jeg meg med å konstatere at skolen var en viktig fornorskingsarena. På skolen var kvensk og samisk bannlyst, og skolebarna ble – mer eller mindre strengt – tvunget til å snakke norsk. Skolelederne hadde mye makt, delegert av regjeringa. Gjennom skolen fikk regjeringa spredt språkpolitikken over hele landet, også til de mer øde og fjerntliggende bygdene i Nord-Norge hvor gjerne kvensk og samisk dominerte som talemål. Skolen i dag spiller fortsatt en viktig rolle, men nå for å ta vare på de flerspråklige og flerkulturelle tradisjonene i bygda. Elever på Skibotn skole har blant annet mulighet til å delta på et musikkprosjekt som er kalt Uuet Laulut – ”Nye sanger”, og på festivalen Paaskiviiko. Prosjektet Uuet Laulut er et samarbeid mellom kulturskolene i Nord-Norge og Halti Kvenkultursenter IKS, hvor målet er å skape kulturelle arenaer for ungdom som ønsker å synge på minoritetsspråk. En mer utfyllende gjennomgang av bevisstgjørende arbeid i forhold til kvensk språk og kultur kommer i neste kapittel. Der har jeg også presentert en kortfatta oversikt over kvensk historie.

1.7 Tidligere forskning

Jorid Hjulstad Junttila (1988) har undersøkt språk og språkvalg i Skibotn. Hun intervjuer tre finsk-norske familier, hvor det var felles for familiene at mor var finskfødt og far var født i Skibotn. Min studie er en annen enn Junttilas. Vi har ikke samme type informantgrupper og ikke samme problemstilling, men det vil likevel være hensiktsmessig for meg til en viss grad å sammenligne med hennes funn. Aud-Kirsti Pedersen (1988) har skrevet en avhandling om stedsnavnlån: fonologi og ortografi i lydlig lånte stedsnavn med et oversyn over fonologien i norsk på Skibotn og i Kvænangsbotn. I 2001 leverte Bente Ann Henriksen sin hovedfagsoppgave med tittelen *Kvensk, finsk eller norsk? Om forvaltning av etnisk identitet i Skibotn. En analyse av tre generasjoners sjøloppfattelse*. Også denne avhandlinga vil fungere godt som referansegrunnlag for meg. Det er alltid greit å ha annen, tidligere forskning å støtte seg på eller å vise til, også for å styrke validiteten i det egne forskningsprosjektet. Det er likevel viktig å understreke at det ikke vil sammenlignes mye fra tidligere forskning i denne avhandlinga.

1.8 Bruk av begrepene kvensk og kvensk/finsk

Det var en viktig avgjørelse å ta om jeg skulle bruke dobbeltbetegnelsen finsk/kvensk, eller skille de to språkene og betegne dem som finsk og kvensk. Det korrekte ville være å skille språkene ved å kalle dem finsk og kvensk, siden de er to selvstendige språk. Det å slå dem sammen her kan virke som et steg tilbake, siden det var en stor seier for kvener å få kvensk anerkjent som et eget språk i 2005. Likevel var det tidligere gjerne vanlig i Skibotn å kalle seg for finsk selv om en var kvensk; det å bruke begrepet kven var ikke bestandig ønskelig fordi begrepet ble assosiert med stigma og negativitet av språkbrukerne selv, men også av sambygdingene som ikke definerte seg som kvenske. Betegnelsen finsk ble lettere godtatt. Mange var heller ikke helt klar over forskjellen mellom finsk og kvensk. Vi kan spørre om det fortsatt er slik i dag. I min første ministudie av talemålet i Skibotn sa en eldre kvinne dette: “Jeg er finsk, men det er vel kvensk de kaller det.” Dette viser noe av begrepskompleksiteten. Det gir sterke signaler for hvordan en oppfatter seg selv og andre om en på den ene sida bruker begrepet kven eller om en på den andre sida kaller seg eller andre finskøttet. Bruken av kvenbegrepet som inngruppe- og utgruppenavn blir drøfta senere i oppgaven. Jeg har likevel beslutta å ikke bruke dobbeltbetegnelsen, og vil derfor videre kun skrive kven og kvensk, finlender og finsk. Eventuelle problemer knytta til begrepet kven i informantintervjuene blir belyst og drøfta i avhandlingas resultat og analysedel.

1.9 Min egen tilknytning til Skibotn

Jeg mener det kan være hensiktsmessig å gjøre greie for min egen tilknytning til Skibotn, i tillegg til det jeg allerede i korte trekk har nevnt. Jeg kommer fra en familie som har norske, kvenske, svenske og samiske røtter. På begge sider av familien har jeg samiske aner, i tillegg til kvensk og svensk på morssida. Dette er noe som jeg ikke ble spesielt klar over før i ungdomstida – fordi vi ikke snakka om det innad i familien. Ikke var jeg en ungdom som interesserte meg mye for etnisk opphav heller, men var som “ungdommer flest” opptatt av å leve i nuet. Den kvenske delen av slekta er knytta til min mormor, som ikke har snakka kvensk med oss barna. Den samiske delen av meg ble på mange måter vekket da jeg fikk min første kofte som 16-åring, men den kvenske siden har vært et ukjent område helt fram til for bare noen få år siden. Jeg kan ikke snakke samisk eller kvensk, men lærte noe finsk på barneskolen. Likevel identifiserer jeg meg som kven og same, og er stolt av bakgrunnen min.

Som et resultat av fornorskningspolitikken ble det altså ansett som negativt å være samisk og kvensk, og dette har hengt igjen gjennom flere generasjoner. I likhet med andre kvenske og samiske familier har det også skjedd et språkskifte i min familie, fra to- og trespråklighet til norsk enspråklighet. Bruksspråket i familien er norsk, men de eldste i familien behersker samisk og kvensk. Et slikt språkskifte er en utvikling de aller fleste tidligere flerspråklige familier i Skibotn har vært igjennom. Heldigvis har en i de siste åra kunnet se en utvikling som har ført til at minoritetsspråkene og minoritetskulturene er blitt mer verdsatt. Det har vært mye fokus på samisk språkrevitalisering i nord-norske bygder, men den kvenske revitaliseringa har ikke hatt like stor framgang eller oppmerksomhet. Likevel jobbes det mye med å spre kunnskap om kvensk språk og kultur, spesielt i Finnmark, og en har de siste åra også kunnet se dette i Nord-Troms, og da også i Skibotn. På denne bakgrunnen var det svært interessant å høre hva ungdomsgruppa jeg hadde valgt ut, mente om de komplekse språkhistoriske og språksosiale forholdene som er en del av bygdas historiske arv, og dermed også en del av arven til de som nå vokser opp i Skibotn.

1.10 Videre disposisjon

I det påfølgende kapitlet vil det handle om bygde- og språkhistorie, samtidig som jeg vil gi en “statusrapport” om kvensk språk og kultur. I kapittel tre presenteres det teoretiske rammeverket, og i kapittel fire den metodiske tilnærminga jeg har valgt for prosjektet mitt. Her vil også informantgruppene bli presentert. Etter dette, i kapittel fem, legger jeg fram resultatene fra feltarbeidet. Dette kapitlet er avhandlingas analyse- og hoveddel, og her vil altså intervjumaterialene analyseres og drøftes. Det didaktiske kapitlet, kapittel seks, er det siste før den endelige oppsummeringa.

2. Bygde- og språkhistorie

2.1 Kven – et historisk innblikk

For å kunne drøfte og forstå dagens Skibotn er det å kjenne til hvordan bygda var i tidligere tider, en viktig forutsetning. Det samme gjelder den kvenske bakgrunnen; en må også se den i et før-nå perspektiv om en ønsker å forstå den komplekse og intrikate språkpolitiske situasjonen som satte rammene for og begrensa våre forfedres språklige utfoldelsesmuligheter. I dette underkapitlet presenteres noen av de temaene jeg har ansett som viktige å belyse ved kvensk historie.

2.1.2 Kvensk immigrasjon til Nord-Norge – push- og pullfaktorer

Det råder ulike meninger om hvor kvenene kom fra. Niemi (2014:258) skriver at Kvenland antakelig lå i den sørlige delen av Nord-Finland. Tidlig på 1700-tallet begynte det å komme finner fra Finland til Finnmark og Troms. Denne innvandringa blir gjerne omtalt som tre små “bølger”, fra 1710 til 1720, i 1740-åra og i 1790-åra (ibid.:27). Immigrasjonen av kvenene strekte seg helt til slutten av 1800-tallet, og Niemi kaller dette århundret for “det store finske migrasjonsårhundret”; det anslås at så mange som 10 000 finner migrerte til Nord-Norge (ibid.:29). Niemi drøfter forskjellige push- og pullfaktorer som kan forklare årsakene til migrasjonen fra Finland til Nord-Norge. Finland opplevde en befolkningsvekst fra 1700-tallet og til midten av 1800-tallet, og som følge av det ble ressursene knytta til jordbruk strekt til det ytterste, slik at “balansen mellom befolkningsstørrelsen og ressursutnyttelsen var blitt forstyrret” (ibid.:31). For mange ble uår og mangel på dyrkbar jord en grunn til å flytte, simpelthen for å ha noe å livnære seg av. Niemi påpeker også at flere emigrerte allerede før det ble krise i Finland i 1760-åra, og at de gjorde det på grunn av sosial deklassering som følge av økonomisk nedgang i landet. Det herjet også en rekke kriger i Finland (fra 1500-tallet til rundt midten av 1700-tallet), som naturlig nok drev deler av befolkninga på flukt.

En av pullfaktorene ved emigrasjonen var de store landområdene i Nord-Norge som kunne brukes til jordbruk. Disse områdene lokket til seg de som var av bondeslekt, men som selv ikke arva gård. Immigrantene kunne altså livnære seg av både gårdsbruk og fiske i Norge. Den finske emigrasjonen avtok rundt 1890, etter å ha pågått i rundt 200 år (ibid.:33).

2.2 Assimileringspolitikk i Norge. “Den finske fare” – assimilasjon og fornorskingspolitikk overfor kvenene

En viktig side ved norsk nasjonsbyggingshistorie er den assimileringspolitikken som ble gjennomført overfor samer og kvener, en politikk som ble satt i verk fra midt på 1800-tallet og varte ved til langt inn i siste halvdel av 1900-tallet. Språklig og kulturelt skulle minoriteter ikke bare integreres i majoritetsbefolkninga, men assimileres med den. Det ble satt i gang tiltak for å fornorske samene og kvenene, og dette ble spesielt viktig i språkblandingsdistriktene i Finnmark og Nord-Troms, særlig i de såkalte overgangsdistriktene. Norges grenser skulle sikres, ikke minst mot øst, og grensehandelen mellom Norge og Finland ble redusert. Dette var spesielt på grunn av “den finske fare” – en reell frykt blant Norges ledere som tok seg ytterligere opp etter at Finland ble et selvstendig land i 1917. Kvenene ble ansett som en sikkerhetspolitisk risiko på grunn av Norges ansente forhold til Finland/Russland. Også samene kom i samme posisjon som kvenene, da norske politikere samtidig stilte spørsmål ved samenes lojalitet. Utover 1800-tallet var hovedgrunnlaget for politikken i det unge Norge nasjonsbygging. Nasjonen Norge hadde eksistert i uminnelige tider, men nå hadde den vunnet selvstendighet, og et nasjonale, med alt det som det innebar, får en mye mer framtredd plass. Ifølge Niemi (2014:214-215) var oppfatninga den at det var de norske innbyggerne som utgjorde *nasjonen*. Minoritetene i landet ble ikke ansett som ordentlig norske. Det gjaldt blant andre både den kvenske og samiske populasjonen. Assimileringspolitikken må altså sees i sammenheng med den økende norske nasjonsbygginga som hadde som mål å fremme *norsk* kultur, i motsetning til kulturer som ble betrakta som ikke-norske. Det fremste kjennetegnet på nasjonen Norge var at vi hadde ett felles norsk språk. Dette var helt i tråd med nasjonalromantisk ideologi, og kvensk og samisk ble i dette perspektivet et forstyrrelseselement. Det ble vedtatt en offisiell minoritetspolitikk overfor kvenene og samene, som skulle være “assimilatorisk, det vil si at integrasjonen skulle skje på storsamfunnets premisser der siktemålet var tap av minoritetskulturen og full overgang til norsk kultur og språk” (ibid.). Som Niemi (2014:265-266) skriver, ble fornorskingspolitikken fra 1860-åra til etter andre verdenskrig trappet opp til å gjelde stadig flere samfunnsområder. Dette innebar også at flere tiltak ble satt i gang. Det ble oppfordret til kolonisering i Pasvik, hvor gjerne norske bønder med det “rette nasjonale sinnelag” ble prioritert, og kvener ble bevisst holdt borte fra stillinger som ble ansett som viktige for nasjonsbygginga. Andre tiltak for å fremme assimilering av den kvenske befolkninga var det Niemi (ibid.) kaller “kulturelle grensefestninger.” Staten bygde internatskoler, kapeller og kirker i grenseområdene fra Pasvik til Lyngen for å vise at dette var

norsk territorium og at det var norsk kultur som gjaldt her. Skolevesenet spilte altså en stor rolle for at fornorskingsprosessen skulle få det ønskelige gjennomslaget. Også på Skibotn ble det i 1937 bygget internatskole, der fjordfolkets barn skulle samles til kulturell påvirkning. Spesielt skolestyrerne mente at skolen var den sentrale forsvareren av norsk kultur i området (Engstad, 2008). Skolen som institusjon skulle fremme norsk nasjonale verdier i området, og bryte ned samisk og kvensk kultur. Et eksempel på at kvensk ble sett på som et språk av mindre verdi enn også samisk, er fra 1936 da det ble åpna for “en mer generell adgang til undervisning på samisk, mens kvensk/finsk ble avvist” (Niemi, 2014:265).

Norske ukeblader ble gitt gratis til kvenske husstander, noe min egen familie også har erfart. I tillegg til dette drev staten med overvåking av den kvenske befolkninga. Dette, skriver Niemi (ibid.) ble ytterligere trappet opp og mer systematisk i mellomkrigstida. Assimilering var formell politikk til etter 2. verdenskrig, men varte i praksis mye lenger i Nord-Norge.

2.3 Det kvenske språket får status som eget språk

Norge ratifiserte den europeiske minoritetsspråkpakten i 1993, og den trådte i kraft 1. mars 1998. Minoritetsspråkpakten defineres av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2012:138) slik: “Minoritetsspråkpakten definerer region- og minoritetsspråk som språk som tradisjonelt er brukt innenfor et bestemt territorium i en stat, av statsborgere som utgjør en historisk gruppe som er i mindretall i befolkningen.” Videre sies det at Minoritetsspråkpakten har et detaljert og omfattende reglement om minoritetsspråkliges rettigheter, og at kultur og tradisjon i Europa blir vedlikeholdt og videreutvikla ved hjelp av språkpakten og dens vern av minoritetsspråk. Minoritetsspråkpakten har derfor mer omfattende regler enn Europarådets rammekonvensjon, som ble utarbeida og vedtatt av Europarådet for å styrke menneskerettighetene i Europa. Norge ratifiserte rammekonvensjonen i 1999 (*Minoritetsspråkpakten*).

Kvensk språk defineres som nasjonalt minoritetsspråk, men som Skjelnes-Mattila (2011:4) poengterer, er det ikke slik at det kvenske språket er nytt, men heller at “vedtak og begrepet kvensk språk som minoritetsspråk [---] er av nyere dato.” Det er altså slått fast at det kvenske språket er gammelt med røtter langt tilbake i tid. Kvensk fikk status som eget språk i 2005, og er offisielt ikke lenger å regne som en finsk dialekt. Det er et finsk-ugrisk språk, og strukturelt sett svært annerledes enn norsk. Det faktum at kvensk snakkes utenfor Finlands grenser, og at det kvenske språket har en lang historie i Norge, var argumenter for at kvensk skulle bli anerkjent som et eget språk. Skjelnes-Mattila (2011:4) viser til Kenneth

Hyltenstams definisjon på kven: “alle med finsk språk og kulturbakgrunn som har flyttet til Norge før 1945, og deres etterkommere, forutsatt at denne bakgrunn på en eller annen måte oppleves relevant i dag.” Denne definisjonen kan man så “bruke som utgangspunkt for definisjonen på *kvensk språk*” (ibid.). Skjelnes-Mattila presiserer at det er språkbrukere selv som skal bestemme på hvilken måte de vil definere språket sitt, dette gjelder både når de snakker og skriver kvensk.

Kirke- og kulturdepartementet har gitt Kainun institutti (Kvensk institutt) oppgaven å etablere og drifte et språknormeringsorgan for kvensk språk, så i 2007 ble Kvensk språkråd danna som et rådgivende organ, og i 2008 ble Kvensk språkting danna. I dag er disse to organene samla til ett språknormeringsorgan, Kvensk språkråd.

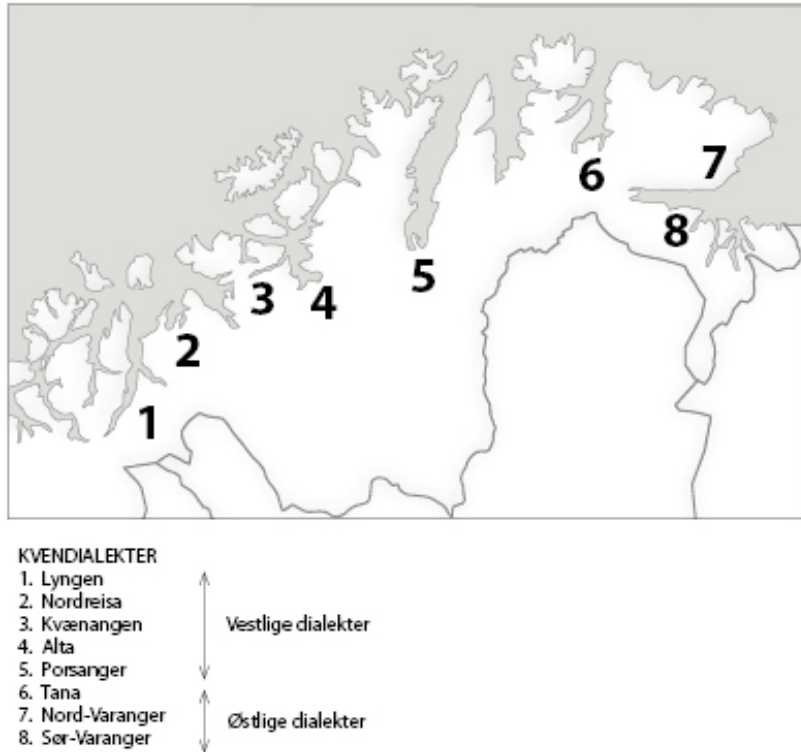
2.3.1 Kvenske språktrekk

Kvensk skriftspråk følger riksfinske rettskrivingsregler. Både konsonant- og vokallengde blir markert med doble bokstaver, for eksempel i ordene *harukka* og *banaani*. Kvantiteten er annerledes enn i norsk; det finnes trykktunge korte, lange og overlange stavelser. Så trykk og kvantitet er dermed uavhengig, i motsetning til i norsk. Både kvensk og finsk er ortofone skriftspråk; det er altså godt samsvar mellom skrift og uttale. Kvensk og finsk er nært beslektet, men det er òg systematiske lingvistiske forskjeller mellom de to språkene.

Trykket ligger alltid på første stavelse i kvensk, og det er et høytone-språk. Det kvenske språket er først og fremst et muntlig språk, men Kvensk språkråd arbeider med å utvikle et moderne kvensk skriftspråk. Arbeidet som blir lagt ned i å utvikle skriftspråket, skal være med på å styrke det kvenske talespråket, som støtte og redskap (Skjelnes-Mattila, 2011:5). Det finnes noen få norsk-kvenske ordbøker på internett i dag. I desember 2014 ble den første kvenske grammatikken utgitt, skrevet av Eira Söderholm. Boka heter *Kainun kielen grammatikki: Kielen ittenäisyöten symboli* og er ment for alle som ønsker å studere kvensk språk. Den kan komme til å spille en viktig rolle i revitaliseringa av og opplæringa i det kvenske språket.

2.3.2 Kvenske dialekter

I likhet med for eksempel norsk og samisk kan også kvensk deles inn i ulike dialekter. Før kvensk fikk status som eget språk, ble de kvenske dialektene sett på som en del av de finske dialektene, og kom derfor under den finske dialektforskningen.

Figur 2 Kvendialekter kart⁶

Anna-Riitta Lindgren har delt de kvenske dialektene i Norge i to: vestlige og østlige dialekter. Som vi kan se i figur 2 strekker de vestlige dialektene seg fra Lyngen til Porsanger, og Skibotn hører til i denne dialektgruppa. De østlige dialektene strekker seg fra Tana til Sør-Varanger. Før Lindgren har dialektforskeren Lauri Kettunen delt de kvenske dialektene i tre grupper: Kemielv-dialektene, Torneelv-dialektene og Gällivara- og fjorddialektene (Skjelnes-Mattila: "Kvenske dialekter"). Selv om det har vært ulik inndelingspraksis, hører den kvenske dialekten som har vært brukt i Skibotn, inn under vestlige dialekter i begge inndelingsmåtene. Under og etter fornorskningstida ble nesten alle de gamle kvendialektene utryddet, og det er i dag bare et par tusen som kan kvensk (ibid.).

⁶ Kartet er henta fra www.kvenskinstitutt.no (Skjelnes-Mattila: "Kvenske dialekter").

2.4 Fokus på og bevisstgjøring av det kvenske språket, og den kvenske kulturen.

En statusrapport for kvensk språk og kultur.

Som jeg skrev i avhandlingas innledende kapittel, er det et stadig økende fokus på å spre kunnskap om kvensk språk og kultur i Skibotn, og i Nord-Troms og Finnmark generelt. Det hevdes fra flere hold at det jevnt over er for lite kunnskap om kvener blant barn og unge. Både synliggjøringen av kvensk språk og kultur og holdningsskapende arbeid er av stor betydning for at mennesker med kvensk bakgrunn skal føle at deres kultur har en verdi. Det må komme til uttrykk gjennom alle ledd i samfunnet (fra statlig hold, helt ned til bygdesamfunn og enkeltindivider) at kvensk språk og kultur er ønsket og at det er en viktig del av det språklige og kulturelle mangfoldet i Norge.

2.4.1 Status for kvensk språk i dag

Kvensk er i dag et trua språk. Det har et lavt antall språkbrukere, gjennomsnittsalderen til språkbrukerne er høy, og antall yngre som lærer seg språket, er lavt. Det er ulike kvalifiseringskriterier som kan legges til grunn for å anse hvilke og/eller hvor mange språk som holder på å dø ut i verden i dag. Røyneland (2012e:68-69) viser til en mye referert artikkel av Michael Krauss, hvor han spesifiserer prognoser for hvor vitalt eller levedyktig et språk er, ved å differensiere mellom språk slik: Døende (moribund), truede (endangered) og sikre (safe) språk. Røyneland (ibid.) lister også opp Krauss' klassifiseringskriterier gjennom disse spørsmålene: Blir språket overført til den yngste generasjonen? Hvor mange bruker språket? I hvilken grad har språket institusjonell støtte fra en statsdanning? Med utgangspunkt i disse kriteriene ser vi at det står dårlig til med det kvenske språket, og vi må konstatere at "språkskifteprosessen har kommet inn i den siste fasen" (Røyneland, 2012e:70). Siden det kvenske språket for det meste er et muntlig språk, er det gjerne de eldste som behersker det. Nettopp derfor er det viktig å få videreført språket muntlig over til yngre generasjoner, slik at språket ikke forsvinner. Heldigvis har holdningene til kvensk språk og kvensk kultur endra seg de siste åra, og mange unge med kvensk opphav tar til seg sin kvenske bakgrunn. Likevel, bare et fåtall mennesker snakker, leser og skriver kvensk i dag – av trolig fra 10 000 til 15 000 personer i Norge som anser seg som kvener. Det har blitt åpna for å ha kvensk som andrespråk på skolen; men det er svært få tilbud om kvenskundervisning (kun finskundervisning), da det mangler lærebøker på kvensk (ibid.).

2.4.2 Halti kvenkultursenter IKS

Eierne av Halti kvenkultursenter IKS er kommunene Storfjord, Kåfjord, Skjervøy, Nordreisa, Lyngen, Kvænangen og Troms fylkeskommune. To av de viktigste formålene for kvenkultursenteret, som òg har direkte relevans til problemstillinga i denne avhandlinga, er å “dokumentere og formidle kunnskap om den kvenske befolkningen” og å “bidra til at den kvenske befolkning kjenner sin historie og sine røtter.” Bare dette alene utgjør et stort arbeid, og at eierne har valgt dette ut som to av sine hovedformål, understreker viktigheten og behovet.

På kvenkultursenterets nettside kan en lese at språkarbeid er et av deres viktigste arbeidsområder, og at de i deres selskapsavtale har nedfelt at formålet er “å bidra til at flere behersker det kvenske språket, drive kursvirksomhet og ellers synliggjøre kvensk språk og kultur i alle sammenhenger” (Halti kvenkultursenter IKS, 2012). De skriver også at Norges Mållag støtter oppgraderingen av kvensk språk fra nivå 2 til nivå 3 på språkcharteret.⁸ Kvenkultursenteret siterer Norges Mållag, som sier at

Ved å vedtaka ei nivåheving kan regjeringa bidra til å halda liv i det kvenske språket og gje ny kveik til det kvenske språksamfunnet. Brukarane av kvensk må også ha rett til å sjå språket sitt i bruk gjennom media, og få opplæring i språket sitt. Då vil kvensk få betre sjansar til å leva vidare som ein viktig del av språkmangfaldet i Noreg (Halti kvenkultursenter IKS: "Mållaget støtter oppgradering").

Ut fra dette kan en forstå at debatten rundt kveners rettigheter også gjør seg gjeldende utenfor de typiske kvenmiljøene.

2.4.2.1 Holdningsskapende arbeid

En viktig del av kunnskapsformidling til ungdom er holdningsskapende arbeid. I språkplanen til Halti kvenkultursenter IKS står det blant annet: “En av forutsetningene for å ville lære et språk, er gode holdninger til språket; både egne, nærmiljøets og samfunnets. Derfor er vårt holdnings- og opplysnings-, kultur-, og formidlingsarbeid viktig for språkopplæringen” [sic] (Halti kvenkultursenter IKS, 2012:4). Holdningsskapende arbeid er noe kvenkultursenteret har fokusert på, det er viktig for språkarbeidet de også gjør. Det arbeidet de gjør for voksne og eldre, har konsekvenser for barn og unge, ettersom voksne kan påvirke barns kunnskap og holdninger.

Den politikken som ble praktisert under fornorskningsperioden, stempla alt kvensk på en negativ måte. Dette har hatt konsekvenser helt fram til vår tid. Skam og nedverdiggelse er blitt videreført gjennom flere generasjoner. Revitalisering av kvensk språk og kultur vil kunne

⁸ 08.02.2015

bidra til å fjerne eventuelle langtidseffekter av fornorskingspolitikken som fremdeles måtte finnes.

2.4.2.2 Språktiltak av Halti Kvenkultursenter IKS

Av rene språktiltak har kvenkultursenteret arrangert flerspråklig eventyrturne i Nord-Troms tre år på rad, i samarbeid med Kåfjord Samiske Senter og Bibliotek- og kulturbussen i Nord-Troms. Målgruppa deres er førskoleelevene og førsteklasinger. Paaskiviikko-festivalen som er de kvenske kulturdagene i Nord-Troms, blir òg arrangert. Her har det brukt å være KvenIdol, der barn og unge skulle muntres opp og kunne ha en arena for kvensk kulturutøvelse. Dette er en regional festival, og hver kommune får én “paaskidag” / “kvendag” i løpet av paaskiuka. Kvenkultursenteret har også en rekke enkeltarrangementer, for eksempel en familieleir som ble holdt på Helligskogen i Skibotndalen mars 2015. Formålet med familieleiren var å styrke og stimulere til bruk av språkene kvensk og meänkieli, og skape nettverk mellom barnefamiliene. I tillegg til det nevnte gis også barnehager tilbud om besøk fra kvenkultursenteret.

2.5 Omdømmebygging i Nord-Troms

Nord-Troms regionråd har utført et omdømmeprojekt i alle kommunene i Nord-Troms.⁹ Prosjektet gikk ut på å finne ut hvordan unge i Nord-Troms identifiserer seg med regionen og hvordan de beskriver identiteten sin. Det jeg har fokusert på ved rapporten fra omdømmeprojektet, er dette spørsmålet: “Hvilket forhold har [ungdommene] til “de tre stammers møte”?”. Funnene viser at begrepet fortsatt lever i Nord-Troms, og at de fleste unge har en viss forståelse for hva begrepet betyr. Utover dette viste det seg at ungdommene ikke anså begrepet “tre stammers møte” som særlig betydningsfullt for Nord-Troms, og regionrådet råder til at “skolene i regionen i større grad vektlegger kunnskapen om kvensk kultur, sjøsamisk og reindriftssamisk kultur, og hvordan denne miksen av kulturer har formet oss som folk” (Karlsen, 2014:22). Også dette støtter opp under argumentet om at skolen spiller en viktig rolle i arbeidet for å fremme kvensk språk og kultur blant barn og ungdom.

Resultater fra prosjektet viste at få hadde en klar oppfatning av hva som kjennetegner kvensk kultur. Som jeg også har hevdet, nevnes det i rapporten at samisk kultur og tradisjon har et langt sterkere forfeste enn kvensk har. Det settes fram en interessant påstand om at fornorskingsprosessen fortsetter enda i dag, noe som igjen bidrar til at kvenske og samiske kulturtrekk forsvinner. Det kulturelle mangfoldet i regionen blir tydeligvis ikke formidlet til

⁹ Lyngen, Skjervøy, Kåfjord, Nordreisa, Storfjord og Kvænangen.

mennesker under 35 år. Deres kunnskap om den kulturhistoriske arven og det kulturelle mangfoldet, både i fortid og nåtid, er ifølge rapporten mangelfull.

2.6 Kvensk institutt

Kvensk institutt starta i 2007 et musikkprosjekt kalt Uuet Laulut/Nye sanger, som er et prosjekt for og av ungdom. Her kan ungdom synge på minoritetsspråk, og målet med prosjektet er å styrke og synliggjøre minoritetsspråkene på Nordkalotten, og skape nye kulturelle arenaer for ungdom. Prosjektet er et samarbeid mellom kulturskoler i Nord-Norge og Kvensk institutt, og har som formål å forankre minoritetsspråkenes posisjon i kulturskolene i flerspråklige kommuner (Maliniemi: "Musikkprosjektet Uuet Laulut").

2.7 Immateriell kulturarv i Norge – kvensk kultur

ABM-utvikling laget i 2010 en utredning om UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven i Norge. Utredninga ble gitt som oppdrag fra Kulturdepartementet som et ledd i implementeringen av konvensjonen i Norge.

Konvensjonens formål er å verne immaterielle kulturuttrykk, og med det synliggjøre og sikre respekt og anerkjennelse for berørte samfunns, grupper og enkeltpersoners immaterielle kultur. Som et juridisk dokument på overnasjonalt nivå pålegger konvensjonen det norske samfunnet store forpliktelser knyttet til vern av immateriell kulturarv (ABM-utvikling, 2010:forord).

ABM-utvikling hevder at de i utredninga har fokusert spesielt på urfolks og nasjonale minoriteters immaterielle kulturarv, da behovet for vern om den immaterielle kulturarven er større for den samiske urbefolkninga og de nasjonale minoritetene enn for majoritetsbefolkninga. I utredningas tredje del reflekteres det "rundt ulike immaterielle kulturuttrykk med fokus på urfolk, nasjonale minoriteter, nyere minoriteter og marginaliserte grupper" (ibid.:4). Her er det et eget kapittel om den kvenske kulturen, og jeg vil i det følgende gi et sammendrag av hva ABM-utvikling sier om den kvenske immaterielle kulturarven.

ABM-utvikling har hatt en dialog med de kvenske miljøene¹⁰, hvor de har diskutert den kvenske kulturens situasjon, særpreg og tradisjoner. Av områder med kvensk bosetting i Norge nevnes følgende: Nord-Troms, Porsanger, med Børselv som hovedbygd, Varanger og Alta. Av ytre krefter som har påvirka den kvenske kulturen nevnes fornorskningsprosessen og

¹⁰ Kvensk institutt/Kainun insitutti, Vadsø museum/Ruija kvenmuseum, Halti kvenkultursenter IKS/Haltin Kväänsentteri, Storfjord språksenter, Skibotn kvensk-finske forening og Norske kveners forbund.

den generelle samfunnsmoderniseringa. Fornorskninga la press på språket slik at det nesten døde ut, og det ble forbundet med skam å være kven. Dette gjorde at den kvenske kulturen og det kvenske språket ikke ble ført videre. Videre skrives det at moderniseringa kanskje hadde like stor innflytelse på kvensk språk og kultur som fornorskninga, da bygder med kvensk befolkning fikk nye kulturimpulser ved økt mobilitet. Som konsekvens forsvant bygders særuttrykk, og kvenske navn på redskaper og metoder i jordbruket ble erstatta med norske (ibid.:84-85).

Utredningas avsnitt om hvem kvenene er, under overskrifta “Nordkalottcocktailen – kven, same og nordmann”, viser et komplekst bilde av den kvenske identiteten. Det hevdes at det ligger en grunnforutsetning i det kvenske om at man ikke er monokulturell, siden store deler av befolkninga i Nord-Norge har tilhørighet til kvensk, samisk og norsk kultur. Derav overskrifta, “nordkalottcocktail” – man er mer enn bare kven, og mer enn bare norsk. Forfatterne skriver at problemet ligger i storsamfunnets kategorisering av identiteter, og begrensning i valget av dem gjør at kvener kan oppleve at de må velge om de er kven, same eller norsk. “Mangfoldet blir satt inn i rammer, det blir tvunget inn i et enfold” (ibid.).

Videre tar utredninga for seg de immaterielle kulturuttrykkene og identitetsfaktorene i kvensk kultur. Navneskikker, musikk, sang og dans, håndverkskunnskaper, folketro og saunakultur er blant de tradisjonelle immaterielle kulturarvsuttrykkene som nevnes. Det påpekes også at læstadianismen har hatt en sammenheng med kvensk identitet, spesielt knytta, til videreføringa av det kvenske språket, siden gudstjenester har foregått på kvensk, samisk og norsk.

Hvilken betydning har det kvenske språket i videreføringa av immaterielle kulturuttrykk? “Språket i seg selv er en immateriell kulturarv. [...] Arbeidet med bevaring og videreføring av et *levende* kvensk språk er den største utfordringen når det gjelder vern av kvensk immateriell kultur i framtiden” (ibid.:88). Jeg har allerede nevnt arbeid som blir gjort av Halti kvenkultursenter IKS for å utvikle det kvenske språket. Andre tiltak som nevnes i utredninga, er Kvensk institutts ordbokprosjekter, bokpublikasjoner, og forskjellige kulturprosjekter, og Vadsø museums arbeid med etableringen av et kvensk språksenter i Vadsø. Siste del av utredninga tar for seg forutsetninger for videre liv i kvensk kultur:

Det må satses på barn og ungdom, og deres måte å utvikle kultur på. De identifiserer seg ikke bare med sine forfedre [...] men også med moderne helter. Derfor må man i større grad rette seg mot den moderne verden og finne hva man er blitt og hva man kan bli, selv den historiske og kulturelle konteksten er nødvendig for å konstruere en moderne kvensk identitet. [...] Det må] hele tiden jobbes for

en bevisstgjøring rundt og ufarliggjøring av kvensk kultur, og ikke minst dokumentasjon og aktiv videreføring og læring av språket (ibid:89).

En videre drøfting av ”moderne helter” kommer i 3.5.3 ”Globalisering – hvordan det påvirker mennesker og språk”. I det påfølgende kapitlet presenteres avhandlingas teoretiske rammeverk.

3. Teori

Første del av teorikapitlet handler om de mer generelle sidene ved sosiolingvistikken og gir en kort historikk for fagfeltet sosiolingvistik. Her benyttes teori fra Janet Holmes' bok *An Introduction to Sociolinguistics* (2013), og fra Gunnstein Akselbergs kapittel "Talemålsvariasjon, register og medvit" i *Språkmøte* (2012).

Boken *Language and Ethnicity* av Carmen Fought (2006) blir brukt som teoretisk rammeverk for utgreiing om etnisitetsbegrepet. Teoretiske aspekter om flerspråklighet stammer fra Unn Røynelands kapittel "Fleirspråklegheit" i boka *Språkmøte* (2012a), og Brit Mæhlums kapittel "Språk og identitet" i samme bok. I den som omhandler språkendring, har jeg anvendt teori fra Holmes' bok (2013), samt Arne Torp og Lars S. Vikørs *Hovuddrag i norsk språkhistorie* (2011). Unn Røynelands kapittel "Språk og dialektkontakt" i *Språkmøte* (2012e) tar for seg språkskifte, og benyttes også her. I sammenheng med dette ser jeg også på fenomenet globalisering, og hvordan globaliseringa kan påvirke mennesker og språk. Deretter følger underkapitlet om språkbevaring og revitalisering, der den anvendte teorien stammer fra Holmes (2013) og Bente Ann Henriksen (2001).

Til slutt drøftes språk og identitet, hvor teorien som sagt hovedsakelig er basert på Mæhlums kapittel med samme navn i *Språkmøte* (2012). Andre kilder som i noe mindre grad også blir brukt, er Arild Hovlands *Moderne urfolk, samisk ungdom i bevegelse* (1996) og Jorid Hjulstad Junttilas avhandling *Språkval og språkbruk på Skibotn. Kven blir forstått av kven?* (1988).

Jeg har altså til en viss grad hentet noe teoretisk stoff som er blitt brukt om samer og samisk hos Hovland (1996). Samene og kvenene har i lang tid lidd samme skjebne som minoritetsgrupper. Begge gruppene har arbeidet med revitalisering, men har oppnådd å bli ulikt rangert i kategoriene i det europeiske språkcharteret. Her er det likevel viktig å presisere at jeg ikke har ønsket, eller prøvd, å sette likhetstegn mellom samisk og kvensk, men heller sett på *noen* likhetstrekk.

I tillegg til det som allerede er nevnt av teori, fungerer også det foregående kapitlet som et teoretisk bakteppe for avhandlinga.

3.1 Sosiolingvistikken

Det norske språket som snakkes i dag, er et resultat av mange hundre års språkutvikling som blant annet inkluderer kontakt mellom norsk på eldre språksteg og andre språk, og dermed mellom ulike folkegrupper. Nordgermansk- og finsk-talende folkegrupper har levd ved sida av hverandre i Fennoskandia i mer enn 2000 år, og det er rimelig at dette samlivet har satt varige språklige spor i alle de involverte språkene, svensk og norsk på den ene sida og finske og samiske språk på den andre.

Norsk, som andre språk, består av mange dialekter, alle med sine interne variasjoner. Om vi i et synkront perspektiv ser på sosiolingvistikken som en subdisiplin av språkvitenskapen, vil vi i et diakront perspektiv måtte plassere dialektologien som en forløper for sosiolingvistikken. Norsk dialektologi var en viktig del av det norske nasjonsbyggingsprosjektet, som igjen er et ektefødt barn av nasjonalromantikken som ideologisk betrakta nasjonalspråket som nasjonens fremste kjennemerke. Ett språk – en nasjon, var devisa.

Dialektforskning bygger på feltarbeid. Tradisjonelt har det vært vanlig å ha relativt få informanter fra hvert område, informanter som måtte innfri visse krav, krav som på engelsk blir forkortet til NORM – “non-mobile, old, rural, male”. At informantene skulle være representative for hele populasjonen i det samfunnet de bodde i, var ikke noe krav. De skulle derimot representere den gamle “ekte” dialekten på stedet. Da sosiolingvistikken etter hvert vant innpass, ble det stilt strenge krav til “representasjonsaktivitet og variasjonsbredde” (Hanssen, 2010:23), iallfall så lenge sosiolingvistene primært arbeida kvantitativt. Generelt kan vi si at sosiolingvistikken gjorde sitt inntog i Norge på 1960/70-tallet, selv om det naturligvis finnes forskere som må kunne sies å ha arbeida sosiolingvistisk lenge før den tid. Det ble viktig å undersøke og kartlegge språkvariasjon i relasjon til sosiale fenomener. Med dette kan en si at fagfeltet sosiolingvistikken går ut på “å studere forholdet mellom språk og samfunn” (Holmes, 2013:1).

I sosiolingvistikken studerer forskere språk *i bruk*, heller enn språket *som system* – i motsetning til for eksempel strukturlingvisten som vil undersøke språket uavhengig av taleren, og uavhengig av den praktiske og faktiske bruken av språket. Ved sosiolingvistisk metode må språket ses i sammenheng med kulturelle og sosiale fenomener, slikt som menneskers sosiale tilhørighet og samfunnsklasse, geografi, sosioøkonomiske aspekter, sosiale ambisjoner, kjønn og alder. Alle disse faktorene vil være med på å styre og forme menneskers språkbruk. I sosiolingvistikken undersøker en forbindelsen mellom språklig variasjon og det samfunnet denne variasjonen eksisterer i – altså språket som et sosialt

fenomen. William Labov, den amerikanske forskeren som på mange måter var banebrytende for fagfeltet sosiolingvistik, kalte studieobjektet til sosiolingvistene for "the vernacular" – det dagligdagse språket (Akselberg, 2012:129). Det Labov undersøkte, var den språklige variasjonen hos forskjellige sosiale grupper. Hans metoder ble dominerende i sosiolingvistikken på verdensbasis.

3.1.1 Synkroni og diakroni – mikroperspektiv og makroperspektiv

I synkrone studier arbeides det med språket på et gitt tidspunkt, og i diakrone arbeid undersøker en språkets historie og vektlegger språkets utvikling. Som jeg antydde innledningsvis, har denne avhandlingen både et diakront og et synkront perspektiv.

I feltarbeidet mitt forsøkte jeg å fokusere på både makro- og mikroperspektivet. Makroperspektivet dreier seg om språksituasjonen i Skibotn på samfunnsnivå. Hvilke språk finnes i bygdesamfunnet, hvilke språkendringer hadde det språklige praksisfellesskapet gjennomgått, og hvordan er språksituasjonen i dag? Innsikt om språksamfunnet Skibotn helt allment har jeg selvsagt ikke kunnet få, da undersøkelsene mine ikke bygger på et representativt utvalg av *hele* Skibotns befolkning, men bare et representativt utvalg av ungdommene i Skibotn. Jeg har støtta meg til sekundærlitteratur som referanse for hvordan språksituasjonen var i Skibotn for noen år tilbake. I mikroperspektivet er fokuset på individet, altså den enkelte ungdommen. Hva tenker de selv om den kvenske bakgrunnen i Skibotn? Interesserer ungdommene seg for å lære mer om kvensk kultur og kvensk språk, sett både i historisk- og samtidsperspektiv?

3.2 Etnisitet

I det følgende tar jeg for meg en del av Foughts (2006) drøftinger rundt etnisitet.

Etnisitetsbegrepet er ikke uten videre lett å konkretisere, og blir definert ulikt av forskjellige forskere. Noe det likevel er en felles enighet om, er at etnisitet er en sosialt konstruert kategori, og ikke basert på noen objektive målbare kriterier. Dette, mener Fought, må inkorporeres i hvilken som helst definisjon av etnisitet vi velger å bruke. Noe annet det er generell enighet om, er at etnisitet ikke kan studeres eller forstås uavhengig av andre sosiale variabler, som for eksempel kjønn eller sosial status. Etnisitet er altså ikke isolert fra andre sider av identiteten. Når etnisk identitet formes, preges den både av en selvidentifisering, samt av andres oppfattelser og holdninger. Vi kan si at etnisitet til en viss grad er selvvalgt, og til en viss grad påført av andre.¹¹ Fought viser til ulike definisjoner av etnisitet eller etniske grupper. Jeg gjengir tre av definisjonene:

Ethnicity, then, is a set of descent-based cultural identifiers used to assign persons to groupings that expand and contract in inverse relation to the scale of inclusiveness and exclusiveness of the membership (Fought, 2006:8)¹².

Denne definisjonen gjelder altså avstamning. Den neste definisjonen har et sterkere historie- og kulturfokus:

Ethnic groups are human groups that entertain a subject belief in their common descent because of similarities of physical type or of customs or both, or because of memories of colonization and migration [...] it does not matter whether or not an objective blood relationship exists (Fought, 2006:8-9)¹³.

Viktig her er at det er gruppens egne subjektive oppfatning av felles opphav og fortid, ikke objektivt blodsslektskap, som er kriteriet. En tredje definisjon, nærmest en oppsummering, lyder slik:

An ethnic group:

1. is largely biologically self-perpetuating
2. shares fundamental cultural values...
3. makes up a field of communication and interaction
4. has a membership which identifies itself, and is identified by others, as constituting a category distinguishable from other categories of the same order (Fought, 2006:9).¹⁴

¹¹ Her har Fought også drøfta etnisitet i sammenheng med rase (race), men det vil ikke bli drøftet her.

¹² Fought refererer her til Cohen (1978:387).

¹³ Fought refererer her til Weber, sitert i Smelser et al. (2001:3).

¹⁴ Fought refererer her til Barth (1969).

Vi ser at disse definisjonene fanger opp i seg svært ulike aspekt. Å operasjonalisere et begrep som etnisitet er således ikke enkelt. Som Fought (ibid.)¹⁵ skriver; ”the definition of the terms ”ethnic groups” and ”ethnicity” is muddy.”

Når det gjelder språk og konstruksjonen av etnisk identitet, refererer Fought til blant andre Le Page og Tabouret-Keller (1985). I deres modell av lingvistisk adferd, kalt *acts of identity*, blir individers bruk av språket sett på som avslørende når det kommer til deres personlige identitet, og i deres søken etter sosiale roller. Det er ikke én enkel måte å snakke på som definerer et individs etnisitet, men heller en rekke måter som viser hvor kompleks menneskers identitet er. Disse måtene blir beskrevet som et basseng av ressurser som medlemmene av et språklig praksisfellesskap kan trekke de lingvistiske redskapene de behøver.

Hvilke lingvistiske redskaper har så individet i identitetskonstruksjonsprosessen sin? I boka lister Fought opp en rekke redskaper som språkbrukere i multi-etniske samfunn kan benytte for å markere sin etniske identitet. Fought har tatt for seg seks ulike redskaper for å forstå forbindelsen mellom språk og etnisitet, men jeg vil her kun redegjøre for én; *a heritage language*. I tilfeller der et arvspråk/heritage language holder på å dø ut på grunn av språkskifte, kan revitaliseringstiltak settes i gang for å forhindre tap av språk. Fought viser til maori på New Zealand som eksempel. For å forhindre at et gitt språk dør ut, må det gjøres en forpliktelse på et individuelt nivå om å vedlikeholde minoritetsspråket. En slik beslutning betyr å gjøre en rekke valg livet igjennom for den som forplikter seg på revitalisering.

I likhet med individets endrende identitet gjennom et livsløp, kan også individets forhold til minoritetsspråket og majoritetsspråket endre seg. I tilfeller der minoritetsspråket (eller *the heritage language*) har blitt borte, kan båndet mellom språket og etnisiteten også være mista. Som vi skal se, synes dette å passe godt for det som er situasjonen for informantene i studien min.

I tillegg til faktorene alder, kjønn og sosial status, som alle er viktige faktorer å ta hensyn til når en skal forstå konstruksjonen av etnisk identitet, har vi faktorene *local or extralocal orientation*, eller *local identity or expanded identity*. Dette handler om hvorvidt språkbrukeren har sterke bånd til lokalsamfunnet, eller om blikket rettes mot mulighetene utenfor lokalsamfunnet. Som vi vil se i analysen, kan en hevde at flere av informantene mine har en såkalt *expanded identity*. Det er likevel nødvendig å påpeke at faktorene som påvirker konstruksjonen av etnisk identitet, ikke fungerer som separate komponenter.

¹⁵ Fought refererer her til Omi og Winant (1994).

3.3 Språk og identitet

Identitet er et komplekst begrep, og det er forskjellige måter å tolke identitetsbegrepet på innenfor ulike fagområder. Begrepet kan oppfattes som et begrep med uklare grenser, da tolkning av det også kan variere selv innen samme fagområde. Opphavet for ordet identitet kommer fra det latinske begrepet “idem” som betyr “det samme”. En kan snakke om to typer av denne “sammeheten”: Individets sammehet med seg selv, og individets sammehet med andre. Det første går ut på individets enhet og sammenheng med seg selv, og det andre er det fellesskapet individet har “med andre individer av samme type som seg selv” (Mæhlum, 2012:108). Denne dobbeltheten, hevder Mæhlum (ibid.), kommer til uttrykk i motsetningene mellom personlig og sosial identitet. Den personlige “sammeheten” er hva som gjør personen unik, mens den sosiale er hva en har til felles med det fellesskapet en ønsker å ta del i.

3.3.1 Ulike identitetsoppfatninger og elv og elveleiet-metaforen

Vi kan spørre om vi kan forstå en persons identitet ut fra språket personen bruker? Vi vet at det er sammenheng mellom språk og identitet, men er det slik at språket avspeiler identiteten? Valg av væremåte, utseende og språklig kode gjør at en kan bli assosiert med visse egenskaper, men “er det vi *gjør*, for eksempel språklig, nødvendigvis en indikator på hvem vi *er*?” (Mæhlum, 2012:107-108). Et forsøk på å drøfte disse spørsmålene kan gjøres ved å se på de to mest grunnleggende oppfatningene av identitet, den essensialistiske og den konstruktivistiske. I det følgende er de mest sentrale kontrastene mellom begge oppfatningene systematisert, jf. Mæhlum (ibid.:109):

En essensialistisk identitetsoppfatning:

- Identitet er en permanent, evig og uforanderlig størrelse, immun mot ytre påvirkning og sosiale impulser
- Identitet er en enhetlig og kongruent størrelse, et sentralt og samlende fokuseringspunkt – en kjerne
- Identitet er noe gitt, en medfødt størrelse – noe som bare *er* der
- Identitet er noe indre, genuint og opprinnelig, den jeg “egentlig” er – dypest sett
- Identitet er en naturlig gitt størrelse

En konstruktivistisk identitetsoppfatning:

- Identitet er noe som kan forandres over tid, noe variabelt, omskiftelig og dynamisk
- Identitet er noe mangfoldig, heterogent, og sammensatt – en størrelse uten kjerne
- Identitet er noe som dannes eller konstrueres, eller noe en tilegner seg
- Identitet er det jeg gjør, slik jeg framstår gjennom atferd, livsstil, utseende
- Identitet er en kulturelt gitt størrelse

Figur 3 Essensialistisk og konstruktivistisk identitetsoppfatning

I den konstruktivistiske identitetsoppfatninga betinger den sosiale konteksten rollene eller delidentitetene som jeget går inn og ut av, mot den essensialistiske oppfatninga hvor jegets identitet er danna av medfødte kjerneegenskaper. Selv om det konstruktivistiske synet synes mest velegna i sosiolingvistikken, kan en likevel ikke utelukkende definere identiteten konstruktivistisk. Mæhlum (ibid.:110) presenterer dermed et tredje alternativ, hvor en henter litt fra begge identitetsoppfatningene og dermed kobler de to synene med hverandre. Hun skriver at en ikke kan se den ene separat fra den andre, fordi man da vil kunne miste viktige sider ved identiteten.

Mæhlum (ibid.) viser til en metafor der identiteten sammenlignes med en elv, og der elveleiet òg har betydning. Vannet i elva er det foranderlige og variable ved identiteten, og elveleiet er det stabile og det mer konstante. “Den tilsynelatende stabile komponenten er likevel ikke upåvirket av det som er i kontinuerlig endring. Elveleiet blir over tid gradvis endret gjennom den aktiviteten og de bevegelsene som foregår i selve elva” (ibid.). Metaforen gir rom for å se det foranderlige og variable ved identiteten, samtidig som det også tar hensyn til det stabile. Elva står for identiteten i et konstruktivistisk perspektiv; den er dynamisk og

forandrer seg over tid. Det er denne delen av identiteten som er i forandring. Elveleiet blir bildet på det essensialistiske perspektivet, der elveleiet tilsynelatende er permanent. Den delen av identiteten som elveleiet representerer, er den mer stabile og konstante, men elveleiet kan likevel forandre seg på grunn av bevegelsene fra elva. Identitet kan forstås som en medfødt egenskap som viser hvem du er, men ikke alt ved dette medfødte forblir uforandret gjennom et helt livsløp. Noe ved identiteten vil forbli slik det alltid har vært, og noe vil endres.

Som nevnt har jeg hatt nytte av å lese om den samiske identitetsfølelsen, om samisk revitalisering og samisk etnisitet. Noe har det vært mulig å (til dels) overføre til kvenske forhold. Hovland (1996:38) tar for seg paradoksene ved samisk identitet, og drøfter hvorfor undring og blandede følelser ble aktivisert når en i 90-åra i Nord-Norge kom inn på samiske forhold. Hovland stiller spørsmålet:

Hva er det ved en samisk tilknytning, hos unge mennesker og ofte hos foreldrene deres, som gjør at den på samme tid kan oppfattes som:

- et løfte og en trussel,
- et personlig ankerfeste og en trussel mot ens identitet,
- et dypfølt krav og et overgrepspreget påbud,
- en ressurs og en hemske
- et adelsmerke og et stigma,
- en gammel arv og en opportunistisk konstruksjon,
- en selvfølge og en uopnåelig drøm,
- prekær (truet) og noe uforgjengelig,
- globalt inspirert og lokalt forankret,
- tilskrevet og tilkjempet, og som
- sosialt faktum og irriterende påstand? (ibid.)

Han diskuterer så hvordan det kan ha seg at

...fullstendig motsatte forståelsesmåter fremsettes og forvaltes og samtidig benektes og avvises, i en og samme landsdel, i samme kommune, i én bygd, innad i familier, mellom søsken, i ett og samme menneskes livskarriere, ja til og med samtidig av ett ungt menneske? (ibid:39).

Hovland skriver videre at et menneske kan fullstendig endre synet på sin samiske tilknytning i løpet av livet, og "at ett og samme menneske, i ulike situasjoner eller til og med samme tid, kan bære og til dels være seg bevisst hele settet av paradoksale tematiseringer" (ibid.). Om en bytter ut "samisk" med "kvensk", vil jeg hevde det Hovland sier også kan være relevant for de med kvensk tilknytning i dag.

Junttila (1988) drøfter også språk og identitet:

Trass i at finsk ikkje er nødvendig for å bli forstått, verken i storsamfunnet eller i lokalsamfunnet, blir det brukt av enkelte i nokre samanhengar. Dette viser at det også er andre faktorar enn det å bli forstått som bestemmer val av språk. Informantar som forstår og kan bruke både norsk og finsk, vel ulike språk i ulike samanhengar, også når dei veit at begge språka blir forstått. Dette illustrerer [...] den funksjonen språk har, både som kommunikasjonsmiddel, som instrument for tanken og som identitetsskapande faktor. Bruk av språk seier mykje om kven språkbrukaren er og vil vere (Junttila, 1988:101).

Junttila skriver dette i sammenheng med at noen av hennes informanter brukte finsk i enkelte sammenhenger, selv om de egentlig kunne snakke norsk. Det å velge et spesifikt språk framfor et annet kan fortelle mye om taleren. Mennesker viser hvem de er ved hjelp av forskjellige variabler, og valg av språkvariabler får sosial betydning. Det å velge å snakke finsk i stedet for norsk får altså sosial betydning, noe som igjen er identitetsskapende. Dette feltarbeidet ble gjort i 1988, og som analysen og resultatene fra mitt feltarbeid vil vise, har mye endra seg på tjuesyv år. Å velge mellom å bruke to forskjellige språk vil ikke være like sannsynlig, eller i det hele tatt mulig, for innbyggerne i Skibotn i dag.

3.4 Flerspråklighet

Hva vil det si å være flerspråklig og hvordan kommer flerspråkligheten til uttrykk? Er det ut fra hvordan en person velger å definere sin etnisitet, altså hvor stor tilknytning personen har til egen kultur? Er det da irrelevant om personen faktisk behersker flere språk? Eller dreier det seg rett og slett om hvilke språk individet kan snakke, forstå, lese og skrive? En interessant tanke er således om en person kan være andre- eller tredjengenerasjonsflerspråklig uten å egentlig snakke flere språk selv. Språk og identitet er nært knytta til hverandre, og for den flerspråklige er trolig det å være flerspråklig identitetsskapende. Dette bringer et annet spørsmål på banen: Hvem er det som definerer om en person er flerspråklig, og hvilke kriterier skal en slik definisjon basere seg på?

Som det forrige avsnittet viser, er flerspråklighet et interessant og samtidig vanskelig tema å begi seg ut på. Selv om det nasjonalromantiske bildet av Norge som én nasjon med ett språk og ett folk lenge representerte det hegemoniske synet, og det kanskje henger noe igjen av dette synet fremdeles, er dette bildet for lengst foreldet. Norge rommer mange ulike språk og kulturer, og alle kommer til uttrykk på forskjellige måter. Dette gjelder også i bygda Skibotn. Sett i et historisk perspektiv har Skibotn vært en sterkt flerspråklig bygd som har rommet mange ulike språk og kulturer. Bygda har vært arena for de tre stammers møte, hvor nordmenn, samer og kvener har levd side om side i mange hundre år. I dag er bildet helt annerledes, og de aller fleste innbyggerne i Skibotn er ikke flerspråklige i tradisjonell forstand, men enspråklig norske. Dette drøftes ytterligere under avsnittet 3.5 “Språkskifte”.

En kan selvfølgelig likevel diskutere om folk i Skibotn *er* flerspråklige, da definisjonen på flerspråklighet varierer; Røyneland (2012a:37) viser til både Einar Haugen og Leonard Bloomfield. Etter Haugens definisjon er en person flerspråklig om personen kan produsere meningsfulle ytringer på et annet språk enn sitt eget, mens Bloomfield mener en

kun er flerspråklig om en kan begge språkene like godt – altså at språk nummer to må beherskes like godt som morsmålet.

Det vil være nødvendig å ha fokus på sosiale, kulturelle og kognitive tilleggsdimensjoner om en vil forstå forholdet mellom språk og identitet hos et virkelig tospråklig individ (Mæhlum, 2012:123). De to språkene kan ha ulike symbolverdier og markere tilhørighet til ulike kulturelle, etniske eller sosiale verdisystem. Mæhlum (ibid.) har eksemplifisert hvordan dette har fungert i den samiske befolkninga i Norge, og drøfter hva som skjedde med samene under fornorskninga og følgene av denne tvangsassimileringa. Undertrykkelse og stigmatisering førte til mindreverdigheitsfølelse og selvforakt. Mange valgte å ”skjule eller underkommunisere sin samiske identitet [...ved] å slutte å bruke det samiske språket” (ibid.). Som et resultat døde det samiske språket ut mange steder i Norge. Dette er direkte overførbart til den kvenske befolkninga på samme tid. På samme måte som samene valgte svært mange kvener å ikke bruke kvensk lenger, men gikk over til norsk. Spesielt under den tidsperioden i Norge da kvener og samer skulle assimileres, var det viktig å *vis*e for samfunnet at en var norsk. Avslutningsvis stilles det et viktig spørsmål: “Er det en betingelse at en person må beherske det samiske språket for å være kvalifisert til betegnelsen ”same”?” (ibid.). Igjen, dette er spørsmål en også kan stille om mennesker med kvensk tilhørighet. I det følgende ser vi derfor på forholdet mellom flerspråkligheit og morsmål.

3.4.1 Flerspråkligheit og morsmål

Å være flerspråklig trenger ikke bestandig å bety at en *behersker* flere språk, men at en *føler* seg flerspråklig. Min lille feltundersøkelse i Skibotn fra for ett og et halvt års tid siden viste nettopp dette. Den ene informantene min gav da tydelig uttrykk for at hun følte seg tospråklig¹⁶ og definerte seg som tospråklig, selv om hun kun hadde tale- og skriveferdighet i ett språk¹⁷. Dette var svært interessant. Tove Skutnabb-Kangas har skrevet mye om morsmål og flerspråkligheit, og deler flerspråklige barn og unge i fire hovedgrupper på grunnlag av sosiale forutsetninger: 1) eliteflerspråklige, 2) barn fra språklige majoriteter, 3) barn fra flerspråklige familier og 4) barn fra språklige minoriteter (Røyneland, 2012a:42)¹⁸. Første gruppe er barn og unge som lærer flere språk av egen vilje, og ikke har blitt presset til det. Gruppe to gjelder gjerne kolonier der det er flere språk som brukes i samfunnet. Ett språk har status som offisielt språk, men det er kun i teorien; dette språket blir ikke fremma i samfunnet, men heller et annet, mer prestisjefullt språk, som for eksempel engelsk. Barn og unge her har

¹⁶ Norsk og kvensk.

¹⁷ Norsk.

¹⁸ Røyneland viser til Skutnabb-Kangas` bok *Tvåspråkligheit* (1981).

avgrenset valgfrihet med tanke på hvilket språk de skal snakke. Gruppe tre gjelder barn og unge fra flerspråklige familier, og her vil faktorer som hvilke språk familiene snakker, spille en rolle for hvordan det språklige bildet blir seende ut. Det er stor forskjell på hvilke språk som blir ansett som “nyttige” i samfunnet, og derfor vil ikke kombinasjonen av norsk og et annet språk bestandig være lett for et barn å se nytten av. Røyneland (ibid.:43) viser til eksempelet flerspråklig norsk–engelsk mot flerspråklig norsk–panjabi, og hun problematiserer hvorvidt det er fordelaktig for et barn å være flerspråklig norsk-panjabi i Norge. Den fjerde og siste gruppa er barn og unge fra språklige minoriteter, som vil oppleve press både fra samfunnet og fra majoritetsspråket, og innad fra familien og minoritetsspråket. Her står barna ofte i en vanskelig posisjon, og valget deres viser seg ofte å gå i retning av majoritetsspråket i samfunnet. Det er forholdene i gruppe 4 som stemmer best med den språkhistoriske bakgrunnen i Skibotn-samfunnet. Både barn og voksne ble under fornorskningstida tvangsintegret i det norske samfunnet, og ifølge norske styresmakter var den viktigste måten å gjøre det på, ved å lære seg norsk. Som Røyneland (ibid.) hevder, var situasjonen konfliktfylt på grunn av storsamfunnets negative holdninger til minoritetsspråkene. Som jeg allerede har gjort rede for i kapittel to, har årelang undertrykking og mindreverdighetsfølelse ført til at svært mange familier har slutta å snakke sitt ”egentlige” morsmål, det være seg kvensk, finsk eller samisk. Og som et resultat av morsmålsfrfall har også språkets kultur falt bort og blitt erstatta med norsk kultur. Videre sier Røyneland (ibid.) at språkbrukere, da gjerne unge språkbrukere, velger majoritetsspråket framfor minoritetsspråket fordi det følger en viss sosial prestisje med å snakke og å være en del av majoritetsspråket og majoritetskulturen.

3.5 Språkskifte

Når det er snakk om språkskifte, språkbevaring eller språkdød, blir det ofte knytta til “flerspråklige samfunn og til forholdet mellom minoritets- og majoritetsspråk” (Røyneland, 2012e:63-64). Røyneland (ibid.) avklarer forskjellene mellom *språkskifte* og *språkbevaring*. Skifte betyr at språkbrukerne har slutta å bruke sitt minoritetsspråk, og kun bruker majoritetsspråket. Ifølge Røyneland er hovedfaktorene som fører til språkskifte, økonomi, status, demografi og institusjonell støtte. Bevaring betyr at språkbrukerne fortsetter å være tospråklige; de bruker dermed både minoritetsspråket og majoritetsspråket. Jeg vil ikke operere med begrepet “språkbevaring” i min analyse, rett og slett fordi kvensk knapt er i bruk lenger i Skibotn. Språklig revitalisering vil være nødvendig for at kvensk skal komme i bruk igjen. Der det i litteraturen likevel er brukt begrepet “språkbevaring”, blir det også benytta her i det teoretiske rammeverket.

Et språkskifte kan skje på bakgrunn av forskjellige hendelser, for eksempel ved at majoritetsspråket gradvis tar over i samfunnet hvor minoritetsspråket vanligvis har blitt brukt, eller ved at minoritetsspråket plutselig dør ut på grunn av politisk undertrykking (ibid.).

3.5.1 Språkskifte i Skibotn

Det kvenske språket var fra tidlig 1700-tall til slutten av 1900-tallet et *bruksspråk*. Det hadde altså en *instrumentell verdi* for innbyggerne i Skibotn i alle dagligdagse språksituasjoner; hjemme med familien, i språklig interaksjon med sambygdinger og i handel. De kvenske språkbrukerne hadde flere arenaer hvor de kunne snakke kvensk, og det var helt nødvendig å kunne snakke kvensk og gjerne andre språk som samisk eller norsk i tillegg, for på best mulig måte å kunne ta del i dagligdagse gjøremål. Dermed forstår vi at ikke bare var det viktig å beherske ett språk, men å være flerspråklig var svært nyttig på denne tida – og veldig mange var som allerede nevnt, flerspråklige. Da norske styresmakter gjennom blant annet skolevesenet slo ned på språk som kvensk, finsk og samisk, forsvant viktige domener hvor språkbrukerne kunne bruke andre språk enn norsk. For mange ble kvensk et språk de snakka hjemme sammen med familien, men ute blant andre folk følte de at de måtte bruke norsk. Siden kvensk fra statlig hold ble ansett som et språk som ikke skulle ha noen plass i den norske nasjonalstaten, var skammen så stor at flere familier faktisk slutta helt å snakke morsmålet sitt, og la fullstendig om til norsk. Kvensk språk og kultur ble altså for mange forbundet med skam og nedverdiggelse. Handelen i bygda avtok, og med det forsvant en viktig grunn til å snakke flere språk. Gradvis døde samisk og kvensk ut som bruksspråk innad i

familiene. Det er etter andre verdenskrig at resultatene av fornorskninga har vist seg å være tydeligst, til tross for at den formelle fornorskningspolitikken da var i ferd med å forsvinne.

Språkskiftet i Skibotn har gått over flere generasjoner. Bygda har gått fra å være en sterkt flerspråklig bygd til å bli hovedsakelig enspråklig norsk, med unntak av enkelte flerspråklige innbyggere. Disse flerspråklige utgjør likevel ikke majoriteten av bygdesamfunnet. Som jeg har skrevet tidligere, skjedde det i enkelte familier et språkskifte fra én generasjon til en annen, som resulterte i at barn snakka et annet morsmål enn foreldrene sine (barna snakka norsk og foreldrene kvensk eller samisk, men lærte seg norsk og snakka norsk til barna sine på grunn av assimileringa på den tida). I dag kan en med trygghet slå fast at den språkpolitiske fornorskningssideologien har vært “vellykka” i Skibotn. Verken kvensk eller samisk er i dag lenger bruksspråk i bygda.

3.5.2 Indre og ytre faktorer ved språkendring, og dermed språkskifte

For å forstå språkskifte kan det være ryddig å drøfte hvilke faktorer det er som fremmer språkendring rent generelt. Språkendring skjer ved at brukerne av språket endrer måten de bruker språket på (Holmes, 2013:206). Så hvilke faktorer er med på å påvirke et samfunn til å endre seg slik at et språk tar over for et annet? Når det gjelder de ytre grunnene til språkendring, skriver Torp og Vikør (2011:104-105) at de kan deles inn i materielle og mentale drivkrefter. De materielle drivkreftene dreier seg om kontaktmønster mellom folk og endringer i fysisk miljø, kulturelle, teknologiske og vitenskapelige omveltninger. De mentale drivkreftene handler om solidaritet og prestisje, og språkpolitiske ideologier. Et eksempel på det kan være den norske stats beslutning om å fornorske samene og kvenene. Torp og Vikør (ibid.) påpeker riktignok at det ikke finnes én forklaring på språkendring, men at det vil variere ut fra det språksamfunnet eller språkbrukermiljøet som det aktuelle språket eksisterer i. Én av de mentale drivkreftene for at språk endrer seg, er at språkbrukere i et gitt samfunn ikke ser noen grunn til å vedlikeholde sitt språk og sin etnisitet (Holmes, 2013:61).

Språkbrukerne kan for eksempel se på det som en byrde å skulle overføre språket til sine barn. Dette gjaldt situasjonen i Skibotn under fornorskingsperioden. Foreldre ønsket å skåne barna sine for den ydmykelsen de selv måtte gjennomgå, samtidig som språkendringen *ikke var et reelt valg* av språkbrukerne selv; den var påtvunget. Samtidig kan språkbrukerne selv gå gjennom et bevisst språkskifte, og faktisk selv *ønske* å skifte språk. I flerspråklige, minoritetsspråklige bygdesamfunn som Skibotn kan en da hevde at undertrykkelsen av minoritetsspråkene hadde gått så langt at språkbrukerne faktisk ønsket å skifte til majoritetsspråket. Andre så kanskje på språkskiftet som en nødvendig utvikling å ta del i. Jeg

ønsker å være åpen for tanken om at ikke alle som skiftet språk under og etter fornorskninga, gjorde det fordi de var under press. På grunn av ytre påvirkning ble det å snakke norsk mer fordelaktig enn å snakke kvensk. Det ble viktig å lære seg majoritetsspråket norsk for å få skolegang, jobb og generelt innpass i storsamfunnet. Likevel, når slike språkendringer så skjer, er det lett at minoritetsspråkene blir borte fra samfunnet uten at språkbrukerne som ender opp som enspråklige, selv oppfatter det som problematisk.

3.5.3 Globalisering – hvordan det påvirker mennesker og språk

På grunn av globaliseringa er ikke Skibotn en avsondra fjordbygd, men en del av en landsomfattende språklig utvikling, og også en global utvikling. Engelsk har blitt et språk som de aller fleste unge behersker, men også andre språk som spansk og fransk oppfattes som mindre fjerne. De ulike mediekanalene (for eksempel internett og TV) sprer impulser og skaper trender innenfor alle mulige områder. De sosiale mediene Facebook, Instagram og Twitter, for å nevne noen, gir mennesker rundt hele kloden mulighet til å kommunisere med hverandre. Dette er bare tre av uendelig mange sosiale medier som blant andre ungdommer kan benytte seg av, og som ikke fantes for tjue år siden. I den digitale, globale verdenen får også unge mennesker andre type rollemodeller enn hva som fantes før – alt dette, og mange flere faktorer, er med på å påvirke og forme ungdom i dag. Som vi kan forstå, har det også virkning på språkvalg. I tilknytning til dette har jeg allerede nevnt utredninga om immateriell kulturarv (ABM-utvikling, 2010:89) i 2.7, der det også poengteres at barn og unge identifiserer seg med ”moderne helter”, i tillegg til sine forfedre. En må altså ta hensyn til hvordan barn og unge utvikler kultur, i arbeid med å preservere og revitalisere minoritetsspråk og -kultur.

Globaliseringa har spilt en stor rolle for hvordan mennesker lever og kommuniserer, og derfor blir kommune- og landegrenser nærmest irrelevante for den språklige utviklinga, også i en bygd som Skibotn. Likevel må en ikke glemme at bygda ligger i et tidligere språkkontaktområde for “de tre stammers møte”, og ennå bærer preg av det. Hvorvidt dette kommer til uttrykk i ungdommens språkvalg og kulturforståelse, vil analysen av datamaterialet vise.

3.6 Språkbevaring og revitalisering

For at et språk skal være levedyktig, må det være mennesker som snakker språket jevnlig. Ifølge Holmes (2013:64-65) er det noen faktorer som er med på å bidra til at en minoritetsspråklig folkegruppe bevarer språket sitt. En av faktorene er at språket er et symbol på identiteten til minoritetsgruppa. Dette kan en si er særlig relevant for den kvenske gruppa. En annen faktor som kan fremme språkbevaring, er om familiemedlemmer eller andre mennesker som deler samme språk og kultur, bor i nærheten av hverandre og ser hverandre jevnlig. Hvis det er få mennesker i et samfunn som snakker minoritetsspråket, blir det vanskelig å vedlikeholde det. Måten folk organiserer familiene sine på, kan også ha en påvirkning på hvorvidt morsmålet blir bevart. Går man en til to generasjoner tilbake, var det vanlig å organisere familiene i "storfamilier" der kjernefamilien gjerne bestod av mor, far, barn og besteforeldre. Når en organiserte familien slik, var grunnen til å snakke morsmålet hjemme større, dersom besteforeldregenerasjonen for eksempel ikke snakka norsk. I slike situasjoner vedlikeholdes språket. I dagens moderne samfunn er det ikke like vanlig å ha storfamilier bestående av flere generasjoner i samme hus. En kan hevde at det å måtte beherske samme språk (for eksempel kvensk) som for eksempel besteforeldrene ikke blir like viktig for barna om de ikke bor i samme hus.

En tredje faktor som Holmes lister opp, er jevnlig kontakt med hjemlandet til immigranten. Hun skriver at en jevn strøm med immigranter eller besøkende vil kreve at språket brukes. Dette er svært interessant sett i forhold til Skibotn og bygdas historiske bakgrunn som handelsplass og møtested for flerspråklig samkvem. Skibotn hadde en jevn strøm med finske og kvenske immigranter på 1700- og 1800-tallet som bidro til at det kvenske språket forble sterkt helt fram til fornorskingsperioden. Med hyppig handelskorrespondanse måtte innbyggerne i Skibotn, både de norsktalende og de kvensktalende, kommunisere med kvener og finner, samt samer og svensker. Ettersom handelen avtok og fornorskninga gjorde seg gjeldene, avtok også bruken av og behovet for kvensk.

Positive holdninger til et minoritetsspråk kan bremse en eventuell språkendring, slik at minoritetsspråkene kan klare å stå imot påvirkning fra majoritetsspråket i samfunnet. Å være stolt av sin etnisitet og sitt språk, samtidig som samfunnet støtter opp om slike positive holdninger til minoritetsspråket, er viktige faktorer for å vedlikeholde språk som kan stå i fare for å bli borte (Holmes, 2013:63). Dette kan ses i sammenheng med arbeidet ulike aktører i kvenmiljøene utfører, som allerede forklart i kapittel to. I neste kapittel presenteres og begrunnes den metodiske tilnærminga jeg har valgt for prosjektet mitt.

4. Metode

I dette kapitlet gis det en kort avklaring av metodebegrepet, samt en presentasjon av kvantitativ og kvalitativ metodisk tilnærming. Videre drøftes vitenskapelige krav til innsamling av data og forskningsetiske problemstillinger. Jeg retter så blikket mot den kvalitative tilnærminga i denne avhandlinga, og innsamling av språklige data sett i lys av det. Her gis det også en presentasjon av hvordan informantutvalget ble foretatt.

4.1 Begrepet *metode*

I sosiolingvistikken, så vel som på andre fagfelt, må en bruke en *metode* som redskap for å finne svar på valgt problemstilling. “[M]etode er betegnelsen for hvordan vi kan samle inn, behandle og analysere data på” (Akselberg og Mæhlum, 2012:74). Den problemstillinga en har og det en gjennom studien ønsker å finne svar på, danner utgangspunkt for valg av metode. Det er ved hjelp av denne valgte metoden at forskere kan komme fram til forskningsmessig forsvarlige resultater. Som Akselberg og Mæhlum (2012:75) skriver, er det ikke slik at én metode alltid passer til én type spørsmål; forskeren må ofte på selvstendig grunnlag foreta avgjørelser og avgrensninger slik at en formålstjenlig framgangsmåte blir valgt. Valg av metode kan altså “*styre* hele undersøkelsen i en bestemt retning og slik ha en gjennomgripende betydning for hva slags resultater vi kommer fram til” (ibid.). Ut fra dette forstår vi at utvelgelsesprosessen er en svært viktig fase i starten av arbeidet, da avgjørelsene her vil påvirke resten av arbeidet.

Siden valg av metode også kan variere mye *innenfor* fagfeltet sosiolingvistikk, kan det være utfordrende å sammenligne andre sosiolingvistiske studier med ens egen. Jeg har, som nevnt, lest noen tidligere avhandlinger som dreier seg om skibotnmålet, men det er ikke uten videre enkelt å skulle sammenligne min studie med disse tidligere arbeidene. Jeg valgte å ikke komparere direkte med det som tidligere er skrevet om emnet, men heller supplere mitt eget arbeid med stoff fra tidligere studier der det er relevant.

4.2 Kvantitativ og kvalitativ tilnærming

Det er to metodesett som ofte blir sett på som motsetninger og som forskeren må velge mellom, nemlig kvantitative og kvalitative metoder. Disse to metodesettene gir ulik innfallsvinkel og stiller ulike krav til hvordan informantene skal velges ut, hvilke innsamlingsmetoder en skal benytte, og hvordan en skal prosessere de innsamlede dataene i etterkant. Ifølge Akselberg og Mæhlum (2012:77) er det viktig å ha kunnskap om det grunnleggende ved disse metodene for å “kunne forstå og vurdere resultatene av andres undersøkelser, og for å kunne foreta en undersøkelse selv.” Jeg skal derfor i det følgende kort redegjøre for kvantitativ og kvalitativ tilnærming.

Både kvantitative og kvalitative metoder brukes i dag i sosiolingvistikken. Tidligere dominerte riktignok kvantitative metoder; kvantitative korrelasjonsstudier var vanlige i USA, England og Skandinavia. De gikk ut på å utforske språklige trekk hos mange informanter i relasjon til sosiale variabler ved hjelp av statistisk metodeverktøy. Ved hjelp av *kvantitative* metoder kan forskeren gjøre en kvantifiserende eller kvantitativ undersøkelse; en skal måle og telle, og det en undersøker og datamaterialet en sitter igjen med, skal da helst være generaliserbart. Altså skal resultatene ha “gyldighet *ut over* de konkrete individene som deltok i selve undersøkelsen” (ibid.). For at resultatene skal være mulig å generalisere, stilles det krav om at studien må ha relativt mange informanter, og at informantgruppa, som en miniatyrkopi, er representativ for den populasjonen de er valgt ut for å representere. Utvelgelsen av informanter skal være tilfeldig, for eksempel fra telefonkatalogen (ibid.:79).

Det finnes mange ulike verktøy en kan bruke innenfor samlebetegnelsen “kvalitative metoder”. Om en bruker *kvalitativ* tilnærming, jobber en med langt færre informanter, og forskeren er ute etter informantenes subjektive mening, ståsted, holdning, oppfatning eller lignende; derfor blir heller ikke resultatene av en slik studie mulig å generalisere. Jeg valgte altså en slik tilnærming. I enkelte undersøkelser, avhengig av hva en skal undersøke, bør informantene plukkes ut slik at de representerer ulike typiske språklige varieteter i det samfunnet som undersøkelsen finner sted i, men uten krav om at informantutvalget skal være statistisk sett representativt. Å plukke ut informanter krever at forskeren har god kjennskap til området som undersøkes, og til menneskene som bor der. Som Akselberg og Mæhlum (ibid.:78) sier, er en slik studie sterkt individorientert, og forskeren ønsker å oppnå forståelse av enkeltindividenes relasjoner til verden og det språksamfunnet de lever i. Hvordan informantene ble valgt ut til denne studien, blir redegjort for i 4.7.

Det er vanlig å bruke intervju som metode for å samle inn data når en anvender en kvalitativ tilnærming, og forskeren har da en mer eller mindre strukturert samtale med

informanten. Som Hansen (2010:25) skriver, inntar forskeren i en kvalitativ studie rollen som både observatør og deltaker under intervjusettinga, mens forskeren som bruker kvantitativ metode primært har rollen som observatør. For å sammenligne kvantitative og kvalitative metoder kan en altså si at:

[...] det i en typisk kvantitativ sosiolingvistisk studie blir lagt vekt på å få en form for oversikt over språksituasjonen i et gitt område, og der det først og fremst fokuseres på språkbruken innenfor ulike sosiale grupper [...]. I en utpreget kvalitativ studie, derimot, er målet først og fremst å oppnå en dypere innsikt og forståelse av sammenhengen mellom språk og de konkrete individene som bruker språket (Gunnstein Akselberg og Mæhlum, 2012:77).

4.3 Metoder for innsamling av språklige data

Det er mange måter en forsker kan samle inn språklige data på for å dokumentere et gitt talemål, eller for å undersøke et fenomen. Ved innsamling av data skal det være full åpenhet om at informantene er med i en undersøkelse, og det de sier, må dokumenteres. De mest brukte metodene kan bli listet opp slik (Akselberg og Mæhlum, 2012:82):

1. Intervju (informant og forsker/intervjuer)
2. Gruppeintervju (to eller flere informanter sammen og forsker/intervjuer)
3. Egenopptak av informanter (uten forsker/intervjuer)
4. Aktivitetsoppgaver (med eventuelt videoopptak)
5. To eller flere opptak av samme informant
6. Skjulte mikrofoner (opptak uten at informant er klar over det)

Skult overvåking av individer ved bruk av skjulte mikrofoner strider med personvernloven og blir ansett som forskningsmessig uetisk, og kan derfor betraktes som en utdatert innsamlingsmetode. Fordelen ved å bruke skjult mikrofon er riktignok at en unngår “observatørens paradoks”¹⁹ ved at forskeren ikke er til stede under hverdagslige settinger som ønskes belyst. Forskeren får da høre hvordan talemålet til individet er i autentiske situasjoner (Akselberg og Mæhlum, 2012:83). Intervjueren vil nemlig aldri være helt sikker på at informanten snakker sitt “egentlige” talemål under intervjuet, og som forsker ønsker en at informanten skal snakke slik han ellers ville gjort i en helt normal sosial situasjon. Dette gjelder også for det jeg gikk ut for å undersøke. Det kan tenkes at informantene følte de måtte gi “riktige svar” i retning av hva de trodde jeg var på utkikk etter, eller mente var rett. Hva de mente om avhandlingas tema utenfor en intervjuetting, *kan* variere fra hva de sa til meg. Intervju er jo en kunstig situasjon, og derfor kan samtalen bli kunstig siden informantene vet

¹⁹ Akselberg og Mæhlum (2012:82) sammenligner observatørens paradoks med det å skulle finne ut om kjøleskapslyset er på, når kjøleskapsdøra er lukka.

at de er under observasjon av forskeren. Det vil altså være en risiko for at feil sniker seg inn i datamaterialet.

På den andre siden er det grunn til å problematisere fenomenet observatørens paradoks” og begrepet “naturlig tale” (vernacular). All språkbruk er skiftende og variabel; konteksten er viktig og virker inn på variasjonen. Vi snakker altså forskjellig i forskjellige situasjoner. Så hvorfor såkalt “naturlig tale” skal være forskningsobjekt framfor alle andre former for tale, kan en jo spørre om. I mitt tilfelle var det jo heller ikke forholdet mellom observert språkbruk i intervjusituasjonen og informantenes “naturlige tale” som aktualiserte “observatørens paradoks”, men innholdet i det informantene sa. Problemet mitt blir altså å avgjøre om de svarte åpent og ærlig på spørsmålene mine, eller om de lot seg lede av noe de oppfatta som forventede eller ønskete svar.

Det er mye som taler for å bruke intervju som innsamlingsmetode. Intervjuet har potensial for å gi et stort datamateriale, dog noen ganger u håndterbart stort. En kan naturligvis hevde at dette ikke er positivt, da det krever mye arbeid å prosessere og analysere innsamlede data. Likevel passer det spesielt bra å anvende intervju som innsamlingsmetode når en har valgt en kvalitativ tilnærming, fordi informantutvalget i denne metoden er mindre enn ved kvantitativ tilnærming. Siden det er et sterkt individorientert fokus i kvalitative metoder, fungerer intervju bra for å innhente mye språklig data. Kvalitativ tilnærming kombinert med intervju kan gi god dybde til de innsamlede dataene, og er derfor en vanlig kvalitativ innsamlingsmetode.

4.4 Vitenskapelige krav til innsamling av data

For at resultater fra en sosiolingvistisk studie skal bli så nøyaktige som mulig, er det viktig at datamaterialet blir hentet inn på en måte som møter noen grunnleggende vitenskapelige krav. Ett av kravene er at de innsamlede dataene skal være reliable, altså at datamaterialet skal være uten tilfeldige eller systematiske feil. Slike feil vil påvirke analysen av studien. Et annet vitenskapelig krav er at dataene er valide. Når en samler inn data, må en for eksempel stille spørsmål som vil være relevante for problemstillinga – “alle ... praktiske [grep] må på en eller annen måte ha relevans for det en ønsker å finne ut” (Akselberg og Mæhlum, 2012:75). Dette har så godt det har latt seg gjøre, blitt gjennomført i denne studien. I ettertid har jeg riktignok sett at det var enkelte deler av intervjuet som med fordel kunne blitt utdypet, og andre deler nedskalert eller tatt bort.

Datainnsamlinga må også foregå på en systematisk måte. For å illustrere dette poenget med mitt feltarbeid kan jeg nevne at alle informantene ble stilt de samme spørsmålene, og alle

informantene ble intervjuet én gang innenfor et noenlunde likt tidsrom; det vil si at intervjuene ble gjort med korte mellomrom, og fra første til siste informant ble intervjuet, gikk det én og en halv måned. Spesielt siden studien omhandlet ungdom, var det hensiktsmessig å gjennomføre alle intervjuene i samme periode, da språksosiale holdninger utvikler og endrer seg raskt. Lange perioder mellom hvert intervju kunne medføre at materialet fra en informant ikke ville blitt sammenlignbart med materialet fra andre informanter, rett og slett fordi konteksten for intervjuene kunne ha forandret seg. Og i ungdomsmiljø skjer slike kontekstuelle endringer raskt.

4.5 Forskningsetiske problemstillinger

Jeg anså det som særdeles viktig å følge de lover og forskrifter som var vedtatt av Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet, og Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste AS.²⁰ Denne studien ble meldt inn til NSD høsten 2014 før jeg starta med feltarbeidet mitt.²¹ Studien var et meldepliktig prosjekt, jf. personopplysningsforskrifta §7-27. Da NSD hadde godkjent studien min, tok jeg kontakt med de potensielle informantene via telefon. Jeg beslutta at lydopptakene skulle lagres på Talemålsarkivet på Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet, og NSD godkjente lagring av lydopptakene. Grunnen var at jeg da kunne bevare den dokumenterte informasjonen til eventuelt senere forskning. Informantene hadde rett til å reservere seg mot dette om de ikke skulle føle seg komfortabel med lagringa.

4.5.1 Forskerrollen

Forskeren bør ha en viss distanse til det feltet som undersøkes og de informantene som skal delta i studien. Selv med denne distansen vil det være etiske hensyn som forskeren bør være klar over. Det vil derfor være viktig å ta hensyn til dette dersom forskeren gjør feltarbeid så følelsesmessig nært som i egen hjembygd. Jeg var klar over mange av de etiske utfordringene jeg stod overfor ved å velge hjembygda Skibotn som lokalisering for min sosiolingvistiske undersøkelse. Jeg tok også høyde for at det kunne dukke opp utfordringer som jeg ikke på forhånd forutså. Én utfordring som nok gjaldt meg selv like mye som det gjaldt mine informanter, var rollefordelinga. Jeg måtte innta rollen som forsker, nærmest som en utenforstående person, med mennesker som kjente meg som en sambygding. Selv om jeg kjente til informantene og de kjente til meg, var det likevel en viss distanse mellom oss. Jeg

²⁰ Heretter kalt NSD.

²¹ Studien ble godkjent av NSD den 10.09.2014. Informasjon er lagt ut i en offentlig database, med følgende adresse: <http://pvo.nsd.no/prosjekt/39682>.

hadde som sagt ikke bodd i bygda siden 2007 og deltar per i dag ikke aktivt i det dagliglivet som utfolder seg der. I tillegg var informantene relativt unge da jeg bodde i Skibotn, så jeg har aldri hatt noe nært vennsforhold til noen av dem. Men rollerelasjonen i et intervju er gjerne asymmetrisk, og forskeren kan sies å stå i en maktposisjon. Ifølge Nordberg (1982:105) vil det være fordelaktig om rollerelasjonen kommer til uttrykk som et solidaritetsforhold, og ikke som et asymmetrisk maktforhold. Intervju fortøner seg gjerne som formelle, siden det finnes konvensjonelle regler for hvordan et intervju bør være. Forskeren kan benytte seg av ulike måter å intervju på, for eksempel ved å legge samtalen på ulike formalitetsnivå, eller endre formalitetsgrad underveis i samtalen (ibid.). Jeg forsøkte å legge opp intervjuet så lite formelt som mulig slik at informantene skulle føle seg komfortabel under samtalen, men det lå en formell undertone over hele intervjuet slik at jeg tydelig prøvde å skille mellom meg selv som privatperson og tidligere skibotnsværing, og meg som forsker.

Utsagn og meninger jeg møtte underveis i feltarbeidet – i den perioden i livet som informantene stod i da jeg intervjuet dem, var gjenkjennelige fra den situasjonen jeg selv stod i da jeg var ungdom i Skibotn. Ut fra det kunne jeg hevde at ikke mye hadde endra seg på de syv åra jeg hadde vært borte fra bygda. Men et språklig praksisfellesskap er dynamisk og endrer seg i takt med samfunnet ellers, så på den måten vil en kunne si at bygda er i konstant utvikling. Denne likheten jeg følte med mine egne informanter var altså én av mange utfordringer ved å gjøre et forskningsarbeid i min egen hjembygd. På den andre siden er det flere elementer som taler *for* å gjøre et slikt arbeid på hjemstedet. Jeg har god kjennskap til plassen og menneskene som bor der, og behøvde derfor ikke bruke tid til å sette meg inn i samfunnets normer eller bli nærmere kjent med befolkningsgruppa. Den etnografiske undersøkelsen var på mange måter gjort på forhånd, og jeg kunne bruke mye av den kunnskapen jeg allerede satt inne med, i arbeidet mitt.

Skibotn er en liten bygd hvor miljøet er veldig gjennomsiktig og der “alle kjenner alle”. Det ble derfor stilt krav om å anonymisere informantene slik at de ikke skal kunne gjenkjennes. Jeg ga informantene fiktive navn, heller enn nummer. Det gjør avhandlingsteksten mer leservennlig, håper jeg. Informasjon om kjønn, alder og bosted ble ikke anonymisert i avhandlinga. Grunnen til dette var at denne typen informasjon var viktig å ha med for å kunne bearbeide datamaterialet på en grundig måte.

4.6 Metodevalg

Som nevnt innledningsvis i dette kapitlet, henger metodevalg og problemstilling tett sammen. For mitt vedkommende handla problemstillinga om den kvenske bakgrunnen i Skibotn, og hvorvidt denne bakgrunnen har noe å si for ungdommene som lever i Skibotn i dag. I lys av problemstillinga og hva jeg ønsket å undersøke i feltarbeidet, var det naturlig for meg å gjøre en kvalitativ studie. Begrunnelsene for å velge en kvalitativ tilnærming, er mange. Én av grunnene er at informantgruppa da ikke ville bestå av mange individer; hele ungdomsgruppa i Skibotn ble for eksempel ikke undersøkt. Jeg anså det også som viktig at informantenes *stemmer* skulle bli hørt i studien, for å få “en dypere innsikt og forståelse av sammenhengene mellom språk og de konkrete individene som bruker språket” (Akselberg og Mæhlum, 2012:77). Å arbeide kvantitativt ut fra problemstillinga min lot seg etter min mening ikke gjøre.

Jeg hadde håndplukka informantene mine og ingen av dem var tilfeldig utvalgt. Dette ble en individbasert studie. Det ble altså lagt vekt på *individene* i intervjuene og i analysen i etterkant, og avhandlinga får dermed et dybdefokus, i motsetning til et breddefokus. Målet var å få innsikt i informantenes tanker om kvensk kultur i Skibotn i et før-og-nå perspektiv. Prosjektet var således et stykke på veg en språkholdningsstudie.

Ifølge Akselberg og Mæhlum (2012:77-78) skal en gjennom kvalitativ metode skaffe informasjon om informantenes tanker og følelser om språk og den verden de befinner seg i. Jeg valgte intervju som den primære innsamlingsmetoden, samt bruk av lydopptaker. Det materialet som ble samla inn, skulle så tolkes. Funnene fra feltarbeidet vil ikke være generaliserbare, men resultatene vil likevel være viktige for å kunne forstå “hva som kan være bestemmende for enkeltindividers språklige atferd” (ibid.).

Jeg valgte å gjøre aleneintervju med informantene hjemme hos dem selv. Grunnen til det var at spørsmålene jeg ønsket å stille, var personlige; det var snakk om dem selv og deres familiemedlemmer, og om informantenes syn på kulturelle og språksosiale spørsmål. Noen av informantene hadde kanskje funnet en viss trygghet i å snakke med meg og andre informanter i grupper, men siden intervjuet fant sted hjemme hos informantene, håpet jeg at de skulle føle seg komfortable med aleneintervju. Gruppeintervju kunne virke mot prosjektets hensikt om informantene vegra seg mot å svare det de egentlig mente, hvis de satt sammen med vennene sine, altså andre informanter. Jeg valgte også bort å intervju på skolen i skoletida, men oppsøkte informantene i fritida, også for ikke å stjele tid fra informantenes skolehverdag. Jeg anså også hjemmeintervju som potensielt mer personlig enn intervju på skolen.

Noe av det som taler for å anvende intervju som metode, er at forskeren sitter i samme rom som informanten, og intervjuet fortøner seg som en samtale. Forskeren tar opp tema som hun har forberedt, for eksempel ved å bruke en intervjuguide, men om forskeren gir rom for det, kan informantene ta opp andre tema enn det intervjueren har med i intervjuguiden sin. Dette kan være positivt for resultatet av intervjuet, da informantene kanskje kommer på forhold som forskeren ikke har tenkt kan være viktig. Dette kan selvfølgelig også være en ulempe, da for mange avstikkere fra temaet forskeren har forberedt på forhånd, kan føre til at forskeren ikke får svar på det hun hadde tenkt. I en intervjusituasjon får informantene kontakt med et menneske, forskeren, og skriver ikke bare svar på et spørreskjema. Det kan altså være lettere for en informant å bli mer personlig og ta opp ting de vil snakke om, frivillig. Underveis i samtalen kan forskeren se ansiktsuttrykk og kroppsspråk til informantene, noe det vil være umulig å vite noe når en bruker spørreskjema uten at forskeren er til stede – med mindre hun har satt opp kamera for å filme informantene.

Hvis det skulle oppstå misforståelser underveis, kunne jeg forklare nærmere til informantene hva spørsmålene betydde; dette ville ikke være mulig om jeg hadde brukt spørreskjema som informantene skulle fylle ut alene. Misforståelsene kunne også gå andre veien; det ville være lettere for meg å være sikker på at jeg hadde forstått informantenes utsagn hvis vi satt ansikt til ansikt under intervjuet, og jeg hadde muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål. Dette var en type kvalitetssikring, og feilmarginen ble forhåpentligvis mindre.

Informantene mine fikk altså et informasjonsskriv²² før de godtok å delta i studien, hvor det blant annet stod beskrevet at jeg ønsket å ta opp intervjuene med lydopptaker, at de ville bli anonymisert, samt en generell informasjon om hva studien gikk ut på. Informantene fikk som sagt ikke utdelt noe spørreskjema, men intervjuet gikk ut på at jeg stilte spørsmål fra en forhåndslagt intervjuguide²³. Jeg ønsker å *forstå*; kartlegging i form av spørreskjemaundersøkelse hadde derfor ikke vært like godt egna som den metoden som ble valgt. Svaralternativene i et spørreskjema må nødvendigvis være begrensa og lukka. Som en kan se i intervjuguiden, hadde jeg fem fokusområder. Det første var etnisitet, deretter språk. Dernest kom kvenbegrepet, språkbruk og media, og språk- og kulturbevissthet. Jeg forsøkte å stille spørsmål som kunne belyse etnisitet og språkvalg som gjaldt både dem selv og deres familier. Jeg spurte òg om informantenes språkliv på fritida og på skolen. Skoleperspektivet var viktig å ha med av to grunner: skolens rolle i fornorskninga, og det didaktiske perspektivet

²² Se vedlegg 1: Informasjonsskriv.

²³ Se vedlegg 2: Intervjuguide.

i denne avhandlinga. Etter å ha gjennomført intervjuene og starta med bearbeidinga valgte jeg å ikke arbeide vidare med svarene som gjaldt språkbruk og media, fordi det ikke tilførte analysen noe relevant for problemstillinga.

Å bruke lydopptak for å samle inn språklige data underveis i intervjusamtalen er viktig, i tillegg til at det gjør jobben lettere for forskeren som da kan sitte og gjøre seg små notater underveis, og ellers snakke med informanten. Jeg prøvde å legge til rette for at samtalene skulle flyte lett, eller så lett som det er mulig under en kunstig samtalsituasjon som et intervju er. Forskeren kan så i ettertid lytte på lydopptaket så mange ganger som nødvendig etter at intervjuet er ferdig. Dette viste seg å være svært nyttig for meg under bearbeidingsprosessen. Lydopptak vil også være en viktig kilde til dokumentasjon av hvordan ett av mange norske talemål høres ut i dag. I noen tilfeller er det viktigste i en opptakssituasjon å få informantene til å *snakke*, og ikke *hva de snakker om*. Dette var ikke tilfelle i min undersøkelse hvor tema og spørsmål jeg hadde forberedt på forhånd, var viktig å få svar på for studiens framgang. Når det er sagt, kan en aldri forutsi utfallet av et feltarbeid, uansett hvilken metode en bruker, og det vil bestandig være positive og negative elementer som må tas med i vurderinga ved valg av metode.

4.7 Informantutvalg – ungdomsgruppa

Før jeg begynte å forme ut et konkret prosjekt for masterarbeidet mitt, visste jeg at jeg ville arbeide med språk og/eller språkforhold i Skibotn-samfunnet. Men jeg hadde ingen klare oppfatninger om hvordan jeg skulle avgrense prosjektet. Jeg tenkte blant annet på generasjonsforhold innad i familier, på de eldre i bygda eller de yngre i bygda. Beslutninga falt på sistnevnte. Ungdommer som kommer fra Skibotn, befinner seg i en form for språklig grenseposisjon. Kvensk synes å være i ferd med å dø ut, men fremdeles behersker flere av de eldste i bygda språket. Dagens ungdom vil være kritisk viktige for om den flerspråklige og flerkulturelle bakgrunnen i Skibotn skal bli tatt vare på og formidla vidare. Det er en kulturarv som er svært viktig for mange voksne og eldre, og derfor spurte jeg meg selv hvor mye dette påvirka ungdommen, og i hvor stor grad denne bakgrunnen hadde noe å si for de unge i dag. Å finne og definere sin egen identitet er viktig i ungdomsåra; de unge blir mer bevisst på hvem de selv er, på egen identitet og også på hvordan de ønsker å definere seg for andre. Jeg håpet på å få ta del i disse identitetsforhandlingene gjennom min feltundersøkelse, og at det til slutt kunne gi en indikasjon på hvorvidt den kvenske bakgrunnen hadde noe å si for ungdommene i dag. Det var ikke min intensjon å komme fram til et bastant svar på de spørsmålene og problemstillingene jeg mente var aktuelle å arbeide med; jeg ville heller

bruke dette arbeidet til å prøve å forstå ungdomsgruppas forhold til etnisitet, identitet og tilhørighet til bygda bedre.

En annen grunn for at jeg valgte å gjøre en studie med den yngre delen av befolkninga i Skibotn som informanter, er at det kunne være med på å gi svar på viktige spørsmål om utviklinga av det kvenske språket i bygda. For alt jeg visste, kunne det kanskje være noen av de unge som kunne noe kvensk, at noen hadde besteforeldre som de hadde hørt snakke kvensk, hadde lært dem noe og at de således hadde en form for skjult språkkunnskap. Som jeg forklarte i kapittel 2, er det kvenske språket et trua språk, og for at et språk skal være bærekraftig, må det videreføres til den yngste generasjonen i et samfunn. Holdningene blant de unge i Skibotn håpet jeg ville gi et bilde av situasjonen for kvensk språk og kultur i dag, og muligens kunne gi en antydning om framtidsperspektivet for statusen kvensk har i Skibotn.

Både etnisitet og identitet er vanskelige begrep. Jeg kan selvfølgelig ikke henge merkelapper på informantene mine som spesifiserer deres etnisitet og identitet. Felles for de to begrepene er at de er relasjonelle. Samtidig er det klart at dette er begrep som de unge informantene ikke nødvendigvis er fortrolige med. Jeg spurte riktignok informantene om hvilken etnisk gruppe de mente at de og deres familie tilhørte. Jeg hadde i utgangspunktet valgt ut personer som jeg mente *kunne* ha en tilknytning til det kvenske. Om noen visste jeg at også de hadde samisk bakgrunn. Poenget med dette utvalgsprinsippet var å rekruttere informanter som potensielt kunne tenkes å bli bærere og videreformidlere av kvensk og/eller samisk kultur i bygda.

Én ting er å fortelle at ens egen familie har flerspråklig og flerkulturell bakgrunn, noe annet er å identifisere seg med en slik bakgrunn. Med dette mener jeg at etnisk bakgrunn ikke alltid er med på å forme den vi er i dag; selv om ens morfar var kvensk er det ikke gitt at en selv definerer seg som kvensk. Som vi vil se i analysen, var dette da også tilfelle for mange av informantene som hadde relativt nære kvenske eller finske slektninger.

Datamaterialet bygger på intervju med seksten informanter, ti jenter og seks gutter. Felles for alle informantene var at de for øyeblikket bodde, eller nylig hadde bodd i Skibotn, og at de var ungdommer i aldersgruppa tretten til atten år. Med “ungdommer” menes her at de *går på ungdomsskolen eller på videregående skole*. Utvalget bestod som sagt av både gutter og jenter, men som en kan se i tabell 1 på neste side, er det en tydelig skjevfordeling av kjønnene. Det var på det tidspunktet jeg utførte feltarbeidet, ikke mulig å få tak i flere mannlige informanter. Siden denne studien ikke er av generaliserende art, ei heller en kjønnsstudie, mener jeg derfor det er forskningsmessig forsvarlig å gjøre en analyse av

datamaterialet basert på formålet med avhandlinga. Som en oversikt viser tabell 1 hvordan informantene er fordelt i de ulike aldersgruppene, og tabell 2 viser fiktive navn og alder.

	Jenter	Gutter
8. trinn (13 år)	1	0
9. trinn (14 år)	1	1
10. trinn (15 år)	5	3
1. vgs. (16 år)	1	1
2. vgs. (17 år)	1	0
3. vgs. (18 år)	1	1

Tabell 1 Aldersfordeling/trinnvis fordeling informanter

Jenter	Alder	Gutter	Alder
Kristina	13	Oliver	14
Mathilde	14	Kristian	15
Lisa	15	Emil	15
Stina	15	Sebastian	15
Sara	15	Adrian	16
Charlotte	15	Lukas	18
Nora	15		
Helene	16		
Emilie	17		
Regine	18		

Tabell 2 Fiktive navn og alder

Av disse seksten informantene var det fire søskenpar: Helene og Sebastian, Emilie og Oliver, Charlotte og Adrian, og Kristian og Emil. Sistnevnte søskenpar ønsket å gjøre intervjuet sammen. Det var ikke min intensjon å skulle ha så mange søskenpar, men jeg ser ikke på det som en ulempe.

Siden dette er en kvalitativ studie, er ikke tallet på informanter signifikant. Men jeg ønsket ikke å ha for få informanter, da det ville kunne føre til at den informasjonen intervjuene gav, ville være mangelfull for å sammenligne informantenes svar. Analysen og drøftinga av datamaterialet vil vise hvorvidt dette var en klok avgjørelse. Informantene hadde jeg altså plukka ut fra mitt eget nettverk i Skibotn, og jeg hadde, som allerede nevnt, forsøkt å ta hensyn til om familiene disse informantene tilhører, var av kvensk og/eller finsk opphav. Poenget var å styrke datamaterialets validitet, siden jeg ikke ønsket å intervju ungdommer

som ikke selv hadde en familie av kvensk opphav. Det kunne selvfølgelig argumenteres for at alle som har bodd i Skibotn over flere generasjoner har en tilknytning til kvensk, uten selv å definere seg som kven, men jeg har altså valgt å intervju slike som jeg ut fra kjennskapen min til folk i bygda antok hadde kvensk bakgrunn. Hvorvidt disse informantene og deres familier selv identifiserte seg som kvener, hadde jeg selvsagt ingen garanti for.

4.7.1 Informantrekruttering og intervjuprosess

Prosessen med å få tak i informanter var til dels vanskelig. Noen sa ja med én gang, andre måtte tenke på det, og noen ønsket ikke å delta. Jeg ringte rundt til de ungdommene jeg ønsket å spørre og fikk sendt informasjonsskrivet på mail til alle. Jeg kontakta først foreldrene til de informantene som var under 16 år, slik at jeg fikk deres samtykke til å spørre barnet deres om å delta. Deretter ringte jeg ungdommen selv og spurte dem også.

Informasjonsskrivet ble sendt ut på mail på forhånd slik at informantene kunne lese om forskningsprosjektet, ta stilling til om de fortsatt ønsket å delta, og forberede seg til intervjuet. Siden mange av informantene var under 16 år, måtte deres foresatte også lese informasjonsskrivet.

I telefonsamtalene avtalte vi en dato for når vi skulle møtes, og jeg avtalte altså med alle informantene å holde intervjuet hjemme hos dem selv. Selv om den første kontakten med informantene gikk lett, var det vanskelig å opprettholde kontakten med mange slik at vi fikk avtalt tidspunkt for intervjuet. Jeg måtte avtale nye møter med mange av informantene, og det var også to gutter som trakk seg underveis før vi fikk gjennomført intervjuet.

Da jeg møtte informantene på selve intervjudagen, snakka jeg først i korte trekk om hva prosjektet gikk ut på. Jeg gjennomgikk i stor grad det som de allerede hadde lest i informasjonsskrivet. Noen informanter ønsket å se spørsmålene jeg skulle stille, så med dem gikk jeg gjennom intervjuguiden før vi slo på lydopptakeren. Jeg kunne se at det virka beroligende på de som var mest nervøse. Utenom dette snakka vi ikke så veldig mye før vi gikk i gang med intervjuet. Alle informantene syntes det var greit at jeg tok opp samtalen med lydopptaker.

Selve intervjuet tok mellom ti og førti minutter per informant. Samla tid for alle lydopptakene var på fire timer. Samtalene gikk greit for seg, men noen informanter var nervøse, og det var tydelig at intervjusituasjonen var noe ubehagelig. Det var spesielt de yngste informantene som var nervøse. Det var vanskelig å få i gang en ordentlig samtale med flere av informantene. Mange av intervjuene ble rene spørsmål-svar sekvenser, og mindre en *samtale*. Dette kan bety at informantene opplevde situasjonen mer formell enn ønsket. Jeg tror

også at temaet var vanskelig og fjernt fra hva ungdommene hadde kunnskaper om (selv om det er mulig at flere av dem satt inne med noe kunnskap om temaet), og interesserte seg for. For et flertall av informantene kunne det virke som om de ikke hadde tenkt så mye på det vi snakka om, så jeg kan vel si at mine mistanker om at tretten-fjortenåringene kunne være for unge, viste seg å stemme. Men også av de eldste informantene var det flere som ga uttrykk for ikke å ha interesse for temaet.

4.8 Bearbeiding av data

I mitt arbeid med å bearbeide de innsamlede dataene transkriberte og renskrev jeg først hvert intervju slik at det ble mest mulig likt informantens talemål, uten at jeg brukte IPA. Selv om jeg kun hadde 16 informanter, tok det lang tid å transkribere alt. Og selv om jeg ikke hadde planlagt å bruke intervjuene i sin helhet, måtte alt bearbeides for å unngå misforståelser under tolkninga fra min side. Å skrive intervjuene ned på informantenes egen dialekt var viktig. Det informantene sa, ville mista noe av autentisiteten sin om jeg hadde valgt å transkribere til bokmål. Ungdommenes egen stemme ville lett ha forsvunnet. Transkriberinga gjorde jeg så raskt som mulig etter feltarbeidet ble avslutta, slik at inntrykkene mine fra intervjuene ennå var ferske.

De utskrevne intervjuene er lagt ved avhandlinga, og utdrag fra dem er ellers sitert i analysen min. Ikke alt som ble sagt i intervjuene, er relevant for problemstillinga mi. Flere av intervjuene er lange, og ikke alt vi snakka om, dreide seg direkte om det jeg ønsket å undersøke. Så jeg måtte gå gjennom ett og ett spørsmål fra intervjuguiden og kartlegge hva hver enkelt informant hadde svart. Dette var tidkrevende arbeid da det var et forholdsvis stort materiale å jobbe med. Framstillinga av de innsamlede dataene forklares i neste kapittel. Der presenteres og analyseres også funnene.

5. Analyse og resultat

I dette kapitlet presenteres resultat av analysen. Som jeg har gjort greie for i teorikapitlet, arbeider jeg kvalitativt innenfor en hermeneutisk tradisjon. Det innebærer at analysearbeidet mitt går ut på å *tolke* data, og data er i denne forbindelsen det innsamlede intervju materialet. I den hermeneutiske tradisjonen prøver forskeren å forstå individets intensjoner, oppfatninger, holdninger, alt etter hva det er som blir undersøkt. Å gi en meningsfull og grunnlagt fortolkning av et datamateriale ut fra bestemte problemstillinger er altså forskerens oppgave innenfor et slikt forskningsparadigme. Prosjektet mitt har fokus på det flerkulturelle, i dette tilfellet, den kvenske bakgrunnen i Skibotn. Etter å ha gjennomført feltarbeidet satt jeg igjen med en god del språklige data som gir oss innblikk i hvorvidt den kvenske bakgrunnen betyr noe for ungdommene i Skibotn i dag. I tillegg har jeg fått mange viktige innspill om språk og kultur fra ungdomsgenerasjonen i bygda.

Det jeg altså i starten ville undersøke, var om den kvenske bakgrunnen har betydning for ungdommene i Skibotn i dag. En kan kanskje reagere på at jeg har valgt å konsentrere meg om *kvensk*, og ikke inkludert samisk eller finsk i større grad, men etter min mening har det tidligere vært stort fokus på spesielt det samiske i bygda. Det har, som jeg har tatt opp tidligere, også vært stor aktivitet i det samiske miljøet for å revitalisere samisk. Per dags dato er revitalisering av kvensk stadig økende, men spørsmålet er hvor mye dette har å si for dagens Skibotn. Har revitaliseringa kommet for sent? Når det er sagt, må det også sies at svarene noen av ungdommene gav på spørsmålene mine, trakk fram den samiske bakgrunnen i bygda. Så selv om formålet mitt var å konsentrere meg om kvensk, ble jeg innimellom tvunget til også å berøre det som finnes av samisk bygdeidentitet.

Som det vil gå fram av analysen, er enkelte “informantstemmer” mer til stede i teksten enn andre. Ikke alle informantene hadde like mye å si under intervjuene, men det de har sagt, er likevel tolket og utgjør en del av det fullstendige analysebildet. I tillegg til rene informantyttringer som er sitert i teksten, har jeg også i noen tilfeller parafasert hva informantene har sagt. Informantsitatene er transkribert halvortofont og er markert i teksten med anførselstegn. En del ord står skrevet med et visst dialektalt preg. Det som står med kursivert skrift i informantsitatene, er mine kommentarer under intervjuet.

Hva som er *relevant* for avhandlingas tematikk, vil selvfølgelig være basert på en mer eller mindre subjektiv avgjørelse fra min side, hvor jeg selv har vektlagt noen elementer, mens andre har blitt valgt bort. For enkelte av ungdommene, som Emilie, var det samisk som interesserte, og ikke nødvendigvis kvensk. Dette er tatt med selv om det avviker fra problemstillinga der jeg konkret spør om den *kvenske* bakgrunnen har noe å si for henne. Å

velge å se bort fra informantens utsagn om det samiske ville resultere i at hele intervjuet med henne mister mening og nødvendig sammenheng. Det var ikke bare Emilie som snakka om det samiske i stedet for det kvenske. Veldig mange av dem jeg snakka med, brukte samisk som referansepunkt for å snakke om kvensk. Flere satte likhetstegn mellom samisk og kvensk. Der jeg spurte konkret om kvensk, svarte de som om jeg spurte om samisk. Dette kan sikkert begrunnes på flere måter, men jeg vil anta at ungdommene har fått mye mer informasjon om samisk språk og kultur i Skibotn og Nord-Troms generelt, enn om kvensk språk og kultur. De kan ha satt likhetstegn mellom samer og kvener fordi de anser dem som like, eller fordi de ikke kan nok om kvener til å si noe konkret om dem. Videre drøfting om dette interessante funnet kommer senere.

I analysen har jeg altså forsøkt å få fram alle sidene ved ungdommens potensielle tilknytning til kvensk. Strukturen i kapitlet følger intervjuenes struktur, og jeg har valgt å framstille analysen min i tre bolker for å gjøre den mer leservennlig. Temaene som drøftes, er det likevel ikke mulig å se isolert, siden grensene mellom dem er flytende. For at alle de ulike perspektivene som informantstemmene utgjør, skal få plass, må mitt perspektiv være et helhetsperspektiv. De aktuelle bolkene er: I. Etnisitet, identitet og språk, kvensk og kvenbegrepet, II. Revitaliseringsarbeid – språktiltak og III. Veien videre. Jeg har i analysen lagt vekt på fire aspekter ved språket: instrumentell verdi, identitet, sosialt liv og kultur. Språket er bærer av alt dette, og som resultatene vil vise, vektlegger ungdommene i Skibotn disse aspektene noe ulikt i intervjuene.

I.

5.1 Etnisitet: Hvilken etnisitet sier informantene at de og deres familie har?

Skibotn har over svært lang tid vært møtested for flere etniske grupper. Ord som “nordkalott-cocktail” og “smeltingel” beskriver treffende heterogeniteten i den relativt lille gruppa av enkeltindivider som lever sammen på samme, relativt avgrensede område. I én og samme familie i Skibotn kan man finne ulik etnisk tilknytning, og det er varierende i hvor stor grad enkeltindivider innad i familien identifiserer seg med, eller i det hele tatt har kunnskap om, sine røtter. Med dette langt framme i bevisstheten starta jeg intervjuene med ungdommene. Å fastslå hva de betrakta som sin etnisitet, var det første jeg ville gjøre. Målet mitt var å beskrive, og i neste omgang forstå om og i hvilken grad de så på seg selv som kvener, om de på noen måte kunne sies å ha kvensk identitet. Informantene ble spurt om hvilken etnisk gruppe²⁴ de og deres familie tilhører. Ved å be informantene plassere seg selv etnisk kunne jeg stå i fare for å presse dem inn i forhåndsdefinerte bokser, slik at de ble tvunget til å velge mellom to eller flere etnisiteter, der de følte at alle mulighetene kunne være relevante. Jeg mener likevel at jeg åpna opp for å ikke bare velge én etnisk gruppe, ved at “blanda gruppe” også var inkludert. Fought (2006:3) drøfter dette og argumenterer med at det å bli bedt om å spesifisere sin etnisitet kan virke rasistisk, irrelevant, ukorrekt eller for personlig til å dele med andre. Noe lignende fremkommer også fra utredninga av den immaterielle kulturarven i Norge (ABM-utvikling, 2010:84-85), der forfatterne hevder at problemet ligger i storsamfunnets kategorisering av identiteter, og at begrensning i valget kan gjøre at for eksempel kvener kan oppleve at de må velge om de er kven, same eller norsk. “Mangfoldet blir satt inn i rammer, det blir tvunget inn i et enfold” (ibid.). Dette blir drøfta ytterligere under avsnittet 5.4.2 “Hva assosierer informantene med kvenbegrepet?”.

Gjennom svarene kom det frem hvordan ungdommene selv definerte sin etnisitet, og hva deres egen oppfatning var av familiens etnisitet.²⁵ Vi snakka om foreldre, besteforeldre på mors- og farssiden, og oldeforeldre på mors- og farssiden. I retrospekt ser jeg at jeg kunne spurt informantene om å også definere eventuelle søskens etnisitet. Flere av informantene visste ikke sikkert hvilken etniske bakgrunn familien hadde, annet enn norsk. Noen visste at de hadde *noe* samisk, finsk eller kvensk lengre ut i slekta, men ikke alle klarte å si hvem det gjaldt – for eksempel farfar, mormor eller lignende. Det var fem²⁶ informanter som sa at de

²⁴ Norsk, kvensk, samisk, finsk, blanda eller annen gruppe.

²⁵ Det er viktig å understreke at jeg ikke snakka med informantens familie, og hadde derfor kun informantens synspunkt å jobbe ut fra.

²⁶ Kristina, Stina, Charlotte, Nora og Mathilde.

selv og familiemedlemmene deres kun var norske. Ingen av disse informantene utdypet noe mer om seg selv eller noen i familien.

Verbet “*tror*” ble brukt hyppig da vi snakka om etnisitet. Noen av ungdommene jeg snakka med, var usikre på hvordan de skulle plassere seg – som norsk, kvensk eller samisk? Eller en kombinasjon? Ett av flere informantutsagn som pekte seg ut i denne sammenhengen, var fra Lisa. Hun sa at hun mente det var noe samisk hos oldeforeldrene på morssiden, men at hun *trodde* hun selv bare var norsk. Ut fra den nevnte utredninga om immateriell kulturarv kan storsamfunnets identitetskategoriseringer føre til begrensninger i mulige identitetsvalg. Det Lisa sa, kan tolkes som at hun mente hun *måtte velge* mellom det ene eller det andre, enten norsk eller samisk, noen mellomting eller blandingskategori fantes ikke. Den usikkerheten informanten uttrykte, understreker hvordan etnisitetsforvirring kan utspille seg når det forventes av storsamfunnet at individet følger fastsatte kategorier for definering av egen etnisitet. Det kan også tenkes at informanten *trodde* jeg var ute etter et “*fasitsvar*”, og dermed ønsket å svare “*riktig*”. Sara kunne fortelle at familien hennes var mest norsk, og at hun ikke *trodde* de hadde noe samisk eller kvensk i familien – “Så eg trur vi e mest norsk alle sammen, både på mamma og pappa sin side.” Igjen ser vi verbet “*tror*” bli brukt. Flere av informantene virka svært usikre da vi snakka om dette, og så ut til å ha problemer med å definere seg selv så vel som familiemedlemmer.

Andre uttrykte seg likevel mer sikkert om dette temaet. Oliver sa at han var norsk, men at familien var en kombinasjon av norsk og samisk. Moren var litt norsk, og faren litt norsk og litt samisk. Farmoren og farfaren hans, fortalte han, var samisk og litt norsk, og på morens side *trodde* han de var norske. Det interessante her er at han betrakta seg selv som norsk, selv om den utvidede familien hadde samiske aner. Noe lignende sa også Lukas. Da jeg spurte hvilken etnisk gruppe han selv og familiens hans tilhørte, fortalte han at hans bestemor på morssiden var kvensk, og at det var samisk på farens side: ”Så eg vil vel putte meg mer på et kvensk, kvensk-norsk etnisk, enn nåkka anna”, men da jeg spurte konkret om han selv, sa han at han var norsk.

Sebastian hadde en form for “*bindestreksetnisitet*”. Han forklarte at hans familie var halvt norsk og halvt finsk, men sa som en oppfølging at han var norsk, morens side norsk og farens side finsk. En annen “*bindestreksetnisitet*” finner vi hos Helene, som sa hun var halvt finsk og halvt norsk. Sebastian og Helene er bror og søster. Vi ser altså at søskenparet definerte seg ulikt, gutten som bare norsk, og jenta som halvt norsk og halvt finsk.

En interessant kommentar fra Kristian og Emil var at de var norske, men besteforeldrene på morssiden snakka samisk, “men dem va vel norsk.” Guttene satte altså

ikke likhetstegn mellom språket besteforeldrene deres snakka, og den etniske gruppa de mente de hørte til i. Kristian og Emil anså altså besteforeldre som norske – kanskje var det ikke noen utprega samisk kulturutøvelse i familien, eller kanskje guttene selv ikke betrakta besteforeldrenes kulturutøvelse som samisk? Her kan en kun spekulere. Adrian fortalte at etternavnet deres var finsk, “men det e ikke sånn at vi snakke finsk eller nåkka sånt. Hele gjengen e norsk. *Vet du noe om oldeforeldrene dine?* Nei ingenting. *Men det er noe finsk der bak, mener du å huske?* Ja.” Mange familier i Skibotn bærer finsk/kvensk etternavn, da de er etterkommere etter finlendere/kvener. Adrian så likevel ikke på seg selv eller familien som verken finsk eller kvensk, til tross for at han påpeker at etternavnet ikke er norsk. Regine, derimot, definerte seg verken som det ene eller det andre, men sa at de var en blanding mellom flere grupper. “Æ føle at vi e en liten god blanding, at vi e både norsk og samisk og finsk. Fordi at bestemora min da, ho e litt samisk og bestefar va finsk da. Mens på pappa sin side så e alle bare norsk, så det e de som e herifra som e litt samisk og litt finsk.”

Siste informant jeg vil trekke fram her, er Emilie. Emilie er Olivers søster. Hun er veldig opptatt av språk og etnisitet, spesielt når det kommer til hennes egen bakgrunn, og hun hadde en viss oversikt over familiens sammensatte etniske bakgrunn. Det hun hadde å fortelle meg, var så komplekst at hennes egne ord forklarer det best: “Vi har vel mange rare bakgrunna, vi e vel sikkert innom alle de forskjellige på både mors- og farssida. Men sånn som eg vil si, sånn heilt sånn som eg trur det e vi mye norsk, og så har vi samisk og finsk bakgrunn. Kvensk e vel innimellom, men eg veit ikke korrekt kor det ligg i familien. *Hvis du skulle si om deg selv, hva er du?* Eg e norsk, men eg studere jo samisk og e veldig opptatt av det. Eg har studert familiens bakgrunn på det, det e ikke så mye å finne men det e litt å finne. Det som e e at det e nesten umulig å finne ut, fordi bestemor og dem som leve i dag... For at da va det ulovlig å prate samisk og på den tida så va det jo ikke nåkka som dem snakka om, dem va ikke det, dem va norsk, dem skulle fornorskes. Så eg får vite så svært lite, hvis eg ser på det så vil eg si at eg e mest norsk og finsk, nei samisk. Eller det e det eg e opptatt av hvert fall. *Klarer du å plassere noen av familiemedlemmene dine?* Mor og far vil eg no egentlig si e norsk, dem har aldri prata til oss på et anna språk enn norsk eller vært opptatt av at vi skal lære nåkka anna. Mormor ho e den som vel har hatt mest samisk bakgrunn som eg har sett no, men ho vil ikke snakke om det så det, da e det lite å få ut av ho. Morfar, så vidt eg vet han e norsk, og farmor ho e vel norsk men ho har sikkert litt blanda. Og farfar e finsk, finsk/kvensk.” Emilie sa altså hun er norsk, men påpekte også at hun var veldig opptatt av den flerkulturelle historia familien hennes har, og hadde ved gjentatte anledninger forsøkt å nøste opp i familiehistoria, å finne ut av familiens etniske bakgrunn. Det virker nærmest som en

uoppnåelig drøm for jenta å skulle finne ut mer om sin egen historie og ta tilbake noe av det som har blitt borte. I likhet med hva Hovland (1996:222) skriver om to ungdommer i hans undersøkelse, er Emilie “inne i en lang prosess hvor samisk identitetstilknytning snart fortoner seg som lengsel, snart som en drøm, snart står frem som uomgjengelig.” Min informant har flere likhetstrekk med den samiske jenta i Hovlands studie, hvor familien aksepterer at hun er opptatt av spørsmålene rundt etnisitet, språk og identitet, men er selv ikke spesielt opptatt av det eller ønsker ikke å snakke om det. “Mamma har ikke nåkka imot at eg sier mamma på samisk, eller kom hit på samisk, men ho prate det ikke sjøl. Uansett kem eg prate med hjemme så svare dem på norsk. Skole, den klassen eg går i no, dem e veldig interessert i å lære det. Da kan dem finne på å si sånn heilt plutselig ting på samisk. Og så må eg svare på samisk. Men vi bruke det sjeldent. Eg skulle ønske det va mer.”

Alt i alt kan det se ut til at ungdommene har et heller uklart etnisitetsbegrep, enten de bruker ordet etnisitet eller ikke. For mange kan det se ut til at etnisitet er en enten – eller kategori; enten er du samisk, norsk, kvensk eller finsk. Men dette gjelder ikke alle ungdommene; noen opererer uten videre med blandingskategorier. En annen tolkning kan være at de som sier om seg selv at de er norske, samtidig som de godt kan ha samiske eller kvenske besteforeldre, kan referere til statsborgerskap, eller rett og slett tenker på egen språkkompetanse i sammenligning med besteforeldrenes to- eller trespråklige bakgrunn. Som vi har sett, viste det seg at flere av ungdommene ikke betrakta seg selv som tilhørende samme etniske gruppe som for eksempel besteforeldrene. Dette handler mye om hva Hovland (1996:39) skriver om de paradoksale tematiseringene. Hos flere av informantene kan det hevdes å ses paradokser ved deres etnisitet, som for eksempel hos Sebastian og Helene. I Emilies tilfelle er disse paradoksene sterkt tilstede, og det virker også som hun selv er til dels bevisst på dette. Hovland (ibid.) skriver altså at et og samme menneske kan fullstendig endre synet sitt på sin etniske tilknytning i løpet av livet, som er en uttalelse jeg støtter. Dette kommer jeg tilbake til i avhandlingas oppsummering.

5.2 Språk

Hvert enkelt språk gir forskjellige inntak til og ulikt perspektiv på verden. Kan du flere språk, har du flere verktøy du kan bruke og i beste fall, flere synsvinkler til hjelp for å tolke og forstå den verdenen du lever i. Dette synet står i sterk kontrast til den tankegangen som florerte i fornorskningstida, da det ble hevda at barn tok skade av å lære et morsmål som var minoritetsspråk i storsamfunnet. I dag vet vi at det ikke forholder seg slik. Språk har mange flere funksjoner enn bare å være et kommunikasjonsmiddel, et instrument for kommunikasjon i streng teknisk forstand. Språket gir oss evne til å tenke, og det er med på å forme vår identitet. Altså har etnisitet, identitet og språk en nær forbindelse, og dette påpeker også Kristian og Emil. De sa at “språk gir deg identitet, språket e mye av identiteten. Det sier litt om kem du e, hvis man kan flere språk og.” Selv om ikke språket nødvendigvis er det som bestemmer etnisk og nasjonal identitet, er det likevel signifikant (May, 2012:135). Slik Fought (2006:20-21) refererte til Le Page og Tabouret-Keller, kan en se for seg et basseng med ulike lingvistiske redskaper, og fra dette kan individene i et språklig praksisfellesskap trekke opp de redskapene de behøver. Hvilket språk som benyttes, og på hvilken måte, kan da vise for eksempel hvilken sosial rolle individet søker.

5.2.1 Informantene og flerspråklighet

Som nevnt i teorikapitlet, finnes det flere definisjoner på flerspråklighet. Det kan stilles spørsmål om hvem som har rett til å definere om en person er flerspråklig, og hvilke kriterier definisjonen skal basere seg på. Er det nok å forstå ytringer på andre språk, eller må du beherske andre språk på nivå med morsmålet? I kapittel 3 nevnte jeg også kort en tidligere studie jeg har utført i Skibotn, der én norsktalende informant gav uttrykk for å føle seg flerspråklig norsk-kvensk, uten å beherske det kvenske språket. Altså kan vi åpne opp for en flerspråklighetsidentitet der ønske om gruppetilhørighet, etnisk tilhørighet og selvidentifisering trumfer faktisk språkkunnskap. Ingen av informantene i denne studien uttrykte en slik følelse, selv om Emilies situasjon kan minne om den. I områder som Skibotn, hvor undertrykkelse og nedverdighetsfølelse ramma flerspråklige familier i fornorskningstida, forsvant kvenske kulturuttrykk og ble erstatta med tilsvarende norske uttrykk. At unge språkbrukere i tida som fulgte etter fornorskninga valgte majoritetsspråket framfor minoritetsspråket på grunn av sosial prestisje (Røyneland, 2012a:43), har ringvirkninger til dagens Skibotn. Dette berører holdningsaspektet og de holdningene som kvensk har blitt møtt med gjennom tida.

Jeg spurte ungdommene om de trodde det var positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å være flerspråklig. Samtlige seksten informanter mente at det var positivt. Av disse seksten informantene var det fire som likevel kunne se noe negativt ved flerspråklighet, i tillegg til det positive. Stina sa at “i nån tilfella kan man jo miste sitt språk også. Ikke at det skjer, men det kan jo skje”, og Lisa illustrerte det negative med at “kanskje det blir litt mer jobb, for eksempel hvis man har det på skolen så må man jobbe litt mer.” Dette kan ses i sammenheng med punkt 3 under avsnittet 5.2.3 “Språkundervisning på skolen”. Helene sa at “eg veit ikke om det blir nåkka spiss grense, om vokabularet ditt blir nåkka begrensa, du vil kunne flere ord innen flere språk, men de ordene du kan kan være begrensa så det kan være at du blande lettere, men utenom det så trur eg det bare e positivt fordi du rekk ut til flere folk.” Som vi husker, var Helene halvt finsk og halvt norsk og kunne selv noe finsk, men hadde norsk som sitt morsmål. Så slik sett har hun førstehåndserfaring med temaet.

5.2.2 Informantene og kvensk språkopplæring

Ingen av ungdommene jeg intervjuer, talte det kvenske språket, men Lukas fortalte at han hadde lært noen ord på finsk og/eller kvensk av bestemora og mora. Dette var ord han kunne bruke hjemme, så vel som med kamerater – men han brukte det ikke mye. Jeg spurte hva kameratene sa da han sa ord på finsk og/eller kvensk: ”At eg skal snakke norsk. *Gjør du det da?* Ja.” Bygdesamfunnet ungdommene lever i, omgir dem ikke med kvenske ord og uttrykk. Kvensk språkstimulering er altså ikke til stede – fornorskingsprosessen har kommet så langt at for ungdommene er Skibotn nå ei norsk bygd. Som et hypotetisk spørsmål lurte jeg på om ungdommene ville ha takka ja til kvenskundervisning om skolen hadde hatt det tilbudet. Ut fra hva informantene hadde å si om ønsket om å lære seg kvensk, eller retttere sagt ønsket om å *ikke* lære seg kvensk, er konklusjonen at det virker virkelighetsfjernt for dem å skulle snakke kvensk språk. “Eg veit ikke koffer eg skulle prate det”, sa den yngste informanten, Kristina. Andre sa også at de ikke har ønske om å lære kvensk fordi de ikke er så kjent med “det”, eller fordi det ikke er så mange som snakker kvensk. Av alle informantene var det kun én, Helene, som kunne tenke seg å ta kvenskundervisning om det var et reelt tilbud på skolen. To informanter, Emilie og Lisa, ville kanskje tatt det, og resten sier at de ville ikke valgt å lære kvensk.

Om vi vil forstå hvorfor informantene ikke kunne tenke seg å lære kvensk, må vi ta i betraktning flere faktorer. Det aller første er informantenes egen tilknytning til kvensk språk og kultur. Som jeg skrev i teorikapitlet, har verden blitt mer globalisert, Skibotn medregna. Blikket blir i større grad enn før retta mot det som finnes utenfor det lille bygdesamfunnet

Skibotn, mot alt hva verden utenfor har å by på. Dette kan ses i tilknytning til faktoren *expanded identity* (Fought, 2006:24), der individet, og informantene i denne studien, orienterer seg mer mot det som finnes utenfor lokalsamfunnet. Dette gjelder ikke kun informantenes manglende ønske om å kunne eller lære seg kvensk, men er også ei side av informantenes identitet. Emilie og Helene, og til en viss grad Regine, kan sies å ha en kombinasjon av *local* og *expanded identity*. Hvorfor, vil vi se under 5.3 ”Identitet: Informantenes tilknytning til kvensk”. Mange av de andre informantene, spesielt de eldste, kan se ut til å ha forlatt bygda mentalt. Det vil i så måte ligne *expanded identity*.

Skibotn har likevel aldri vært en lukka bygd uten påvirkning utenfra, tvert i mot, bygda var en livlig handelsplass hvor de tre stammers møte fant sted. Det samfunnet som eksisterte tidligere, krevde at innbyggerne var flerspråklige slik at de kunne drive handel og ellers dra nytte av de godene som handelen på tvers av språkgrensene brakte med seg. Ut fra den informasjonen jeg har, kunne de aller fleste noe kvensk, finsk eller samisk bare et par generasjoner tilbake, også de som hadde norsk som morsmål eller førstespråk. Sammenlignet med innbyggerne i fortidas Skibotn, er situasjonen for ungdommene nå at de finner liten *nytteverdi* i å snakke kvensk eller finsk. Dette kan betraktes som den andre faktoren for hvorfor informantene ikke ønsker å lære seg kvensk. Kvensk og finsk er ikke språk som blir snakka rundt dem til daglig; de trenger ikke kvensk, finsk eller samisk for å utføre dagligdagse gjøremål eller for å være aktivt deltakende i samfunnet. Slik folk var flerspråklige, norsk-kvensk/finsk eller norsk-samisk, før, er folk gjerne flerspråklige norsk-engelsk i dag, eller enspråklig norske.

Hvis en skulle fått flere unge til å velge kvenskundervisning i dag, ville det være viktig å vise at kvensk også er relevant i livet utenfor klasserommet (Halti kvenkultursenter IKS, 2012:7), slik at bruksområdene ikke bare er tilknyttet skolen. Dette er ett av poengene Halti kvenkultursenter IKS tar opp når de argumenterer for å rekruttere kvenske språkarbeidere i regionen. Om en viser barn og unge at det er behov for ferdigheter i kvensk, ²⁷ vil det øke sjansen for at flere takker ja til eventuell kvenskundervisning på skolen.

Ett av de immaterielle kulturuttrykkene for kvensk kultur er språket, i form av for eksempel navneskikker, stedsnavn, begreper knytta til natur, jordbruk, fiske og utnyttelse av naturressurser. Mye på grunn av moderniseringa av samfunnet og samfunnsstrukturene har slike kvenskspråklige kulturuttrykk blitt erstatta med tilsvarende norske. Domener hvor det var vanlig å snakke kvensk, forsvant. Nye norskspråklige domener oppstod, som radio og TV.

²⁷ Jf. mitt argument om nytteverdi.

Dette kan ses på som den tredje faktoren for hvorfor informantene ikke anser kvensk som relevant språkfag i skolesammenheng – eller et relevant språk ellers i livet.

I og med at kvensk først og fremst har vært et muntlig språk, har det vært vanskelig undervise i det. Mangel på kvenske lærebøker, på grunn av mangel på kvensk skriftspråk med egen grammatikk, har gjort arbeidet utfordrende. Utviklinga av læremidler er derfor viktig, slik at barn og unge kan få lærebøker som er tilpassa deres aldersgruppe. Også her gjør kvenkultursenteret en innsats. Som allerede nevnt, kan bare et fåtall skrive og lese på kvensk (Røyneland, 2012e:70)²⁹, og prosessen med å skaffe lærere i kvensk er derfor vanskelig for skoler i Nord-Troms og Finnmark. Tross den vanskelige situasjonen melder kvenkultursenteret (2012:7) at det er “en økende vilje fra kvenene til å undervise barn og voksne”, men at de som lærer fra seg, gjerne har lært seg kvensk gjennom kurs, og derfor ikke har kvensk som opprinnelig morsmål. En kan altså slå fast at det er nødvendig at tallet på unge som lærer seg kvensk i dag, går opp, siden kvensk per dags dato er et trua språk. Ut fra datamaterialet mitt kan vi likevel se at svært få av de informantene jeg har intervjuet, har noe ønske om å lære seg kvensk slik situasjonen er nå.

En viktig observasjon etter feltarbeidet og også fra argumentasjonen til kvenkultursenteret, er at argument for eller imot å lære kvensk primært bygger på et instrumentalistisk resonnement. Motivasjonen er knytta til *nytte*. Et språk som ikke har en sterk funksjon som redskap for kommunikasjon, har en ikke bruk for, synes å være gjennomgangsmelodien. Det er mye å si om slik argumentasjon. Dersom hovedvekta ligger på språkets redskapsfunksjon, vanskeliggjør det situasjonen til truede språk. Revitaliseringsstrev kan aldri lykkes dersom snever bruksverdi framheves som argument. Med dette i bakhodet beveger vi oss over til språkundervisning på skolen, og informantenes selvvalgte språkfag.

5.2.3 Språkundervisning på skolen

Som jeg har redegjort for i kapittel 2, har skolevesenet spilt en sentral rolle i assimileringa av kvener i Norge. Vi kan så spørre om skolen har en like stor rolle i dag? Det var derfor viktig for meg å innlemme noen direkte spørsmål om skolen, i dette tilfellet Skibotn skole, som alle informantene går på eller har gått på. Informantene ble spurt hvilke språk de har/har hatt på skolen, utenom de obligatoriske språkfagene norsk og engelsk. Her tenkte jeg spesielt på språkundervisning i finsk, men også samisk. Vi finner hjemmel i Opplæringslova for opplæring av finsk, §2-7. *Finskopplæring for elever med kvensk-finsk bakgrunn*, og samisk, §6-2. *Samisk opplæring i grunnskolen, §6-3. Samisk vidaregåande opplæring*. Ti informanter

²⁹ Jf. Karikoski & Pedersen (1996).

hadde hatt finsk på barne- og/eller ungdomstrinnet. Av disse var det åtte som slutta med finsk før de begynte på ungdomsskolen. Tre informanter hadde samisk på ungdomsskolen, og to av dem har det fortsatt i dag på videregående skole. To informanter hadde ingen selvvalgte språkfag på skolen, to hadde spansk og én hadde russisk. Informantenes valg av språkfag på skolen blir slik:

Kristina: Engelsk fordypning på ungdomsskolen.

Emilie: Samisk på barne-og ungdomsskolen, og på videregående skole.

Lisa: Finsk, men slutta før ungdomsskolen.

Helene: Finsk 5.-9. Trinn.

Sara: Finsk 1.-5. Trinn.

Regine: Samisk først, så finsk, deretter samisk på videregående skole.

Stina: Ingen selvvalgte språkfag.

Charlotte: Finsk på barneskolen.

Nora: Ingen selvvalgte språkfag.

Mathilde: Samisk til og med 7. Trinn, så spansk på ungdomsskolen.

Lukas: Finsk på barneskolen, så russisk på ungdomsskolen.

Oliver: Spansk på ungdomsskolen.

Adrian: Finsk 1.-4. Trinn

Kristian: Finsk 1.-2. Trinn

Emil: Finsk 1.-2. Trinn

Sebastian: Finsk, men slutta før ungdomsskolen.

De færreste informantene oppgav noen grunn for hvorfor de slutta med finskundervisning, men de som svarte, sa dette:

1. Dårlig kvalitet på undervisninga.
2. Informanten selv anså sin egen kunnskap i faget som for mangelfull til å kunne ta eksamen i finsk på 10. Trinn.
3. Ikke nok tid til å jobbe med faget, siden det kom i tillegg til ordinær undervisning i andre fag. De mista også norsktimer da de hadde finskundervisning.

Det er vanskelig å kommentere punkt 1. Jeg har ikke kjennskap til hvordan undervisninga forløper, men jobber kun ut fra hva informantene selv sa. I retrospekt ser jeg at jeg kunne bedt informantene om å definere hva som kjennetegner god undervisning, siden de angir dårlig kvalitet på undervisninga som hovedårsaken til å slutte med finskundervisning. Punkt 2 kan da ses i sammenheng med punkt 1, men disse to punktene behøver ikke henge sammen.

Punktet er uansett interessant, om vi tar i betraktning at ungdom synes generelt å vite lite om

kvener.³⁰ Selv om vi kan anta at informantene mente finsk grammatikk, mener jeg det likevel kan åpne opp for en diskusjon om kunnskap – eller mangel på kunnskap – om kvener. Finskundervisninga vil være en passende arena for å lære mer om kvener. I det didaktiske kapitlet vil jeg vise hvordan en også kan arbeide i norskfaget med å fremme kunnskap om kvener. Det er ikke min hensikt å sette skolesystemet under lupen i denne avhandlinga, men det didaktiske kapitlet vil altså løfte frem noen perspektiver relatert til kvensk i skolen, fra et norskfaglig ståsted. Når det gjelder punkt 3, er dette bestemt gjennom Opplæringslova, der det i §2-7. står at omfanget av opplæringa fastsettes i forskrifter etter §2-2.

Jeg sammenligna svarene fra informantene som har eller har hatt undervisning i finsk og/eller samisk, med svarene fra dem som ikke har hatt slike språkfag. Det jeg ønsket å se, var om holdningene til det kvenske³¹ var forskjellig i disse to gruppene. Svaret jeg kom fram til, viste ikke klare menings- eller holdningsforskjeller mellom informantene som hadde finsk eller samisk på skolen, og de informantene uten slike språkfag. Ut fra det se selv sa, synes holdningene til informantene, i form av uttrykte oppfatninger, å ha liten sammenheng med om de har finsk- og/eller samiskopplæring.

5.3 Identitet: Informantenes tilknytning til kvensk

Som jeg allerede har redegjort for i avsnitt 5.2 om “Språk”, kommer en ikke unna drøfting av sammenhengen mellom språk og identitet når en beveger seg i det sosiolingvistiske landskapet. Som Mæhlum (2012:105) skriver, “synes [det] ofte å være en underliggende forutsetning i sosiolingvistisk forskning at språket på en eller annen måte *avspeiler* det enkelte individs identitet.” Språket gir oss mulighet til å vise hvem vi vil assosiere oss med og hvor vi hører til. Så hva kan vi utlede om identitet og tilhørighet ut fra det ungdommene sier? Svært få informanter sa de følte tilknytning til kvensk eller til begrepet kven, og trodde heller ikke at andre i familien gjorde det. Emilie og Lukas var de eneste som mente å ha noe kvensktilknytning. På spørsmål om han trodde noen i familien følte tilknytning til kvensk, svarte Lukas kort og godt ”det kan eg tru” uten å utdype det videre. Emilie fortalte at hun følte at den kvenske bakgrunnen angikk henne, og hadde spurt moren flere ganger hvor det samiske, finske og kvenske i familien kom fra, men hadde ikke fått svar. Helene sa at hun selv ikke egentlig følte noen tilknytning, men at stedet³² hun hadde vokst opp på, har kvenske relasjoner og kvensk historie. Det samme sa Regine: “Om æ føle nåkka tilknytning? Ja, på en

³⁰ Jeg går her ut fra at finskundervisninga er satt i en lokal kontekst, derfor vil det være naturlig med et visst fokus på kvener i undervisninga. Innholdet i opplæringa står riktignok ikke definert i §2-7. (annet enn at innholdet skal fastsettes etter §2-3), slik det til sammenligning gjør for opplæring av samisk, § 6-4.

³¹ Her må jeg også inkludere samisk, siden flere informanter snakka om samisk som synonymt med kvensk.

³² Skibotn.

måte gjør æ det fordi æ bor i Skibotn. Det e mange som e kvensk som e herifra, men æ e jo ikke det selv på den måten... *Vet du om noen andre i familien eller lenger ut i slekta som kan føle en tilknytning til kvenbegrepet?* Ja det må jo bli han bestefar, og slekta hannes.” Det er interessant at Regine ikke begrunner sin tilknytning til kvensk med at bestefaren er kvensk. Her ser vi igjen eksempel på en informant som ikke betrakter egen etnisk bakgrunn som den samme som for eksempel besteforeldrenes. I den grad det finnes en felles identitet, ser det ut til å være knytta til bygda: Å være skibotsværing gir felles identitet. De aller fleste informantene har dog gjort det klart at de ikke føler noen tilknytning til kvensk etnisitet, og at de ikke har noe ønske om å snakke kvensk i tillegg til norsk som de allerede snakker. Det norske språket innfrir derfor det instrumentelle behovet. Men er det en betingelse at en person må beherske det kvenske språket for å identifisere seg som kven? Dette kan vi også se i sammenheng med det som allerede er drøfta under 5.2.1 “Informantene og flerspråklighet” (gruppetilhørighet, etnisk tilhørighet og selvidentifisering trumfer faktisk språkkunnskap). Her vil jeg svare nei, selv om språket er en sterk identitetsskapende faktor for den kvenske gruppa. Altså kan en si at ungdommene kunne identifisert seg som kven *hadde de ønsket det*. Ingen av informantene uttrykte noe ønske om å være en del av det kvenske miljøet. Heller ikke Emilie, som vi vet føler en viss tilknytning til kvensk, sier utvetydig at hun vil delta i det kvenske miljøet.³³ Her ble det naturlig nok interessant å høre hva informantene la i kvenbegrepet. Siden kunnskapen om kvensk blant ungdom generelt er lav, kan en hevde at de ikke vet nok om folkegruppa til å kunne *identifisere* seg med den. Skal en føle seg som en del av en eller flere kulturer, må en kjenne til kulturelle, etniske og sosiale verdisystem i kulturen. Hvorfor skal “jeg” identifisere meg med denne kulturen? Her kan en trekke inn den sosiale “sammeheten” (Mæhlum, 2012:108), der individet trekkes mot det fellesskapet det har noe til felles med, og som det da ønsker å ta del i. Én av definisjonene på etnisk gruppe viser dette tydelig; ”An ethnic group shares fundamental cultural values, makes up field of communication and interaction, has membership which identifies itself, and is identified by others, as constituting a category distinguishable from other categories of the same order” (Fought, 2006:9)³⁴. Det strider mot logikken å identifisere seg med noe fremmed, noe en ikke har kunnskap om eller kjennskap til. Mennesker trekkes mot likesinnede, eller mot det fellesskapet en ønsker å ta del i. Likevel har vi sett at for eksempel Emilie trekkes mot dette “ukjente”, som likevel på en måte føles kjent for henne, selv om familien ikke ønsker å

³³ Under intervjuet fokuserte Emilie riktignok mye på at hun måtte få en *bekreftelse* på at hun var samisk eller kvensk, for eksempel, for å bli identifisert med det. Hun hadde ikke fått denne bekreftelsen fra familien.

³⁴ Fought refererer her til Barth (1969).

snakke om det. Språk- og kulturstimulering fra annet hold enn fra familien kunne derfor være ønskelig, og det drøfter jeg i bolk II. En vet, ut fra enkelte samiske miljøer, at revitalisering har hatt positiv framgang der familier har beslutta å ta i bruk sørsamisk eller lulesamisk innad i familien som hjemmespråk eller morsmål. Sørsamisk og lulesamisk har da fått en instrumentell verdi, samtidig som det kan knyttes til andre aspekter som identitet og kultur.

5.4 Informantenes tanker om tilstedeværelse av kvensk språk i Skibotn

Jeg spurte ungdommene om de hadde hørt noen snakke kvensk eller finsk i Skibotn, og hvis de ikke hadde hørt noen snakke det, hvorfor trodde de det var slik? Flere av informantene hadde en formening om hvorfor de ikke hadde hørt så mange, eller noen i det hele tatt, snakke finsk eller kvensk i Skibotn. De sa at de kvensk- og finsktalende ikke *behøver* å snakke disse språkene lenger, fordi alle kan snakke norsk. Alle snakker norsk, og alle *vet* at alle snakker norsk; derfor er det helt naturlig å snakke norsk med hverandre. Emilie hadde en interessant mening om nettopp dette: “I Nordreisa vil eg si dem prate mye mer samisk åpenlyst enn dem gjør her i Storfjord, eller Lyngen. Det e sikkert nån som kan det, men dem gjør det ikke like åpenlyst. *Hvorfor er det sånn tror du?* Kåfjord e kjent for å ha vært sta for at det samiske skal være en del av dem, og derfor gjør folk det mer bevisst. Og Nordreisa e det at det e en del av morsmålet til mange, og dem veit kem som prate det. Så da prate dem det helt naturlig, akkurat som vi prate norsk fordi vi veit at du e norsk. Dem e mest bevisst på kem som e, og kem som ikke e. I Storfjord e dem ikke så åpen på det og det e ikke så mange som prate det, finsk kanskje mer fordi vi e så nært finskegrensa, men utenom det ikke samisk i hvert fall. Eg har ikke følt at vi kan prate samisk åpenlyst. Dem e mer bevisst og sta fordi dem vil få det fram, fordi det e et språk som e på tur til å dø ut. Storfjord og Lyngen trur eg har skjøvet det litt bort.” Vi ser at informanten gir uttrykk for en åpen holdning til bruk av minoritetsspråk og leter etter å finne forklaringer på det hun oppfatter som regionale forskjeller.³⁵

Noen informanter mente at hvis de finsktalende i Skibotn visste hvem som kunne snakke finsk, hadde det kanskje vært lettere å henvende seg på finsk til dem og ikke på norsk. Et annet argument som gikk igjen, var at fornorskninga var forklaringa. De eldre i bygda ble lært at deres språk, det være seg finsk, kvensk eller samisk, var et mindreverdige språk og skulle derfor ikke snakkes. Flere av informantene tok sine egne besteforeldre som eksempel. “Før va det sånn at alle skulle snakke norsk, og dem fikk ikke lov å snakke finsk eller samisk. Men det e sikkert nån som snakke det når dem e med familie og sånn, men dem snakke ikke

³⁵ Emilie lurer på hvorfor nabokommunen Kåfjord tilsynelatende har en mer synlig tilknytning til spesielt samisk. Dette er et svært interessant og oppvakt spørsmål, men grunnet plassomsyn vil det ikke bli drøfta videre her.

det når dem e med andre fordi dem e kanskje vokst opp med at man ikke skal gjøre det”, kunne Lisa fortelle. Andre stusset litt over at kvensk språk ikke var til stede i bygda, i og med at finskegrensa ligger så nært. Dette er også et tema som har blitt drøfta av Henriksen (2001:79-80) som skriver at “nærheten til Finland er viktig for at språket blir aktualisert. Ved at mange hadde finskspråklige venner og slektninger på andre siden av grensen gjorde nok sitt til at finsk/kvensk ble brukt og opprettholdt i større grad enn dersom Skibotn ikke hadde ligget i nærheten av Finland geografisk.” Henriksen forteller videre om informanter som sa at “de pratet finsk med de nye innvandrerne når de møtte dem på butikken og i andre sosiale sammenhenger. Det ser ut til at det finske/kvenske språket hele tiden har vært opprettholdt i Skibotn og at kanskje dette også er en årsak til at stadig nye tilflyttere fra Finland bosetter seg i Skibotn.” Av min studie ser det derimot ikke ut til at finsk og/eller kvensk er opprettholdt til i dag. Men Emilie forteller noe lignende om butikken: “Finsk høre eg på butikken, fordi ho som jobbe der snakke finsk. Og ho snakke finsk med persona som eg ikke visste snakka finsk, og det e så artig. Du ser gamle folk som veit at dem har det langt der inne, men det e ingen som har spurt dem. Når ho snakke finsk til dem, svare dem på finsk – det e så artig. [...] Kanskje de gamle snakke mer seg i mellom, det e ikke sånn at eg har sett det.” En kan altså se at også i dag kan butikken i bygda fungere som et møtested for finsk- og/eller kvenskspråklige. Som en slags oppsummerende kommentar til informantenes ideer om hvorfor det ikke høres mer kvensk i Skibotn i dag, tar jeg med hva Regine sa: “Kanskje fordi det har blitt litt gjemt på en måte, det norske har liksom overdøva det, tenke no æ.”

Flere informanter gav uttrykk for at det finnes en sammenheng mellom språk og samfunn. Det viktigste argumentet for at det ikke snakkes kvensk i offentlige domener i Skibotn, var at alle i bygda kan norsk, inkludert de menneskene som også behersker kvensk. Det er altså den assimileringspolitikken som ble gjennomført i Norge, som vi nå opplever ettervirkningen av. Valg av språk, eller hvordan en snakker, er ikke arbitrært, siden slike valg signaliserer at individet har tilgang til den livsstilen som blir assosiert med det aktuelle språket (Rajend Mesthrie et al., 2009:6). Det er altså ikke tilfeldig at alle snakker norsk til hverandre i Skibotn. En språkendring skjer ved at språkbrukerne endrer måten de bruker språket på (Holmes, 2013:206), og Skibotn har vært gjennom en radikal endring de siste hundre åra. Som et eksempel på hvordan samfunnsstrukturen har blitt modernisert, kan en trekke fram handelen i Skibotn. Mye på grunn av hva den rike handelskulturen fra slutten av 1500-tallet til 1900-tallet representerte, var behovet for å være flerspråklig et helt reelt behov, og alle de aktuelle språkene fungerte som bruksspråk i hverdagen. Denne flerspråklige hverdagen finnes ikke lenger i Skibotn, og derfor blir også insentivene for å ta vare på

minoritetsspråkene, borte. Det andre argumentet informantene trakk fram, var at eldre, kvensktalende i bygda kanskje ville snakke kvensk, hadde de visst hvem andre som også beherska språket. Dette argumentet velger jeg å avvise; de eldre vet selvsagt hvem som snakker kvensk. Valget å ikke snakke kvensk offentlig, eller i det hele tatt, kan henge sammen med stigmatiseringa fra fornorskningstida. Andre, yngre skibotnværinger er blitt assimilerte og identifiserer seg med norsk språk og kultur. Fremdeles finnes det kvenskpråklige i Skibotn, men sett fra mine informanternes ståsted er kvensk enten et utdøende eller et utdødd språk i Skibotn. Mer om dette kan vi lese under 5.6 “Veien videre”.

5.4.1 Hva tror informantene at ordet kven betyr?

Ni informanter visste ikke hva begrepet *kven* innebærer, og ønsket ikke å prøve å gjette. To svarer, men har misforstått. Kun fem informanter kunne noenlunde forklare hva ordet betyr. Lisa forklarte det slik: “At det va blanding mellom finsk og... Mellom finsk og nåkka språk”, og Stina slik: “Sånn som eg ser det, så virke det som at kven e finsk, men ikke akkurat finsk men det e liksom sia finsk og kvensk e to forskjellige ord da, men det e ganske likens egentlig.” Stina har en viss formening om hvem kvenene er, men det virker ikke som om hun har ord til å forklare det nærmere. Sara sier at “eg har forstått det som at dem høre til her i Norden, at det e en blanding mellom norsk, finsk og samisk sånn eg har forstått det.”

Beskrivelsen hennes dekker faktisk begrepet nordkalott-cocktail. Kristian og Emil forteller at de har hatt om det på skolen i norsk eller samfunnsfag, der de har lært litt om hvordan det var å være kvensk før: “Æ huske ikke helt, men vi har jo lært litt om hvordan dem hadde det, fornorskninga og sånt, og koffer det va kvensk, koffer det va kvena i Norge. Men ingen vet jo helt kor språket kommer i fra, sånn helt bestemt. Det e vel blandinga mellom finsk og samisk, eller at det va et sted i Finland der dem snakka sånn, men det vet man ikke helt.” Flere av de andre informantene mente også at kvener er en blanding mellom samer og finlendere, som var kommet til Norge. Noen mente også at kvensk språk var en kombinasjon av norsk, samisk og finsk. Helene var den som kom nærmest rett definisjonen, og sa at “kven det e vel en som har immigrert fra Finland før 1940 tror æ det va, eller der de kommer fra. *Hvor har du hørt om begrepet kven?* Det va jo først og fremst i skolen, i finskundervisninga, og der har vi også lært det senere på forskjellige, for eksempel Uuet Laulut, Paaskiviiko når det va arrangert, også har vi diskutert det med familie og venna om det begrepet fordi æ har flere av vennen mine som også e av finsk, samisk eller kvensk avstamming – så det har vært et tema.” Helene er også den eneste av informantene som sier at dette har vært et samtaleemne med familie og venner.

5.4.2 Hva assosierer informantene med kvenbegrepet?

Det er velkjent at flere av den generasjonen som levde i Nord-Troms under fornorskningsperioden, tar avstand fra kvensk og/eller samisk også i dag. Fornedrelsen ved å bli stempla som “ikke norsk” ble så stor at de tok avstand fra sin kulturelle herkomst, nærmest som en overlevelsesmekanisme, og ble fullstendig assimilert slik at de identifiserer seg sterkt med norsk språk og kultur. Å møte på negative holdninger fra denne generasjonen er derfor ikke uvanlig, eller uventa. Som nevnt innledningsvis kan dette også ha skjedd i min egen familie. Negative holdninger kan ha blitt overført fra én generasjon til en annen. Vi overtar mange av våre verdier fra omsorgspersoner, og det synet vi utvikler på mangt og mye, farges av familien, eller av mennesker som har mer livskunnskap enn oss selv.

Kvenkultursenteret fokuserer mye på det holdningsdannende aspektet ved revitalisering av kvensk. Det arbeidet de gjør for voksne og eldre, har konsekvenser for barn og unge, ettersom voksne kan påvirke barns kunnskap og holdninger. I skrivende stund har det kvenske ungdomsnettverket Kveeninuoret laget en sang og musikkvideo kalt “Være en kven”. Dette er et eksempel på forsøk på revitalisering gjort av unge mennesker i kvenmiljøet.

Kven blir i dag brukt som både inngruppe- og utgruppenavn. Tidligere ble det riktignok brukt kun som utgruppenavn, og først på 1980-tallet ble navnet kven tatt i bruk som inngruppenavn av kvenske aktivister (Ryymän, 2001:56). Kvennavnet bar lenge med seg negative konnotasjoner, men det assosieres i dag stort sett med noe positivt.³⁶ Hvilke assosiasjoner hadde så mine informanter til kvennavnet? Jeg stilte spørsmålet: Tror eller mener du at begrepet er negativt lada, altså eventuelt kan bli assosiert med noe negativt? Hvorfor, eventuelt hvorfor ikke?

Kristian og Emil mente at det nok var negativt under fornorskinga, fordi det skulle snakkes norsk da. Nå, derimot, trodde de ikke det var noe negativt ved å snakke kvensk. “Selv om man e helt norsk, men snakke kvensk likevel, det e jo ikke nåkka negativt. Og selv om man e kvensk oppi det, e det vel ikke nåkka negativt.” Emilie kunne fortelle at hun trodde alle hadde forskjellige meninger om det, og sa for eksempel at bestemora hennes ikke likte å bli kalt for same. Hun selv, derimot, sa at hun likte at folk kom til henne og sa “så fint at du står frem og prate samisk.” Hun hadde ikke noe i mot å bli kalt verken finsk eller samisk, om det var det hun var. “Eg veit at bestefar kan så mye finsk at eg kan si at eg e finsk – eg e stolt over å kunne si at eg e flere ting. Mamma har en helt anna definisjon på om ho synes det e positivt

³⁶ Dette vil naturlig nok variere etter hvem du spør, for eksempel vil mennesker fra ulike generasjoner gi ulikt svar. Men jeg vil hevde at ordet kven bærer med seg flere positive assosiasjoner for folk i dag, enn for femti til hundre år siden.

eller negativt å være samisk – vi har så mange forskjellige synspunkt alle sammen. Men hvis eg ikke har fått en bekreftelse på at eg e det, så synes eg det blir feil å gå rundt og si at du e nåkka for å være trendy.” Her ser vi at hun føler seg både samisk og finsk, fordi hun vet at bestemora behersker samisk, og bestefaren finsk. Som vi husker, mente Emilie selv at hun har norsk etnisitet, men utvider det her til også å være “flere ting.”

Sara beskriver situasjonen for kvenene før som ikke så veldig positiv, “fordi det va jo sånn en midt i mellom ting, det va verken det ene eller det andre. Det va en liten blanding. Men no veit eg ikke, det e vel midt i mellom regne eg med.” Det blir hevda at kvenene tidligere har havnet mellom to stoler, ikke var de finsk og heller ikke norsk. En god del av ungdommene mente det var “nøytralt” eller “midt imellom” å være en kven. Her påpekte flere at de var usikre på om det var positivt eller negativt, siden de ikke hadde hørt så mye om kvensk. Helene derimot, svarte i en annen retning: ”Æ trur det har litt med nasjonalfølelse, det blir jo litt sånn – æ vil ikke si at det e negativt. For meg så e det et ganske nøytralt begrep, det handle bare om kem man e. Det e positivt sånn sett.”

Vi kan se at på spørsmålet om hvilken etnisitet de tilskrev seg selv, tenderte ungdommene til å nevne én etnisk gruppe (foruten Emilie, Helene, Regine, Sebastian og Lukas). Det var først da vi begynte å snakke om familieforhold, språk og holdninger at flere av ungdommene fortalte at de er “flere ting”. Dette viser trolig at etnisitetsbegrepet er uklart for dem. I det hele tyder mange av svarene på at ungdommene neppe har klare oppfatninger om seg selv i relasjon til kategorier som etnisitet og identitet. Dette er på ingen måte merkelig. Kategoriene (etnisitet og identitet) er abstrakte. Det er ikke lett for noen å uttrykke seg klart om egen identitet når en blir konfrontert med forhold som i mangt og mye hører fortida til. Trolig var det det disse ungdommene erfarte under intervjuene. En annen side ved samme sak er at storsamfunnet plasserer oss i etniske “båser” og på den måten tvinger folk til å ta standpunkt til noe som kan være vanskelig å avgjøre. Er jeg norsk, selv om jeg har samiske eller kvenske røtter? Enten-eller-kategorier er svært problematiske i denne sammenhengen.

Vi skal nå gå over til å se på hvilke språktiltak som blir gjort for å fremme statusen for kvensk språk. Hvilken innvirkning har disse tiltakene på ungdommene? Det er ikke slik at informantene automatisk opplever at tiltak for å fremme minoritetsspråk er relevante for dem, i dette tilfellet minoritetsspråklige kulturarrangementer – selv om de kommer fra et område med rik historie knytta til minoriteter. Det skal vi se på i det følgende.

II.

5.5 Revitaliseringsarbeid og språktiltak

Hvis språket er et viktig symbol for en gruppes identitet, er det større sjanse for at språket blir vedlikeholdt i gruppa (Holmes, 2013:64). Det råder ingen tvil om at det kvenske språket er et viktig symbol for den kvenske identiteten, og det arbeides hardt for å revitalisere språket slik at det skal være levedyktig. Røyneland³⁷ (2012e:70) skriver at den kvenske “språkskifteprosessen har kommet inn i den siste fasen”, men at det i de kvenske miljøene også har skjedd viktige holdningsendringer de siste åra. Dette er jeg enig i. Det er relativt stor aktivitet på språktiltaksfronten i det kvenske miljøet, og positive endringer har skjedd. Jeg vil likevel sette et spørsmålstegn ved situasjonen i Skibotn. Spørsmålet mitt er om bygda har opplevd eller latt seg påvirke av den samme revitaliseringa som har foregått andre steder i Nord-Troms og Finnmark? Ut fra datamaterialet mitt ser ikke framtidsprognosene positive ut. Dette tar jeg opp i avhandlingas konklusjon. I det følgende gjør jeg rede for holdningsskapende arbeid som blir gjort for å forsterke statusen til kvensk kultur og språk, samt for å spre informasjon og kunnskap om samme tema.

5.5.1 Uuet Laulut og Paaskiviiko

Av plasshensyn kan jeg ikke kommentere alle revitaliseringstiltak som er retta mot ungdom. Jeg velger derfor ut arrangementene Uuet Laulut og Paaskiviiko som eksempel på språktiltak. Jeg visste på forhånd at det var mange barn og unge i Skibotn som tidligere hadde deltatt på det ene eller begge arrangementene, og antok at disse to tiltakene var av de mest kjente blant de unge i bygda. Hvorfor har musikkprosjektet Uuet Laulut og festivalen Paaskiviiko tilsynelatende fengst mange av den yngre generasjonen i Skibotn? Kvenkultursenteret (2012:7) skriver i sin språkplan at “kvensk må være morsomt for barna, med spennende tiltak de er interessert i. Det må skapes arenaer for barn og unge der det kvenske er relevant. Kvensk må være relevant også utenfor klasserommet” (sic). Dette er viktige argumenter. Som nevnt i avsnitt 5.2 “Språk”, vil det være vanskelig å få gjennomslag for revitalisering om bruksverdien til minoritetsspråket blir oppfatta som snever. Kvenkultursenteret prøver å ta høyde for dette. Slike prosjekt og arrangement som blir fremma av dette senteret, er likevel ikke en del av *hverdagen* til informantene, så det er begrensa hvor sterk revitaliseringseffekten er. I de neste avsnittene går det fram hva informantene tenker om slike minoritetsspråklige arrangement og prosjekter.

³⁷ Jf. Sollid (2003) og Lane (2006).

Uuet Laulut er et prosjekt for ungdom, laget i samarbeid med ungdom. Festivalen Paaskiviiko³⁸, som er en arena for kvensk kulturutøvelse, utgjør en viktig brikke i arbeidet med synliggjøring av kvensk kultur, og skal være med på å skape positive holdninger til kulturen. Jeg spurte informantene om de hadde deltatt på noen av de nevnte arrangementene, om de kunne beskrive hva de gikk ut på og hvorfor de trodde de ble arrangert. Naturlig nok var det interessant å høre hva informantene syntes om slike minoritetsspråklige kulturarrangement for ungdom i Nord-Troms og Finnmark. De informantene som visste om Uuet Laulut og Paaskiviiko, snakka utelukkende positivt om dem. Det var riktignok flere av ungdommene som ikke visste hva prosjektene går ut på, eller ikke en gang kunne svare på om de faktisk hadde deltatt på det selv.

Informantene hadde likevel mange idéer om hvorfor slike tilbud finnes. Sara mente det var fint at de ble arrangert, slik at de som lærte samisk og kvensk, kunne få møte andre med felles språk og felles etnisitet, men hun hadde selv aldri deltatt. Lisa syntes det var bra for de som hadde minoritetsspråk i familien – hun mente de sikkert ville være en del av det minoritetsspråklige miljøet, og gjennom arrangementene oppleve å faktisk bli en del av miljøet. Andre viktige poeng som ble bragt på bane av de andre informantene, var at Paaskiviiko og Uuet Laulut ble arrangert for å forbedre samholdet mellom minoriteter i regionen, for å få lov til å synge på sitt eget språk, for å opprettholde interessen for andre kulturer, for at ikke språk skal bli glemt, for å bli kjent med sitt eget språk og at det skal være en plass der man kan snakke med andre om språk. Det var likevel ikke alle som anså det som viktige prosjekt for dem selv. Slik jeg oppfatta det, var det svært få av informantene som betrakta festivalen Paaskiviiko eller musikkprosjektet Uuet Laulut som relevante for dem som skibotsværing. For meg virka det som de ikke anså seg selv som målgruppe for arrangementene, siden de ikke identifiserte seg som kven eller same. Kristian og Emil sa at “det e jo fint, for dem som vil lære det at dem har det tilbudet, og kanskje hvis dem har for eksempel slekt i Finland eller samisk, så at dem får tilbud om å lære det. Det har jo vært normalt i Nord-Norge egentlig at før så snakkas det jo finsk og samisk og sånt, så det e jo bra at, for dem som vil bør jo få lov å lære det.” Her viser guttene tydelig at de selv ikke er interesserte, men at andre med mer tilknytning til samisk eller kvensk kan dra nytte av arrangementene.

Helene, derimot, hadde deltatt i mange år på både Uuet Laulut og Paaskiviiko. Hun forklarte at “Uuet Laulut e et slags kulturprosjekt som går over flere nasjonaliteta: svensk,

³⁸ Regional festival som gir hver kommune én ”paaskidag” / ”kvendag” i løpet av paaskiuka.

norsk, samisk [...] og kvensk. Så da e det et sangprosjekt som foregår i Lakselv, har de hvert fall hovedkonserten som skjer der. Så det e et spennanes prosjekt.” Hun hadde også deltatt på Paaskiviiko, på KvenIdol, som arrangeres der. Hun syntes det var bra at de gjennom festivalen fikk frem de forskjellige kulturene som finnes i Skibotn, “der vi har historia bak der som blir vist fram, fordi det e ikke bestandig at det blir vist fram i hverdagen så eg synes det e bra. *Hvorfor tror du de arrangeres?* Vel, eg håpe jo det e fordi de skal beholde kulturen, og kanskje få ungdom til å, altså med etnisk bakgrunn, altså sånn finsk – samisketnisk bakgrunn, og kvensk da, får det her inn i sin egen kultur. For det e ikke alltid at dem tenke så mye over det.” Noe lignende sa også Stina. Hun trodde disse arrangementene for minoritetsspråklig ungdom fantes “fordi Storfjord e de tre stammers møte og fordi vi har ganske mye med det samiske og det kvenske – vi lære mye om det på skolen og sånt. Og derfor tror æ de har arrangert – eller for at vi skal lære mer om det og kanskje fordi det e gøy.” Hun ser at arrangementene er for at ungdom skal lære noe om minoriteter og minoritetsspråk, i tillegg til det sosiale aspektet ved prosjektene. I likhet med å bevisstgjøre ungdommer om at kvensk språk også er anvendelig utenfor klasserommet, er det viktig å vise fram kvensk kulturutøvelse. Ved å lære om hvordan kulturen har gjort seg gjeldene i deres nærmiljø, kan ungdommene se at Skibotn har dype kvenske røtter. Jeg mener likevel ikke at kjernen ligger i at ungdommene ikke *vet* hvilken historie bygda har, men heller om de ser, og eventuelt kan forstå hvordan, bygdas multi-etniske historie er relevant for dem i dag.

III.

5.6 Veien videre

Når en reflektere over historia åpnes det opp for en bedre forståelse av nåtida. Historiske kunnskaper kan bety noe for handlinger og holdninger i nåtida, siden slik kunnskap kan “være en felles referanseramme mellom generasjonene, skape samhørighet og en felles identitet” (Lund, 2011:24). En kan spørre seg om det er mulig å skape en felles referanseramme mellom generasjonene når endringene i samfunnet har vært så massive. Skibotn er ikke lik det bygda var for hundre år siden, samfunnet har endra seg og språket har endra seg i takt med det. De få som behersker kvensk i bygda, er i dag eldre mennesker, og de aller fleste som har kunnet språket, er borte. Informantene lever i en bygd de anser som norsk, så jeg var interessert i å høre hvordan de selv trodde det var i Skibotn for femti til hundre år siden.

Regine trodde at ”før i tida så va dem mer stolt av sitt språk, at dem turte å snakke det. For no har det jo blitt mye gjemt på en måte, så... Æ trur de liksom turte å prate det mer.” Emilie snakka også om det å være stolt av språket sitt: “Eg trur at uansett språk dem snakka så va dem stolt over det. Skibotn har jo vært en møteplass for mange, alle kom hit og det va marked her. Mange prata finsk, samisk og kvensk, og dem prata det om hverandre. Uansett hvilket språk dem snakka gjorde dem seg forstått trur eg, for det va kanskje flere som kunne forskjellige språk, og dem gjorde seg forstått, at det ikke hadde nåkka betydning for hvilket språk dem snakka.”

Noe av det siste informantene ble spurt om, var hvordan de selv betrakta statusen for kvensk i Skibotn per dags dato. Uten å vite det berørte Emilie den debatten som har pågått over lang tid i kvenske miljøer: å få kvensk oppgradert fra nivå to til nivå tre i det Europeiske språkcharteret. Dette blir ikke sagt ordrett, men utsagnet hennes kan tolkes i den retning, blant annet fordi hun sier at det kvenske fortjener like mye som det samiske. Hun sier: “Vi har det så tett innpå oss, men ingen veit det. Det e så nært, men blir så lite synlig i forhold til andre ting. Vi har fått tilbud om å lære finsk og samisk, men ikke kvensk. Vi kunne lært mer om kvensk på skolen, vært mer selvsikker på det, blitt mer bevisst på at kvensk ikke skal dø ut, sånn som med samisk, at det e så viktig at man prate språket eller har undervisning om det på skolen. Det e jo litt synd. Kvensk e jo også et språk, og fortjene like mye som det samiske.” Regine kunne fortelle at “æ føle det e litt utdødd, hvert fall her. Men æ vet jo ikke, æ har jo ikke helt satt meg inn i det, men det e sånn æ ser på det.” Det samme sa også Stina: ”eg trur faktisk nesten at den e nesten utdødd fordi det e ikke så mange som faktisk snakke det lenger, så eg trur det har blitt ganske mye borte de siste åran – at det ikke e så mye igjen av det.”

Nora mente også at kvensk i Skibotn var “ganske utdødd”, men bemerkta også at det er noen som forsøker å holde liv i det, som Språksenteret i bygda. Språksenteret ble nevnt av flere av informantene. Mathilde sa for eksempel om kvensk at “eg trur ikke den blomstre akkurat, men den e jo der fortsatt trur eg. På Språksenteret har dem sikkert om sånne greier, men ikke over alt. Det e litt stille.” Guttene Kristian og Emil trodde ikke kvensk hadde verken høy status eller skapte stor interesse i bygda. De fortalte: “Den blomstre nok ikke akkurat, æ vet heller ikke om det e nåkka interesse for det språket og kulturen her, for det e vel ikke mange som e kvena som bor her. Trur nok ikke det har så høy status, at det e så veldig mange som e interessert i det. Det e jo når som e interessert i det, for eksempel på Språksenteret dem e nok interessert i det, men sånn blant for eksempel ungdom så trur æ ikke det e nåkka særlig.” Dette sitatet alene underbygger de generelle tendensene en kan se av datamateriale; ungdommene generelt føler liten til ingen tilknytning til det kvenske språket og den kvenske kulturen, verken emosjonelt eller instrumentalt (via språket de bruker).

5.6.1 Ungdom i Skibotn: arvtaker og viderefører av den flerkulturelle historia?

Ett av hovedinntrykkene jeg sitter igjen med etter å ha gjort feltarbeid og gått gjennom datamaterialet, er den gjennomgående holdninga om at “dette gjelder ikke meg, det gjelder de andre” eller “jeg interesserer meg ikke for det, men når er sikkert interessert i det.” Holdningene til ungdommene viser at mange tar mentalt avstand fra det som omhandler kvener eller at de har en nøytral eller likegyldig holdning. Siden det arbeides med å gjenopplive kvensk språk og kultur, var det interessant å høre hva ungdomsgruppa selv hadde å si om sin rolle og eventuelt ansvar for å forvalte og videreformidle bygdekulturen i Skibotn, og da særlig den kvenske historia. Mente informantene selv at de møtte press fra eldre generasjoner og samfunnet generelt om å skulle videreformidle, eller engasjere seg i språklig og kulturell revitalisering? Stina fortalte at hun trodde det var mange av de eldre som mente at ungdommene måtte holde fast på språk og kultur i Skibotn, både det kvenske og det samiske. Hun mente at det sikkert var mulig, men sa at hun ikke trodde ungdommene brydde seg om det, med mindre de var kvenske selv. “Vi har jo vår historie og vårt språk, så eg trur ikke det e så mange som synes det e så viktig å ta det vidare”, avslutter hun. Det fikk meg til å tenke på at etnisitet ikke er gitt fra naturens side, men er en konstruksjon; “trær har røtter, og mennesker har føtter.” Ut fra hva Stina sa, kan en forstå at unge mennesker i dag ikke føler seg bundet av familie- eller bygdehistorikk, men at de er mer opptatt av å konstruere sin egen nåtid og fremtid. Dette ligner en konstruktivistisk måte å se på identitet og etnisitet, der den sosiale konteksten spiller en signifikant rolle.

På den andre siden har vi Kristian og Emil som sa at ungdommene kanskje har litt ansvar for å fortelle om Skibotn som en tidligere flerspråklig bygd. De understreket at flerspråkligheten var en viktig del av historia til bygda, og foreslo noen tiltak som ville gitt ungdommene redskaper til å videreføre noe av denne historia: “En kunne fortalt om det, fått når til å lære oss om det, lært språket, lært kulturen. At det blir gjort sånne forskjellige daga at man lære om det, for vi kan ikke så mye om det. For eksempel lærera dem kan jo ikke så mye om det, dem kan sånn normalt, men for eksempel dem som e samisk eller kvensk, sånn ordentlig, dem kan mye mer om det og hvordan det e og har opplevd litt sånn.” Guttene fokuserte på kunnskapsaspektet, og var tydelige på at de kan for lite selv, og syntes at også lærere kunne for lite. Som de sa, kunne det vært ønskelig at “ordentlige kvener” kom og lærte fra seg. Om de virkelig mente det de sa, understreker det hvor viktig det er med revitaliseringsarbeid retta mot ungdom med siktemål å fremme kunnskap om kvensk historie og kvensk språk.

De språktiltakene som har blitt lansert av kvenkultursenteret, er ment å forbedre unge menneskers kompetanse i kvensk språk og kultur og også gi dem større forståelse for den betydninga historisk forankring har for et lite bygdesamfunn. Slike prosjekter arrangert i regi av ulike deltakere i kvenmiljøet er noe som det bør satses mer på, mener Helene. Hun fortalte: “Så æ trur vi ungdomman spesielt har et ansvar, æ trur vi burde ta i litt mer når det kommer til å vise kor vi kommer fra og at vi faktisk kan samisk og kvensk og finsk, og ikke bare e, vi e ikke hundre prosent norsk, nødvendigvis. Til og med dem som e oppvokst i Skibotn, som eg har jo bare norske foreldra og slekt, dem har jo også fått en innvirkning av det her samiske og kvenske og finske språk og kulturen der. Så det e jo klart at man må prøve å få det frem bedre. *Hvordan skulle en gjort det?* Skulle deltatt mer på for eksempel de her kulturhendelsan, kunne vært mer, kunne fått det mer inn i lyset, snakka om det mer, og snakke med det mer, språk og sånn. Prøve å gjøre en innsats til å lære det og få det, snakke det opp og gi bedre tilbud, som sagt, i språkundervisninga hadde vært bra. Så kan vi ha, som sagt, flere prosjekt, det e jo ikke bare Skibotn, det e jo ikke den eneste bygda som e flerkulturell heller. Å ha meir prosjekt med forskjellige bygde, dra frem historia. Så det trur eg hadde vært en god idé.”

Noen ungdommer etterlyser altså flere tiltak for å få lært mer om den flerkulturelle historia til Skibotn, men de har likevel vanskeligheter med å se de allerede eksisterende prosjektene som relevante for seg selv. Revitaliseringsstrev pågår fra ulikt hold, men med mindre unge mennesker opplever at kvensk språk har en nytteverdi, er det mulig at forsøk på revitalisering er fåfengt. Som Fought (2006:21) skriver, ”commitment to maintaining an ethnic language is not a one-time event, but rather a series of choices individuals make over

the course of their lifetimes.” Altså forstår vi at språklig revitalisering er en kompleks prosess, og valg gjort i løpet av et helt liv er med på å påvirke utfallet. Hvis minoritetsspråket derimot forsvinner, kan båndene mellom språket og etnisiteten også bli borte. Dette har vi gjennom denne analysen sett stemmer med det de fleste av informantene målbærer.

Intervjumaterialet som jeg har analysert, gir ikke grunnlag for optimisme. De oppfatningene og holdningene de fleste ungdommene gav uttrykk for, er ikke slike som støtter opp under revitaliseringsarbeid. Snarere gir de grunnlag for å hevde at det er for sent å revitalisere kvensk språk og kultur i Skibotn. Dette er nok likevel en forhasta konklusjon. Språkskifteprosesser kan reverseres. Det finnes det flere eksempler på, for eksempel hos Todal (2002). Nå må det nok hevdes at språkskifteprosessen har kommet svært langt i Skibotn. Det er ingen som nå vokser opp der med kvensk som morsmål. Men det ungdommer gir uttrykk for i en viss alder, vil ikke nødvendigvis være det samme som de vil komme til å mene om fem eller ti år. Oppfatningene og holdningene deres er ikke støpt i stein. De er omskiftelige og foranderlige. Hvem vet om ikke en 15-åring som i dag knapt vet hva kven og kvensk betyr, om noen år vil være å finne som ivrig deltaker på kvenskkurs? Å spå om framtida er en risikosport, så det skal jeg ikke gi meg i kast med. For de som arbeider for å revitalisere kvensk språk og kultur, mener jeg likevel at de oppfatningene og holdningene som ungdommene i Skibotn har formidla gjennom denne intervjuundersøkelsen, er av verdi. Barn og unge er den viktigste målgruppa for språklig revitalisering, og det er derfor av uvurderlig betydning at de får utvikla positive holdninger til kvensk språk og kultur. Her har både voksensamfunnet og ikke minst skolen viktige oppgaver. Derfor skal vi nå bevege oss over til avhandlingas didaktiske kapittel.

6. Didaktisk perspektiv

Å ha fokus på det profesjonsrettede har vært en viktig del av det didaktiske arbeidet med avhandlinga. Selv om sosiolingvistikk ikke er å finne på norske ungdomsskoler som et eget fag, finnes mye av fagområdet innhold i særlig norskfaget. Dette didaktiske kapitlet er todelt. Første del omhandler *temaets begrunnelse* i skolefaget, med fokus på læreplanverkets generelle del og læreplanen i norsk. Andre del omhandler *temaets muligheter*; her blir noe litteratur fra norskfaget som profesjon lett drøfta, samt den didaktiske relasjonsmodellen – og utgjør altså det teoretiske rammeverket, sammen med læreplanene. Underkapitlet 6.2 “Temaets muligheter” rundes av med min egen utprøving av et undervisningsopplegg i to klasser på ungdomsskolen i Skibotn. Dette fungerer som en form for aksjonsforskning i miniatyrskala. I motsetning til analysekapitlet vil det innsamlede datamaterialet (spørreskjema og “To stjerner og ett ønske”³⁹) fra undervisninga ikke bli gjengitt halvortofont, siden tilbakemeldingene er skriftlige. Jeg vil veksle mellom å gjengi med egne ord hva elevene har svart, samt gjengi sitat og markere dem med anførselstegn.

Det er i en masteravhandling i lektorprogrammet i nordisk språk og litteratur, et krav om fagdidaktisk innhold. Jeg vil hevde at det gjennom hele denne avhandlinga er innvevd didaktiske moment og synsmåter, og det har selvfølgelig sammenheng med det emnet jeg behandler. Skolen var en sentral arena for fornorskninga av samer og kvener. Den kvensktalende befolkninga i Skibotn gikk gjennom en hardhendt fornorskning som varte ved over flere generasjoner. Nå, da språk- og skolepolitikken er reversert, og revitalisering av kvensk språk og kultur er ønskelig, også fra offisielt hold, har skolen fått en viktig oppgave på dette området, både som kunnskapsformidler og som holdningsskaper. Det er min overbevisning at skolen *kan* gjøre en forskjell. Det er ikke lett; ettervirkningene av assimilasjonspolitikken er sterke. Men skolen kan i det minste *bidra* i revitaliseringsarbeidet.

³⁹ En forklaring av spørreskjemaet og “To stjerner og et ønske” kommer under 6.2 “Temaets muligheter”.

6.1 Temaets begrunnelse: Læreplanverkets generelle del

I læringsplakaten finner vi flere punkter som kan knyttes til avhandlingas tematikk. Det står blant annet at “skolen og lærebedrifta skal stimulere elevane og lærlingane/lærekandidatane i personleg utvikling og i styrking av eigen identitet, i det å utvikle etisk, sosial og kulturell kompetanse og evne til demokratiforståing og demokratisk deltaking” (Utdanningsdirektoratet: "Prinsipp for opplæringa. Læringsplakaten"). Sett i lys av avhandlinga er dette utdraget både viktig og relevant. I forrige kapittel drøfta jeg blant annet spørsmål rundt identitet og kulturell kompetanse. Som en kan lese i læreplanverkets generelle del, er dette også fokusområder i skolen.

Under “Samarbeid med lokalsamfunnet” står det at skolen skal “legge til rette for at lokalsamfunnet blir involvert i opplæringen på en meningsfylt måte.” Det er viktig for barn og ungdom å kjenne sitt eget lokalsamfunn, og at også lærere gjør seg kjent med lokalsamfunnet for på best mulig måte å dra nytte av det i undervisninga. Dette er ikke forbeholdt norskfaget, men gjelder alle fag i skolen. “Godt samspill mellom skolen og nærings- og arbeidsliv, kunst- og kulturliv og andre deler av lokalsamfunnet kan gjøre opplæringen i fagene **mer konkret og virkelighetsnær** (egen utheving) og gjennom det øke elevenes evne og lyst til å lære.” Dette er svært viktig, da mange elever kan finne deler av et bestemt faginnhold meningsløst og irrelevant å lære. Ved å vise til konkrete og virkelighetsnære eksempler i lokalsamfunnet kan en motivere elever, samtidig som en gir eleven mulighet til å bygge fra det nære til det fjerne – fra kjent til ukjent. Slik kan en også øke elevens mestringfølelse.

Undervisning forankra i lokalsamfunnet er også særdeles relevant for avhandlingas tematikk. I analysen kom det fram at informantene ikke følte tilknytning til kvensk språk og kultur. Det norske språket, sammen med norske kulturuttrykk, har erstatta det kvenske. Selv om informantene ikke føler seg tilknytta det kvenske miljøet i noen stor grad, ville en lokalforankra undervisning om kvenene vært mer relevant for dem, enn undervisning om kvenene generelt. Dette vil naturligvis også gjelde hele elevgruppa på ungdomsskolen, og ikke bare de utvalgte informantene i min studie. Under “Sosial og kulturell kompetanse” i *Prinsipp for opplæringa* kan vi også lese følgende:

for å utvikle elevane sin kulturelle kompetanse til å delta i eit multikulturelt samfunn, skal opplæringa leggje til rette for at dei får kunnskap om ulike kulturar og erfaring med eit breitt spekter av kulturelle uttrykksformer. Opplæringa skal fremme kulturforståing og medverke til å utvikle både sjølvinnsikt og identitet, respekt og toleranse (Utdanningsdirektoratet: "Prinsipp for opplæringa. Sosial og kulturell kompetanse").

Denne formuleringa fra læreplanverket gir en god begrunnelse på hvorfor det bør arbeides med kulturforståelse og identitetsforståelse i skolen. Økt kunnskap om kulturforståelse og multikulturelle samfunn skaper et større og bedre grunnlag for elevene til gjøre seg opp selvstendige og reflekterte meninger.

Skolen spiller altså en stor rolle for barn og unges identitetsutvikling. Lærere skal framstå som gode rollemodeller, og barna skal i trygge omgivelser få utforske og strekke grensene for nettopp denne utviklinga. Klasserommet skal være en arena hvor elevene skal føle seg trygge på at de vil oppnå både respekt og toleranse for andre, men også grunnlag for å utvikle selvrespekt. Skolen som institusjon med lærerne i spissen har blant annet som oppgave å hjelpe elever til å kunne sette ord på, diskutere, reflektere og selv ta sunne avgjørelser når det kommer til dem selv og det samfunnet de lever i. Vår jobb som lærere er å lære dem fagkunnskaper som er viktige redskaper for å kunne fungere i samfunnet – å gjøre dem til gagns menneske. Her spiller norskfaget en svært stor rolle. Som det største⁴⁰ faget på skolen har norsk en viktig funksjon. Norsk er et stort og sammensatt fag som skal gi kunnskap, danne positive og sunne holdninger og ferdigheter innen de rammene faget setter. I mitt perspektiv er det viktig at faget kan fungere som et identitetsskapende fag. Dette tar oss videre til læreplanen i norsk.

6.1.1 Læreplan i norsk

Det fjerde hovedområdet i norskfaget er “språk og kultur”, og ”alt vi holder på med i norsken, er gjennomvevd av språk og kultur. [...] Hovedområdet skal gi barn og unge et språk om språk og kultur og perspektiv på språk og kultur” (Smidt, 2009:158). Smidt (ibid:159) skriver at med metaspråklighet skal eleven få et fagspråk “som gjør det mulig å gripe og snakke om språk og tekst. [...] Det trengs [også] kunnskap for å forstå. Alle tekster har en innholdsdimensjon, en språklig dimensjon og en sosial dimensjon.” I tekstene forstår en ikke bare språket som blir brukt, men “også sammenhengene de skrev i, samfunnet de lever i” (ibid.). For å se dette trenger eleven historisk kunnskap. Både det metaspråklige og det historiske perspektivet i hovedområdet kan fungere som begrunnelse for temaet i avhandlingen. Én av læringsaktivitetene i undervisningsopplegget mitt var å lese og tolke et dikt skrevet på og om kvensk. Elevene skulle få trene seg på metaspråklighet, samtidig som det historiske perspektivet ble drøfta – fordi det har en sammenheng. Smidt (ibid.:161) drøfter videre norskfaget som meningsskapende og identitetsskapende, og skriver at “å fortelle historier om fortida handler altså om å se eller skape sammenhenger. Dypest sett dreier det seg derfor om å

⁴⁰ Timeantall.

forstå seg sjøl – om identitet” (ibid.). I sammenheng med dette tar Smidt opp de tidligere “tause” gruppene som nå har blitt mer synlig i tekstsamlinger i skolen; og nevner blant andre minoritetsgrupper. Dette var også én av grunnene til at jeg valgte et dikt om kvenene; å synliggjøre for elevene at det finnes slik litteratur, for så i neste omgang å forstå innholdet.

I formålsdelen av læreplanen i norsk står det at norsk

er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, dannelse og identitetsutvikling. Gjennom aktiv bruk av det norske språket innlemmes barn og unge i kultur og samfunnsliv, og rustes til deltakelse i arbeidsliv og demokratiske prosesser. [...] Gjennom muntlig og skriftlig kommunikasjon kan de sette ord på tanker og stå fram med meninger og vurderinger (Utdanningsdirektoratet(b): "Læreplan i norsk. Formål").

Norskfaget rommer svært mye, og i beste fall utfordrer det både lærere og elever til nytenkning. Det følgende utdraget fra formålsdelen av læreplanen gir en begrunnelse for å skulle arbeide med kvensk i norskfaget, i Skibotnområdet:

Norskfaget befinner seg **i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige** (egen utheving), det nasjonale og det globale. Å se norsk språk, kultur og litteratur i et historisk og internasjonalt perspektiv kan gi elevene større forståelse for det samfunnet de er en del av. Norsk kulturarv byr på et forråd av tekster som kan få ny og uventet betydning når perspektivene utvides. Kulturarven er slik sett en levende tradisjon som forandres og skapes på nytt, og norskfaget skal oppmuntre elevene til å bli aktive bidragsyttere i denne prosessen. [...] Det brukes mange ulike språk i Norge, i tillegg til norsk.] Det språklige mangfoldet er en ressurs for utviklingen av barn og unges språkkompetanse. Med utgangspunkt i denne språksituasjonen skal barn og unge få et bevisst forhold til språklig mangfold. [...] Læreplanen i norsk gjelder også for elever med samisk eller finsk som andrespråk. Opplæringen i norsk skal sammen med opplæringen i andrespråket bidra til disse elevenes tospråklige kompetanse. For elever med tospråklig opplæring er det derfor viktig med et nært samarbeid mellom de to fagene (Utdanningsdirektoratet(b): "Læreplan i norsk. Formål").

Skolen i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige drøftes i neste underkapittel.

Som vi kan utlede av sitatet ovenfor, er det viktig med samarbeid mellom norsk- og finskopplæringa. Av analysen ovenfor går det fram at informantene tilsynelatende ikke opplevde at noe slikt samarbeid eksisterte.⁴¹

⁴¹ Se punkt 3 under 5.2.3 “Språkundervisning på skolen”. Én av tre grunner for å ikke fortsette med finskundervisning: informantene mista norsktimer da de hadde undervisning i finsk.

6.2 Temaets muligheter

Det var nyttig å prøve ut et undervisningsopplegg som kunne knyttes til hovedtemaet i avhandlinga mi. Ved å gjøre eget feltarbeid fikk jeg profesjonsretta temaet jeg skriver om, selv om det hadde vært mulig å kun ha et rent teoretisk didaktisk kapittel, uten egen empiri. Dette valgte jeg altså raskt bort fordi jeg mente det var mulig å lage et opplegg som kunne brukes i norskfaget, og fordi jeg hadde tid til å gjøre enda et lite feltarbeid i tilknytning til hovedfeltarbeidet mitt.

Av datamaterialet fra hovedfeltarbeidet kunne jeg se at ungdommene ikke hadde store kunnskaper om de språklige minoritetene kvener og samer, og at de visste mest om samene. Fokuset har lenge ligget på å lære om samisk språk og kultur, men også dette har vært viet liten plass i læreverket. Siden kvensk har hatt en såpass sterk posisjon i Skibotn, mener jeg det utvilsomt er viktig å legge større vekt på kvenene i undervisninga, det være seg i norsk eller andre fag. I mange lærebøker er kvenene kun nevnt i et par setninger, om de er nevnt i det hele tatt.⁴² Ut fra min egen erfaring som elev på både ungdomsskole og videregående, kan jeg slå fast at det ikke var mye fokus på kvenene. Det lille jeg lærte, var ikke nok til at jeg hadde store kunnskaper om kvensk i ungdomsåra. Om det var mengden undervisning om kvenene og kvensk historie i Skibotn som var liten, eller om det var min egen interesse for temaet som ikke var stor nok, er selvsagt et relevant spørsmål. På det kan jeg vel si både òg. Med dette i minne ønsket jeg å lage et undervisningsopplegg som skulle engasjere flest mulig elever. Ved å introdusert nytt fagstoff på en måte som kan skape engasjement, interesse og ønske om videre læring, kan det være lettere for eleven å tilegne seg kunnskap. Dette, vil jeg tro, er noe alle lærere strever etter, og kan også begrunnes ut fra læreplanens generelle del. Under “Motivasjon for læring og læringsstrategier” står det nemlig: “Faglig trygge, engasjerte og inspirerende lærere og instruktører, bruk av varierte, tilpassede arbeidsmåter og muligheter for aktiv medvirkning, kan bidra til lærelyst og til en positiv og realistisk oppfatning av egne talenter og muligheter” (Utdanningsdirektoratet: "Generell del av læreplanen. Det meiningssøkjande mennesket").

Skolen som institusjon har gjennom åra spilt en stor rolle i samfunnet. Som nevnt innledningsvis i avhandlinga, var skolen arena for den norske stat i arbeidet med den assimilasjonspolitikken som ble gjennomført. Hvilken rolle har så skolen i dag? Ut fra det som allerede er drøfta i analysen, kan en slå fast at skolen har en viktig oppgave i å se til at barn og unge får utvikla positive holdninger til kvensk språk og kultur. Skolen i dag skal

⁴² Om en finner informasjon om kvenene, vil det antakelig være i samfunnsfagbøker.

jobbe med å fremme lærdom om nasjonale minoriteter, for å skape aksept og toleranse blant unge mennesker. Dette er forankra i Opplæringslova. Vi er her inne på skolen i spenningsfeltet mellom det historiske og det samtidige, og i Opplæringslova, §1-1 står det at formålet med opplæringa skal:

opne dører mot verda og framtida og gi elevane og lærlingane historisk og kulturell innsikt og forankring. [...] Opplæringa skal bidra til å utvide kjennskapen til og forståinga av den nasjonale kulturarven og vår felles internasjonale kulturtradisjon. Opplæringa skal gi innsikt i kulturelt mangfald og vise respekt for den einskilde si overtyding. [...] Elevane og lærlingane skal utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng (Opplæringslova).

Skoler som ligger i kommuner som har en historisk bakgrunn med nasjonale minoriteter, har et ekstra ansvar for å lære elever om minoritetsgruppene. I den generelle delen av læreplanen, underkapittel “Det meiningsøkjande mennesket – Kulturarv og identitet”, står det blant annet at:

Utviklinga av identiteten åt kvar einskild skjer ved at ein lever seg inn i nedarva veremåter, normer og uttrykksformer. Opplæringa skal derfor ta vare på og utdjupe den kjennskapen elevane har til nasjonale og lokale tradisjonar – den heimlege historie og dei særdrag som er vårt bidrag til den kulturelle variasjonen i verda. [...] Skolen har fått mange elevar frå grupper som i vårt land utgjer språklege og kulturelle minoritetar. Utdanninga må derfor formidle kunnskap om andre kulturar, og utnytte dei høve til rikare innhald som minoritetsgrupper og nordmenn med annan kulturell bakgrunn gir (Utdanningsdirektoratet: "Generell del av læreplanen. Det meiningsøkjande mennesket").

Her kan vi lese at skolen skal ta hensyn til de lokale tradisjonene elevene bærer med seg, for å nevne noe. Dette har jeg til dels også drøfta under 6.1 “Temaets begrunnelse” og nevnt at lokalsamfunnet kan involveres i undervisninga. Opplæringslova ivaretar altså barn og unge fra nasjonale minoriteter.

6.2.1 Eget undervisningsopplegg

Da jeg starta arbeidet med dette didaktiske kapitlet, tok jeg kontakt med Skibotn skole for å sjekke om det var mulig å komme på besøk og “låne” noen klasser, slik at jeg fikk testa ut undervisningsopplegget mitt. Skolen var svært positiv og imøtekomende, og jeg fikk låne én klasse på henholdsvis åttende og niende trinn. Klassene var sammenslått i norsktimene, så jeg fikk da to undervisningstimer med åttende og niende trinn samla.

Før jeg besøkte skolen, sendte jeg et samtykkeskjema⁴³ til skolen, som de ga til elevenes foresatte. Jeg spurte de foresatte fordi elevene var umyndige. På samtykkeskjemaet bad jeg om tillatelse til å få elevene til å fylle ut et spørreskjema⁴⁴ og et annet skjema kalt “To stjerner og et ønske”⁴⁵ som jeg skulle samle inn, og i neste omgang analysere i det didaktiske kapitlet. For at det gjennomførte undervisningsopplegget skulle kunne brukes som drøftingsgrunnlag i avhandlinga, måtte jeg altså samle inn data etter endt undervisning. Elevene fikk utdelt “To stjerner og et ønske” og spørreskjemaet med både avkrysning og egne felt til å skrive hva de mente var bra og dårlig med undervisninga.

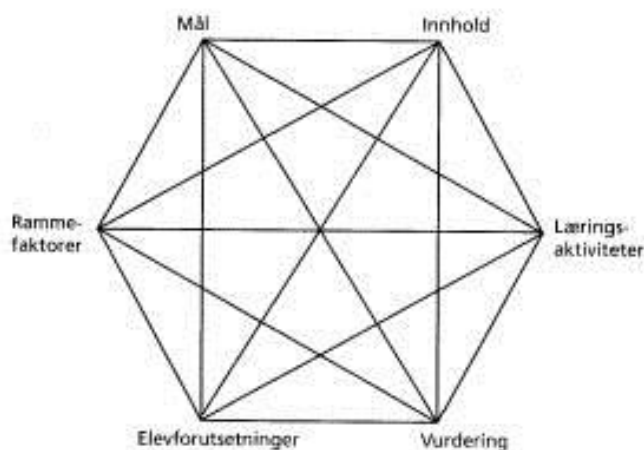
Det å få komme til ungdomsskolen på Skibotn mente jeg var viktig, slik at undervisninga jeg hadde planlagt skulle passe best mulig inn i avhandlinga. Den flerspråklige bakgrunnen i Skibotn danna altså utgangspunkt for undervisningsopplegget mitt. Jeg tok med andre ord hensyn til det lokale og nærmiljøet da jeg lagde opplegget.

Under planleggingsfasen brukte jeg den fremgangsmåten den velkjente didaktiske relasjonsmodellen representerer. Som Lyngsnes og Rismark poengterer, bør den profesjonelle lærer “ha internalisert den didaktiske tenkningen som er innebygd i en didaktisk modell” (Lyngsnes og Rismark, 2010:77). Av hensyn til plass vil jeg derfor ikke gjennomgå de seks kategoriene modellen fanger inn, men viser til en illustrasjon av modellen i figur 4.

⁴³ Se vedlegg 3: Samtykkeskjema

⁴⁴ Se vedlegg 4: Spørreskjema

⁴⁵ Se vedlegg 5: To stjerner og et ønske

Figur 4 Den didaktiske relasjonsmodellen

Når en planlegger en undervisningsøkt, er det mange spørsmål som må tas med i betraktning. For å unngå at arbeidet som blir gjort i klasserommet skjer tilfeldig, må det planlegges systematisk. Lyngsnes og Rismark (2010:127)⁴⁶ skriver om dynamikken i den didaktiske relasjonsmodellen: “Pilene og linjene i figuren angir at alle beslutninger er innbyrdes avhengige og forsøker å ivareta den vekselvirkningen som pedagogiske relasjoner alltid innebærer.”

Som lærer må man ta hensyn til elevforutsetningene, men denne kunnskapen om elevgruppa hadde jeg altså ikke. I tråd med Vygotskys tenkning må en “ha kunnskap om elevenes aktuelle utviklingsnivåer for å kunne finne ut noe om deres nærmeste utviklingszone [...] for å kunne utforme de mest funksjonelle stillasene i elevenes læringsarbeid” (ibid.). Lignende syn kan vi også finne hos Imsen (2008:346): “At elevene har ulike *forutsetninger*, vil si at de er forskjellige med hensyn til evner og utrustning både mentalt og fysisk, at de har ulike forkunnskaper og ulik kulturell bakgrunn.” Siden jeg ikke hadde den nødvendige forkunnskapen om elevenes læreforutsetninger, forsøkte jeg å bygge opp undervisninga slik at alle skulle ha like muligheter til å forstå emnet. Noen elever har bedre forutsetninger enn andre, og for å utligne slike ulikheter mener jeg det var riktig å ha en felles faktaundervisning i starten av timen. Dette kan en naturlig nok ikke garantere, men ut fra den gitte situasjonen mener jeg resultatet var tilfredsstillende.

Et undervisningsopplegg på kun to timer vil ha en begrensa effekt med tanke på vedvarende resultater, men det vil gi innsikt i hvordan en kan jobbe med et slikt tema i skolen. Det var ikke realistisk å forvente reell endring i holdningene til elevene, men de kunne få et

⁴⁶ Lyngsnes og Rismark refererer her til Bjørndal og Lieberg (1978:136).

forbedra kunnskapsgrunnlag om kvensk språk og kultur etter endt undervisning. Når det er sagt, er det ikke nødvendigvis slik at det er flest antall timer om et gitt tema som bestandig gir mest uttelling, ofte kan verktøyene læreren gir til elevene i de to timene, være tilstrekkelig for at elevene har noe å bygge videre på.

Mine forventninger til det planlagte opplegget og til elevene var at vi både i fellesskap og elevene individuelt skulle diskutere, drøfte og undre oss over temaet. Mitt mål var at de utvalgte oppgavene i timene ville hjelpe elevene til å reflektere over kvensk i Skibotn både i et fortids- og samtidsperspektiv, og at de ved timeslutt hadde lært noe nytt. Jeg ønsket å skape et bilde av hvordan Skibotn var for femti til hundre år siden både ved å spille på historiske fakta, samt trekke inn korte historier fra bygda om enkeltpersoner og enkelthendelser.

Jeg valgte fire læreplanmål etter 10. årstrinn som passa til problemstillinga og tematikken i avhandlinga. Kompetansemålene ble valgt ut fra hvordan jeg tolket læreplanen og kompetansemålene, og som lærer skal en tolke planene ut fra et faglig og pedagogisk forsvarlig grunnlag.⁴⁷ I denne sammenhengen ble valget av kompetansemål basert på hvordan en kan bruke læreplanen i norsk til å arbeide med kvensk språk og kultur på ungdomsskolen. Målene var:

Læreplanmål etter 10. årstrinn

Muntlig kommunikasjon: *Mål for opplæringen er at eleven skal kunne*

- samtale om form, innhold og formål i litteratur, teater og film og framføre tolkende opplesing og dramatisering
- delta i diskusjon med begrunnede meninger og saklig argumentasjon

Språk, litteratur og kultur: *Mål for opplæringen er at eleven skal kunne*

- forklare bakgrunnen for at det er to likestilte norske målformer, og gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i dag
- gi eksempler på og kommentere hvordan samfunnsforhold, verdier og tenkemåter framstilles i oversatte tekster fra samisk og andre språk

I arbeidet med første og siste kulepunkt valgte jeg å bruke et kvensk dikt, som også er oversatt til norsk. Diktet handla om fornorskninga av kvenene, sett fra et barns perspektiv. En mer utfyllende forklaring av diktet kommer om litt. Ved å jobbe med et slikt dikt kunne elevene, med veiledning fra meg, få uttrykke seg muntlig om diktets innhold og drøfte hvorfor diktet ble skrevet. I tredje kulepunkt, under språk, litteratur og kultur, lå fokuset mitt på “gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i dag.” Debatten om kvensk språk er en debatt som har

⁴⁷ Jf. § 2-3. *Innhald og vurdering i grunnskoleopplæringa* i Opplæringslova.

foregått lenge; debatten har vært og er fortsatt relevant for innbyggerne i Skibotn. Kulepunkt to, å delta i diskusjoner, lå som et bakteppe for hele undervisningssekvensen.

De planlagte læringsaktivitetene tok hensyn til de generelle prinsippene som gjelder for undervisning; å motivere, å aktivisere, å konkretisere, å individualisere og å samarbeide (Lyngsnes og Rismark, 2010:100). Først vil jeg si at det var vanskelig å individualisere. Dette handler om tilpassa opplæring, og siden jeg ikke hadde forkunnskap om elevene, var det vanskelig å tilpasse lærestoffet. Aktivisering av elevene har sammenheng med læring og er en forutsetning for læring (ibid.), og er slik sett viktig i all undervisning.

Jeg starta første time med å fortelle elevene om hvorfor jeg var på besøk hos dem, og hva de to timene kom til å handle om. For å motivere og inkludere elevene gikk vi over i en åpen samtale hvor elevene fortalte hva de selv kunne om kvensk historie generelt, eller kvensk historie knytta til Skibotn. Her hadde jeg regna med at elevene ikke ønsket å snakke høyt i klassen, både fordi det kunne tenkes at de ikke følte de kunne nok om kvensk historie, men også fordi jeg var ny og ukjent lærer for dem. Likevel var det viktig at elevenes hadde *muligheten* til å fortelle – og flere gjorde nettopp det. Jeg ønsket å høre fra elevene først, for å inkludere dem, samt få et innblikk i hvor mye de kunne om emnet, før jeg selv holdt et lite foredrag om kvensk språk og kultur.

Jeg presenterte stoffet ved hjelp av et Power Point-opplegg⁴⁸ som jeg hadde forberedt, og innleda med en generell del før jeg gikk over til å snakke om Skibotn under fornorskninga. Ved å konkretisere bringes lærestoffet nærmere eleven (ibid.). Dette framlegget var en viktig del av undervisningsopplegget; jeg la fram en del fakta, uten å overøse elevene med for mye informasjon. Jeg la spesielt vekt på språkdebatten under fornorskninga, og gjorde rede for følgene av assimileringspolitikken i Skibotn. Jeg forsøkte å forklare hva denne politikken gjorde med bygda som samfunn, helt ned til enkeltindivider. Jeg var ganske sikker på at mye av dette var kjent for elevene, men følte at det likevel var greit å understreke konsekvensene av den norske regjeringas politikk for den kvenske befolkninga i Norge. Presentasjonen hadde også med en del om det kvenske språket, i et før- og nå-perspektiv.

Etter PowerPoint-framlegget i første time hadde vi en kort quiz⁴⁹. I quizen måtte elevene bruke kunnskap de nettopp hadde skaffa seg fra presentasjonen min og svare i form av korte setninger, fleip eller fakta, og multiple-choice. Dette var ment som en måte å gi

⁴⁸ Se vedlegg 6: PowerPoint, undervisningsopplegg.

⁴⁹ Se vedlegg 7: Quiz om kvensk språk og kultur.

formativ vurdering⁵⁰ til elevene. Siden jeg kun hadde elevene i to timer, blir dette punktet kun stående som en *tenkt* vurdering. Jeg ga elevene fortløpende tilbakemelding underveis i undervisninga, men siden jeg kun hadde elevene i to timer, hadde jeg altså ikke mulighet å snakke med dem om resultatene fra quizen i etterkant.

I en normal skolesituasjon er spørreskjema og/eller elevinvolvering ved hjelp av for eksempel “To stjerner og et ønske” en fin måte for læreren å innhente grunnlag for skriftlig underveisvurdering. Det kan også fungere som tilbakemelding fra elevene om deres oppfatning av undervisningsopplegget, siden “elevmedverknad [er] positivt for utviklinga av sosiale relasjonar og motivasjon for læring på alle trinn i opplæringa” (Utdanningsdirektoratet: "Prinsipp for opplæringa. Elevmedverknad").

I den andre timen lå vekten på hvordan en kunne bruke lyrikk til å illustrere temaet kvensk språk og kultur. I denne læringsaktiviteten fikk elevene øve seg på de grunnleggende ferdighetene muntlighet og lesing, og samarbeid i elevgruppa. Jeg hadde valgt ut et dikt som var skrevet på kvensk, men som var oversatt til norsk.⁵¹ Det var ønskelig at noen elever skulle lese diktet høyt for klassen, gjerne på kvensk av elever som hadde hatt finskundervisning, eller på norsk. Også her var jeg forberedt på at ingen ville gjøre det, slik at jeg måtte lese det høyt for dem. Ved at læreren leser høyt for elevene kan det være lettere å forstå teksten, siden læreren allerede har lest diktet og da vet hvor en bør legge trykk, ta pause eller lignende. Ingen av elevene ville lese høyt, derfor leste jeg opp diktet. Etter det snakka vi om hvilke tanker og verdier som ble presentert i diktet, og hva forfatteren kunne ønske å oppnå med innholdet. Diktet beskrev fornorskninga av kvenene, sett fra et kvensk barns synspunkt. Her kan det også nevnes at litterære samtaler er en viktig ferdighet å øve på, og kan også øke elevens leselyst.

Et spørsmål jeg ønsket at elevene skulle reflektere over i tilknytning til arbeidet med diktet, var om og i så fall hvorfor det er betydningsfullt å kunne skrive et dikt på eget morsmål. Til denne oppgaven satt elevene sammen to og to, snakka sammen, og kom så fram til to-tre setninger som de delte med klassen.

Timens siste aktivitet var en individuell tenke-skriveoppgave. Elevene skulle tenke i to minutter på hvordan de trodde de selv hadde følt det hvis de ikke fikk lov til å snakke eller skrive på eget morsmål. Deretter skulle de skrive ned tankene sine. Med denne øvelsen ønsket jeg å få elevene til å reflektere over norsk språkpolitikk på 1800- til midten av 1900-tallet, og

⁵⁰ Formålet med formativ vurdering er to-delt: Den skal fremme læring og utvikling, og den skal gi informasjon om kompetansen til eleven.

⁵¹ Se vedlegg 8: Dikt, Kasvottoman kansan lapsi/ Barn av et ansiktsløst folk.

konsekvensene av denne politikken for menneskene i bygda. Innholdet i første time kan på så måte sies å ha leda fram til elevenes egne refleksjoner og drøftinger mot slutten av andre time.⁵² Dette var et bevisst valg fra min side. Som allerede nevnt, var det ønskelig at elevene skulle ha et noenlunde likt grunnlag av faktakunnskap før de måtte arbeide med emnet, slik at de skulle ha mulighet til å danne seg egne tanker og tilnærme seg stoffet på ulike måter, basert på faktisk kunnskap.

6.2.2 Elevenes meninger om undervisninga

Da jeg holdt undervisningsopplegget, hadde jeg blandede følelser. Jeg var usikker på om innholdet engasjerte og interesserte elevene. Det var tre elever som kobla seg helt ut fra starten av timen, resten av klassen deltok aktivt. Etter at timene var avholdt, begynte jeg å studere spørreskjemaene og “To stjerner og et ønske” som elevene hadde fylt ut. Av elevkommentarer som handla om positive sider ved undervisninga, ble det for eksempel skrevet “masse egne tanker og ikke så kjedelig”, “dikttolkning”, “at alle ble inkludert”, eller “alle fulgte med.” Elevkommentarene om hva læreren kunne gjort bedre, var blant annet; “spurt litt mer”, “at det var flere timer med det”, eller “sagt litt mer.”

Tilbakemeldinga gjennom “To stjerner og et ønske” kan tolkes positivt, at elevene likte det vi holdt på med, og at aktivitetene fungerte. Dette var i tråd med hva jeg hadde håpet, siden jeg hadde lagt opp til flere forskjellige småoppgaver som ville fange interessen til forskjellige elevtyper. Det var få som hadde svart noe på hva jeg som lærer kunne gjort bedre. Det kan være flere grunner til det: Elevene forstod ikke hva jeg var ute etter med spørsmålet, elevene er ikke sikre på hvordan han/hun selv lærer best, eller de var usikre fordi det var et nytt og vanskelig tema.

Da jeg leste tilbakemeldingene i spørreskjemaet, fikk jeg et dypere innblikk i om elevene faktisk likte opplegget, hva de eventuelt likte/ikke likte. Det var kun én elev som hadde kryssa av for “likte ikke” om det vi jobba med i timen. Eleven skrev “Nei, ikke under min interesse.” De som hadde kryssa av for at de *likte* det vi jobba med i timen, skrev for eksempel dette om innholdet: “Det var et tema som jeg visste en del om, så det var ikke noe som var “tørt” og kjedelig”, “det var lærerikt” og “det var spennende.” *Hvorfor* de likte innholdet, ble blant annet begrunnet slik: “Likte måten du hadde satt opp tingene på og at vi snakka om tingene”, “egne tanker” eller “fordi det er fra Skibotn.”

⁵² Huske-øvelse i quizen, tolkning og analyse av dikt, muntlig aktivitet og drøfting, samt egne tanker og refleksjoner i tenke-skrivinga.

Det som umiddelbart fanget min interesse her, var den siste kommentaren. Målet med undervisninga var ikke bare å lære elevene om kvensk språk og kultur, men også å lære dem mer om deres egen hjemplass. Å ha lokal forankring i undervisninga er, som tidligere poengtert, viktig, og ut fra hva denne eleven skriver, også ønskelig fra elevenes ståsted. Om jeg skulle gjennomført denne undervisningssekvensen i en annen klasse på et annet sted, hadde jeg måttet endre store deler av fokuset i timene og tilpassa arbeidsoppgavene til et annet innhold. Som nevnt innledningsvis under 6.1 “Temaets muligheter: Læreplanverkets generelle del”, er det viktig at skolen og lokalsamfunnet samarbeider, slik at elevene opplever undervisninga mer konkret og virkelighetsnær. Det stilles altså et krav til lærere om å tilpasse undervisninga slik at den har en lokal forankring.

Innholdet i norskfaget diskuteres mye. Det gjelder særlig norsk på yrkesfag på videregående skole, men diskusjonen omfatter også innholdet i norskundervisninga i ungdomsskolen. Jeg vil ikke gå inn på diskusjoner rundt dette i denne omgang, men nøyer meg med å si at faget har både en historisk dimensjon og et samtidsperspektiv. I den forbindelse kan en drøfte hvor relevant innholdet i undervisninga var for elevene. Jeg har allerede begrunnet relevans i norskfaget, ved å vise hvilke kompetansemål som kan knyttes til undervisningssekvensen. Hva mente så elevene? Selv om min personlige mening er at elevene helt klart kan få bruk for det de lærte i timen ved en senere anledning, var det ikke en selvfølge at elevene følte det på samme måte. Derfor var det viktig å spørre dem om nettopp dette: “Er det vi jobba med i timen noe du kan ha bruk for senere? Forklar.” Jeg fikk varierende svar. Noen elever var usikre: “Ja, kanskje, vet ikke helt”, mens andre mente de ikke kunne dra nytte av innholdet i timen: “Tror ikke jeg vil ha bruk for det senere”, eller: “Nei tror ikke det. Noe som er utenfor yrket jeg skal velge.” Det var likevel noen elever som så en viss nytteverdi: ”Vite om kvensk og hvis man skal jobbe innenfor språket”, “ja, om det noen gang blir spørsmål om kvensk fortid så kan jeg litt”, eller for eksempel “det kan godt hende, plutselig får vi en oppgave om det vi har gått gjennom, så da er det godt at du hadde så mye å lære oss.”

Svarene elevene ga, samsvarer med analysen i forrige kapittel. Flesteparten av elevene så ikke hvilken nytteverdi det har for dem å lære mer om kvensk språk og kultur, annet enn om de en gang får spørsmål om det, eller om de skal “jobbe innenfor språket.” Kvensk historie, kultur og språk virka altså å ha liten eller ingen bruksverdi for elevene, annet enn i skolesammenheng hvis de blir spurt om temaet.

Da jeg spurte elevene i spørreskjemaet om det var noe som var vanskelig i timen, forventet jeg at de kom til å svare at det som handla om det kvenske, var vanskelig. Det var det

ingen som gjorde. Samtlige som svarte på det spørsmålet, skrev at *diktet* var utfordrende. På spørsmål om hva det *viktigste* de lærte i timen var, svarte de dette:

“At det var urettferdig for kvenene at de måtte bli fornorska mot deres vilje.”

“Å sette pris på hvordan vi har i Norge.”

“At kvensk er et eget språk i dag.”

“Om språket kvensk.”

“Hvordan kvensk var.”

På det siste spørsmålet “Var det noe lærer kunne gjort annerledes i timen for å hjelpe deg?” svarte de fleste elevene “nei”, “vet ikke” eller de lot det stå blankt. Dette kan tolkes på samme måte som jeg har tolka svarene i “To stjerner og et ønske” – det er ikke lett for en elev å skulle vite hva annet de kunne ønske fra læreren. Jeg er også åpen for tanken om at noen av elevene rett og slett ikke orka å fylle dette ut.

6.3 utfordringer ved undervisningssekvensen og oppsummering

Som med all undervisning i skolen vet en ikke med sikkerhet om det en har planlagt, kommer til å fungere. Selv med klasser en har hatt over en lengre periode (hvor læreren kjenner elevgruppa) er det fortsatt stor mulighet for at timen ikke går som planlagt, eller er helt vellykka. Da jeg skulle til de to klassene på Skibotn skole, var det snakk om elever jeg tidligere hadde møtt utenfor skolekonteksten, som privatperson, som jeg nå skulle være lærer for. Dette var utfordring nummer én. Hvordan kom elevene til å reagere? Dette viste seg å gå fint, elevene ga ikke uttrykk for at de følte seg ukomfortabel med situasjonen.

Utfordring nummer to var at jeg ikke kjente til elevenes styrker og svakheter. Hvordan var klassemiljøet og læringsmiljøet? Hvor mye kunne elevene fra før om emnet jeg skulle introdusere? En stor del av hverdagen til en lærer er å være fleksibel, spontan og ha evnen til å ta riktige avgjørelser på kort tid. Altså kan en si at mine utfordringer ikke skilte seg nevneverdig ut fra daglige utfordringer i læreryrket, men jeg var bevisst på dette og tok høyde for at jeg mest sannsynlig kom til å møte på noen problemer underveis. Annet enn de tre elevene som “kobla seg ut”, altså ikke deltok aktivt i undervisninga, var det ingen store utfordringer. Resten av klassen stilte spørsmål og arbeida med oppgavene slik jeg antar de ville gjort i andre timer.

Elevenes svar på “To stjerner og et ønske” og også svarene i spørreskjemaet viser samsvar med de oppfatningene og holdningene informantene mine gav uttrykk for, og som jeg har gjort rede for, i analysekapitlet. Det er viktig å påpeke at jeg på ingen måte kan sette likhetstegn mellom informantenes meninger og holdninger i hovedfeltarbeidet, og elevkommentarene fra utprøvinga i skolen. Når det er sagt, kan en hevde at mangel på *nytteverdi* knytta til kvensk synes å være en gjentakende faktor. Etter å ha gjennomført og reflektert over undervisninga i etterkant mener jeg fortsatt at en kan arbeide med tema relatert til kvensk i norskfaget, og har i dette didaktiske perspektivet forsøkt å vise til relevant lovverk og teori for å underbygge dette standpunktet.

7. Oppsummering

I denne avhandlinga har vi fått svar på en rekke spørsmål om Skibotn-ungdommens kunnskaper om og holdninger til kvensk språk og kultur. Samtidig har det også dukka opp nye spørsmål underveis som det kan være problematisk å svare på, og som bare framtida vil gi svar på. Det gjelder særlig framtidsutsiktene for kvensk språk og kultur i Skibotn. Her er det nødvendig å gå tilbake til det som i utgangspunktet var problemstillinga mi:

Betyr den kvenske bakgrunnen noe for ungdommene i Skibotn i dag? I så fall. Hva betyr den, og på hvilke måter kommer kvensk identitet og kultur til uttrykk i ungdommenes liv og virke?

Av det gjennomførte feltarbeidet og det analyserte datamaterialet går det fram at informantene oppfatter seg som norske, først og fremst. Datamaterialet viste samtidig at ungdommene neppe har klare oppfatninger av seg selv i relasjon til kategorier som etnisitet og identitet. Som det også har blitt tatt opp flere ganger gjennom avhandlinga, plasseres mennesker i “båser” av storsamfunnet. Jeg forsøkte riktignok å forhindre at informantene skulle føle de måtte velge én etnisk kategori, ved å også inkludere “blanda gruppe” under intervjuet. En kan naturligvis ikke garantere at det hadde intendert effekt. Likevel så vi at da informantene begynte å snakke om familieforhold, språk og holdninger, åpna noen opp for at de var “flere ting” enn norsk. Informantene gjorde det likevel klart at de ikke identifiserer seg som kvenske, og at de ikke har noen følelse av kvensk etnisitet. I den grad det finnes en felles identitet i Skibotn, viser datamaterialet at det er knytta til bygda – at det å være skibotsværing gir felles identitet. Men da synes det å være selve stedet, og ikke historiske eller etniske forhold *på* stedet som skaper denne felles identiteten.

Informantene anser Skibotn som ei norsk bygd, samtidig de er klar over den historiske bakgrunnen bygda har. Det er ikke rart at ungdommene betrakter bygda som norsk; kulturuttrykkene som omkranser dem, er nettopp norske. Informantene, sammen med andre yngre skibotsværingar kan en anta, har blitt assimilerte og identifiserer seg med norsk språk og kultur. De kunne riktignok fortelle at det har bodd samer og kvener i Skibotn *før*, og hadde for eksempel ingen problemer med å eksemplifisere grovt hva som skjedde i Skibotn under fornorskningstida, men flere av informantene mente at det ikke fantes mange innbyggere med kvensk eller samisk etnisitet i bygda i dag. Ut over det uttrykte mange at bygde- og språkhistoria hadde liten til ingen relevans for dem selv i dag, og argumenterte med at ungdommene hadde sin egen historie fra nyere tid: “Vi har jo vår historie og vårt språk, så eg

trur ikke det e så mange som synes det e så viktig å ta det videre.” Det kan hevdes at ungdommen konstruerer sin egen identitet og etnisitet ut fra *dagens* Skibotn, ut fra dagens norske samfunn, og ikke nødvendigvis basert på den flerkulturelle bakgrunnen bygda har. Dette vil i så fall ha betydning for hvorvidt arbeid med revitalisering vil vinne frem. Motsatt var det også noen informanter som anså det som svært viktig å bevare det flerkulturelle, da det hadde en innvirkning på menneskene i bygda – ”vi e jo ikke hundre prosent norsk, nødvendigvis.”

Ut fra hva informantene fortalte, ønsker de ikke å lære seg kvensk, eller å engasjere seg i kvensk kultur. Som vi har sett, bygger argumentene for eller imot å lære kvensk på et instrumentalistisk resonnement. Språkets redskapsfunksjon vanskeliggjør situasjonen for truede språk, og informantene så altså ingen grunn til å lære seg kvensk slik situasjonen er i dag. De snakker norsk, og menneskene rundt dem snakker norsk. Dette handler også mye om moderniseringa av samfunnet. Jeg hevda i analysen at informantene kan tenkes å ha en *expanded identity*, hvor de retter blikket mot verden utenfor Skibotn. For noen kan dette være en bevisst handling, andre kan kanskje tenkes å gjøre dette mer ubevisst. Nå er det likevel ikke slik at de som kan sies å ha en *local identity*, automatisk omfavner den kvenske bakgrunnen, men det kan i alle fall hevdes at de har sterkere bånd til lokalsamfunnet enn de med *expanded identity*. Men også her kommer en ikke utenom det faktum at Skibotn-samfunnet i dag er norsk, og ikke finsk/kvensk slik det kunne bli beskrevet som for hundre år siden.

Omdømmeprojektet i Nord-Troms viste at få unge har en klar oppfatning av hva som kjennetegner kvensk kultur. Samisk kultur og tradisjon har et langt større fotfeste enn hva kvensk har. Dette har vi sett stemmer med oppfatninga til mine informanter. Under intervjuene satt mange av informantene også likhetstegn mellom samer og kvener. Hvorfor syntes det å være vanskelig for ungdommene å uttale seg om kvenene? Mangel på kunnskap kan hevdes å gå hånd i hånd med mangel på interesse. Flere informanter snakka om Språksenteret i Skibotn, og trodde at de sikkert arbeida med kvensk der. Altså kan en si at ungdommene er klar over hvor en kan innhente informasjon om kvensk, men har ikke interessen selv til å oppsøke senteret og tilegne seg den kunnskapen. Når det gjelder revitaliseringstiltak retta mot ungdom i Skibotn, kan det hevdes å ha varierende effekt. Musikkprosjekt og festivaler er ikke en del av hverdagen til informantene, og ut fra hva datamaterialet forteller oss, ser det ut til å ha en begrensa effekt. Kun et fåtall av informantene anså slike prosjekt som relevante for dem selv, samtidig som de etterlyste andre, mer relevante tiltak.

Det didaktiske perspektivet viser om lag det samme bildet som analysen har fått fram. Elevenes tilbakemeldinger er positive, men de poengterer at de ikke ser nytten av å lære om kvenene. Igjen blir spørsmålet om nytteverdi aktualisert. Men bildet er ikke uten nyanser; det var noen som syntes det var positivt å arbeide med temaet på skolen. Skolen er viktig, og økt samarbeid mellom skolen, lokalsamfunnet og revitaliseringsmiljøer kan kanskje være til hjelp om de tendensene vi har sett, skal kunne endres. Om ikke annet er det svært viktig å drive opplysningsarbeid i skolen for å gi framtidige skibotsværing historisk kunnskap om egen bygd.

I dette avsluttende kapitlet har jeg forsøkt å gi en sammenfatta framstilling av hvorfor informantene ikke føler noen kvensk tilknytning. Det er avgjørende å se på alle årsakene *samla*; en kan ikke forklare fenomenet uten å ta hensyn til ulike faktorer. Flere av forklaringene er også sammenfletta. Grunnen til at informantene anser Skibotn som ei norsk bygd, kan ikke bare være fornorskinga, men også den omfattende moderniseringa som har skjedd over hele landet, har betydd mye.

Oppfatningene og holdningene til de unge informantene mine er selvsagt ikke støpt i stein. De vil over tid endres. Temaet som problemstillinga berører, ungdom og kvensk identitet i Skibotn, både kan og bør diskuteres videre. Jeg vil derfor vende tilbake til elv og elveleiet-metaforen, som viser så godt hvordan identiteten forandrer seg gjennom et livsløp. Vannet i elva er det foranderlige og variable ved identiteten, og elveleiet er det stabile og mer konstante:

Den tilsynelatende stabile komponenten er likevel ikke upåvirket av det som er i kontinuerlig endring. Elveleiet blir over tid gradvis endret gjennom den aktiviteten og de bevegelsene som foregår i selve elva (Mæhlum, 2012:110).

Det er ikke bare elveleiet som blir endra av elva som konstant beveger seg, men også selve elva er i forandring på grunn av forhold ved elveleiet; stein- eller sandholdig, djupt eller grunt. Den identitetsformasjonen og –konstruksjonen ungdom gjennomlever i kritisk viktige år, representerer ingen snorrett prosess, fra a til å, men er i stadig bevegelse, og kan ta snart en retning, snart en annen, avhengig av både den enkelte ungdommen og hans eller hennes bakgrunn, og av forhold utenfor individet selv. Det er viktig for meg å presisere at selv om resultatet av arbeidet mitt ikke lover særlig godt for framtida til kvensk språk og kultur i Skibotn, så skal det ikke tolkes som noen profeti om språk- og kulturdød i Skibotn. Framtida er på ingen måte determinert av det en gruppe ungdommer måtte mene i dag.

Litteratur

- ABM-UTVIKLING. 2010. Immateriell kulturarv i Norge. En utredning om UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven. Tilgjengelig: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kud/kulturvern/avdelingen/rapporter_utredninger/immateriell_kulturarv_i_norge_ambu_2010.pdf [24.02.2015].
- AKSELBERG, GUNNSTEIN. 2012. Talemålsvariasjon, register og medvit. I: MÆHLUM, B., AKSELBERG, G., RØYNELAND, U. & SANDØY, H. (red.). *Språkmøte. Innføring i sociolingvistikk*. Fagernes: Cappelen Damm AS, s. 127-147.
- ARNE TORP & VIKØR, LARS S. 2011. *Hovuddrag i norsk språkhistorie*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- ENGSTAD, RASMUS. 2008. *Et historisk tilbakeblikk fra tidl. ordfører Rasmus Engstad*. Storfjord kommune. Tilgjengelig: <http://www.storfjord.kommune.no/et-historisk-tilbakeblikk-fra-tidl-ordfoerer-rasmus-engstad.4497964-104774.html> [11.08. 2014].
- FOUGHT, CARMEN. 2006. *Language and Ethnicity*. New York: Cambridge University Press.
- GUNNSTEIN AKSELBERG & MÆHLUM, BRIT. 2012. Sociolingvistisk metode. I: MÆHLUM, B., AKSELBERG, G., RØYNELAND, U. & SANDØY, H. (red.). *Språkmøte. Innføring i sociolingvistikk*. Fagernes: Cappelen Damm AS, s. 73-87.
- HALTI KVENKULTURSENTER IKS. *Mållaget støtter oppgradering*. Tilgjengelig: <http://www.kvenkultursenter.no/maallaget-stoetter-oppgradering.5689728-154173.html> [02.03.2015].
- HALTI KVENKULTURSENTER IKS. 2012. *Språkplan for Halti kvenkultursenter IKS*. Tilgjengelig: <http://www.kvenkultursenter.no/spraakplan-for-halti-kvenkultursenter-iks.5140443-197485.html> [02.03.2015].
- HANSEN, ESKIL. 2010. *Dialekter i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- HENRIKSEN, BENTE ANN. 2001. *Kvensk, finsk eller norsk? Om forvaltning av etnisk identitet i Skibotn. En analyse av tre generasjoners sjøloppfattelse*. Hovedfagsoppgave. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- HOLMES, JANET. 2013. *An Introduction to Sociolinguistics*. Fourth Edition. utg. Essex, England: Pearson Education Limited.
- HOVLAND, ARILD. 1996. *Moderne urfolk. Samisk ungdom i bevegelse*. Gjøvik: Cappelen Akademiske Forlag as.
- IMSEN, GUNN. 2008. *Elevens verden. Innføring i pedagogisk psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- JUNTTILA, JORID HJULSTAD. 1988. *Språkval og språkbruk på Skibotn. Kven blir forstått av kven?* Hovedoppgåve i nordisk språk. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- KARLSEN, SILJA. 2014. *Omdømmebygging i Nord-Troms. En presentasjon av funn fra dialogseminar for ungdom og unge voksne i Nord-Troms*.
- KITT LYNGSNES & RISMAR, MARIT. 2010. *Didaktisk arbeid*. Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.
- LUND, ERIK. 2011. *Historiedidaktikk. En håndbok for studenter og lærere*. 4. utg. Universitetsforlaget.

- MALINIEMI, KAISA. *Musikkprosjektet Uuet Laulut*. Kainun institutti/Kvensk institutt
Tilgjengelig: <http://www.kvenskinstitutt.no/kultur/musikkprosjekt-uu-et-laulut/>
[19.08.2014].
- MAY, STEPHEN. 2012. *Language and Minority Rights. Wthicity, Nationalism and the Politics of Language*. 2. utg. New York: Routledge.
- Minoritetsspråkpakten*. Regjeringen.no: Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
Tilgjengelig:
http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/tema/nasjonale_minoriteter/midtspalte/minoritetssprakpakta.html?id=86936 [09.09.2014].
- MÆHLUM, BRIT. 2012. Språk og identitet. I: BRIT MÆHLUM, GUNNSTEIN AKSELBERG, UNN RØYNELAND & HELGE SANDØY (red.). *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Fagernes: Cappelen Damm AS, s. 105-126.
- NIEMI, EINAR. 2014. *Veiviser i det mangfoldige nord. Utvalgte artikler av Einar Niemi. Festskriv redigert av Fredrik Fagertun*. Stamsund: Orkana forlag as.
- NORDBERG, BENGT. 1982. Sociolingvistisk datainsamling. I: THELANDER, M. (red.). *Talspråkforskning i Norden. Mål - material - metoder*. Sverige: Studentlitteratur, s. 92-119.
- OPPLÆRINGSLOVA. *Kapittel 1. Formål, verkeområde og tilpassa opplæring m.m.*
Tilgjengelig: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61> [05.04.2015].
- PEDERSEN, AUD-KIRSTI. 1988. *Stadnamnlån. Fonologi og ortografi i lydlig lånte stadnamn ed eit oversyn over fonologien i norsk på Skibotn og Kvenangsbotn*. Hovedoppgave i nordisk språk. Institutt for språk og litteratur. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- RAJEND MESTHRIE, JOAN SWANN, ANA DEUMERT & WILLIAM L. LEAP. 2009. *Introducing Sociolinguistics*. 2. utg. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- RYYMIN, TEEMU. 2001. Creating Kvenness: Identity building among the Arctic Finns in northern Norway. *Acta Borealia: A Nordic Journal of Circumpolar Societies*, 18, s. 51-67.
- RØYNELAND, UNN. 2012a. Fleirspråkligheit I: BRIT MÆHLUM, GUNNSTEIN AKSELBERG, UNN RØYNELAND & HELGE SANDØY (red.). *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Fagernes: Cappelen Damm AS, s. 35-46.
- RØYNELAND, UNN. 2012e. Språk- og dialektkontakt. I: BRIT MÆHLUM, GUNNSTEIN AKSELBERG, UNN RØYNELAND & HELGE SANDØY (red.). *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk*. Fagernes: Cappelen Damm AS, s. 47-72.
- Samtale om Skibotn marked 1983*. 2005. Nord-Troms Museum. Tilgjengelig:
<http://www.ntm.no/Utforsk/Prosjekter/Nettpublikasjoner/Intervju-Skibotn/Samtale-om-Skibotn-marked-1983> [28.08.14].
- SKJELNES-MATTILA, SILJA. *Kvenske dialekter*. Kainun Institutti/Kvensk Institutt
Tilgjengelig: <http://www.kvenskinstitutt.no/sprak/kvenske-dialekter/>
[18.08.2014].
- SKJELNES-MATTILA, SILJA. 2011. Kvensk språk - historie og nåtid. *Kainun institutti/Kvensk institutt*, s. 3-18.
- SMIDT, JON. 2009. *Norskdidaktikk - ei grunnbok*. 3. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- TODAL, JON. 2002. "- jos fal gáhttet gollegielat": vitalisering av samisk språk i Noreg på 1990-talet. dr.art. Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- UTDANNINGSDIREKTORATET. *Generell del av læreplanen. Det meningsseekjande mennesket*. Tilgjengelig:
<http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Generell-del-av-lareplanen/Det-meningsseekjande-mennesket/-a2.2> [08.04.2015].

- UTDANNINGSDIREKTORATET. *Prinsipp for opplæringa. Elevmedverknad*. Tilgjengelig: <http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Prinsipp-for-opplaringa/Elevmedverknad/?read=1> [09.04.2015].
- UTDANNINGSDIREKTORATET. *Prinsipp for opplæringa. Læringsplakaten*. Tilgjengelig: <http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Prinsipp-for-opplaringa/Laringsplakaten/?read=1> [05.04.2015].
- UTDANNINGSDIREKTORATET. *Prinsipp for opplæringa. Sosial og kulturell kompetanse*. Udir.no: Utdanningsdirektoratet. Tilgjengelig: <http://www.udir.no/Lareplaner/Kunnskapsloftet/Prinsipp-for-opplaringa/Sosial-og-kulturell-kompetanse/> [05.04.2015].
- UTDANNINGSDIREKTORATET(B). *Læreplan i norsk. Formål*. Tilgjengelig: <http://www.udir.no/kl06/NOR1-05/Hele/Formaal/> [08.04.2015].

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”En kvalitativ studie av ungdommers meninger om kvensk språk og kultur i Skibotn”

Bakgrunn og formål

Formålet med studien er å belyse språklig utvikling hos ungdom i Skibotn, samt undersøke om det er noen språktrekk i talemålet til ungdommene som viser tilbake til samlivet mellom norsk og kvensk/finsk i bygda. Studien vil også undersøke språkholdningene blant ungdom; hva sier de selv om forholdet til den historiske bakgrunnen med kvensk språk og kultur i Skibotn? Prosjektet er en mastergradsstudie ved Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet, Fakultetet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning. Utvalget av informanter er tatt ut fra mitt eget nettverk i Skibotn. Det vil bestå av store deler av ungdommene som bor hjemme i Skibotn, og ungdommer som går på videregående skole og bor hjemme i helgene/pendler hjem.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Studien vil bestå av intervju med informanter, og det vil være aleneintervju. Spørsmålene vil omhandle hvilke språk de behersker og språkforholdet i familien, hvilken etnisk gruppe (norsk, samisk, kvensk, finsk for eksempel) de tilhører og hva ungdommene selv tenker om kvensk språk og kultur, både i dag og også i et historisk perspektiv. Data registreres på lydopptak, samt i mine egne notater. Noen av informantene vil være under 16 år, og det vil derfor bli gitt et samtykkebrev til foresatte. Ved forespørsel kan de få se intervjuguiden.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun meg selv og min veileder som vil ha tilgang til personopplysninger. Navneliste og lydopptak vil bli lagret adskilt fra øvrig data. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. De blir anonymisert, men informasjon om kjønn, skoletrinn og bosted vil bli oppgitt. Informasjonen som gis om informantene vil likevel ikke være av en slik art at de kan gjenkjennes, selv om Skibotn er et lite bygdesamfunn. Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. mai 2015. Personopplysninger og lydopptak vil da bli lagra på Talemålsarkivet på Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet bak låste dører og betryggende arkivert uten tilgang for andre enn meg, og eventuelt andre forskere for relevante forskningsmål.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet. Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med Johanne A. Engstad Nilsen, tlf. *****, eller veileder Tove Bull, tlf. *****. Jeg vil når det har gått noen dager, ta direkte kontakt med deg for å spørre om du kan tenke deg å delta som informant. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til at mitt barn/jeg kan delta

(Navn på prosjektdeltaker, signert av prosjektdeltaker og foresatt, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

1. Personopplysninger

1.1 Navn:

1.2 Fødselsdato:

1.3 Oppvekststed:

1.4 Hvor går du på skole?

1.5 Hvor bor du nå?

2. Etnisitet/nasjonalitet

2.1 Hvilken etnisk gruppe (norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda gruppe eller annen gruppe?) tilhører du og din familie?

2.1.1 Underkategori: foreldre, besteforeldre, besteforeldre, oldeforeldre (på hver side).

Nasjonalitet	Informanten	Mor	Far	Mormor	Morfar	Farmor	Farfar

Nasjonalitet	Oldemor (mormors mor)	Oldefar (mormors far)	Oldemor (morfars mor)	Oldefar (morfars far)	Oldemor (farmors mor)	Oldefar (farmors far)	Oldemor (farfars mor)	Oldefar (farfars far)

2.2 Tror du det er positivt eller negativt (eller noe ”midt i mellom”) å være flerspråklig?

Hvorfor mener du dette? Si gjerne litt om både den positive og den negative siden.

3. Språk på skolen/fritida

3.1 Hvilke språk har/hadde du undervisning i på skolen?

3.1.1 Hadde du selv valgt noen av disse språkfagene?

- 3.1.2 Synes du det er et godt nok tilbud på språkfag på skolen i Skibotn? For eksempel undervisning i minoritetsspråk som kvensk.
- 3.1.3 Hvis skolen hadde hatt undervisningstilbud i kvensk, hadde du takka ja til det? Hvorfor/hvorfor ikke?
- 3.2 Har du deltatt på Uuet Laulut?
- 3.3 Har du deltatt på Paaskiviiko?
- 3.4 Kan du beskrive hva Uuet Laulut og Paaskiviiko er?
- 3.5 Hva synes du om at det tilbys slike minoritetsspråklige kulturarrangementer for ungdom?
- 3.6 Hvorfor tror du de arrangeres?.
- 3.7 Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du mener eller vet/har lært om kvensk språk og kultur (har det vært fokus på dette på skolen – prosjektarbeid, temauker eller lignende)?
- 3.8 Har du hørt noen snakke finsk og/eller kvensk i Skibotn? Hvis ja, hvor og i hvilken sammenheng/sosial setting?
- 3.8.1 Hvis du ikke har hørt noen snakke kvensk og/eller finsk – hvorfor tror du det er slik?

4. Førstespråk/morsmål

- 4.1 Hvilket språk lærte du deg først?
- 4.2 Hvilke språk kan du, og hvilket språk behersker du best i dag?
- 4.3 Hvilket språk regner du som ditt morsmål?
- 4.4 Er det noen andre språk du skulle ønske du kunne snakke og/eller skrive (evt. lære bedre av de du allerede kan)? Hvorfor det?
- 4.5 Bruker du selv noen kvenske og/eller finske ord? Hvis ja, hvilke? Hvis ja, hvor har du lært disse ordene?

5. Begrepet ”kven”

- 5.1 Vet du hva begrepet ”kven” betyr?
- 5.2 Hvis ja, hvor har du hørt om begrepet? I hvilken sammenheng?
- 5.2.1 Tror eller mener du at begrepet er negativt lada, altså eventuelt kan bli assosiert med noe negativt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- 5.3 Føler du noen tilknytning til kvenbegrepet? Vet du om noen i familien eller lenger ut i slekta føler en tilknytning til begrepet?

6. Språkbruk og media

- 6.1 Hører du på finske og/eller kvenske radioprogram/musikk?

6.2 Ser du på finsk og/eller kvensk tv-program?

6.3 Leser du bøker/blader på finsk og/eller kvensk? Hvis ja, hvilke?

6.4 Har du gått på konserter med finske og/eller kvenske utøvere? Hvis ja, hvilke?

6.5 Har du finske og/eller kvenske facebook-venner? Hvis ja, hvilket språk kommuniserer dere på? Hvorfor har dere valgt å kommunisere på det språket?

7. Språk- og kulturbevissthet

7.1 Snakker dere om språk og identitet hjemme? På skolen med lærere og/eller venner?

7.2 Hva tror du folk for femti-hundre år siden tenkte om språket sitt og de andre ulike språkene i bygda? (For eksempel språkpolitikk, språkplanlegging og fornorskning).

7.3 Hva tror du menneskene som levde i bygda da, tenkte om de ulike kulturene (nordmenn, samer, kvener, finlendere, svensker) som fantes da – og kan du sammenligne det med hvordan vi tenker om de ulike kulturene i dag?

7.4 Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne der generelt har endra seg de siste femti-hundre åra?

7.5 Hvordan vil du beskrive statusen til det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn i dag? Tror du at språket er ”utdødd” i Skibotn, sammen med den kvenske kulturen?

7.6 Har dere som vokser opp i Skibotn i dag et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske (og flerkulturelle) bakgrunnen som Skibotn har? Hvis ja, hvordan tror du dette kan gjøres? Hvis nei, hvorfor ikke?

Vedlegg 3: Samtykkeskjema

Til foresatte

Jeg er mastergradsstudent ved Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet, Fakultet for humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning, og skal utføre et undervisningsopplegg i 8. og 9. trinn ved Skibotn skole. Undervisningsopplegget vil ha fokus på kvensk historie, knytta til Skibotn. Vi vil også snakke om hva morsmål og språk har å si for mennesker, med fokus på lyrikk. I den forbindelse vil jeg be elevene fylle ut et spørreskjema etter at vi har gjennomført undervisningsopplegget. Spørsmålene i spørreskjemaet knyttes til elevenes opplevelse av timene, og til hva de har lært.

Hva skjer med informasjonen om ditt barn?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun meg selv og mine veiledere som vil ha tilgang til personopplysninger. Navneliste vil bli lagret adskilt fra øvrig data. Deltakerne vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjonen. De blir anonymisert, men informasjon om kjønn, skoletrinn og bosted vil bli oppgitt. Informasjonen som gis om elevene vil likevel ikke være av en slik art at de kan gjenkjennes, selv om Skibotn er et lite bygdesamfunn. Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. mai 2015. Personopplysninger vil da bli lagra på Talemålsarkivet på Universitetet i Tromsø Norges arktiske universitet bak låste dører og betryggende arkivert uten tilgang for andre enn meg, og eventuelt andre forskere for relevante forskningsmål. Dersom du har spørsmål til studien, ta kontakt med Johanne A. Engstad Nilsen, tlf. *****, didaktisk veileder Einar Størkersen, tlf. *****, eller hovedveileder Tove Bull, tlf. *****. Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Jeg trenger deres tillatelse til å bruke resultater fra spørreskjemaene i mastergradsavhandlinga.

Vennlig hilsen,

Johanne A. Engstad Nilsen

Elevens navn:

Dato:

Foresattes underskrift:

Vedlegg 4: Spørreskjema

- Likte du det vi jobba med i timen?

Ja

Nei

Hvorfor likte du/likte du ikke det vi jobba med? Gi noen eksempler.

- Er det vi jobba med i timen noe du kan ha bruk for senere? Forklar.

- Var det noe i timen som var vanskelig? Gi eksempler.

- Hva var det viktigste du lærte i timen?

- Var det noe lærer kunne gjort annerledes i timen for å hjelpe deg?

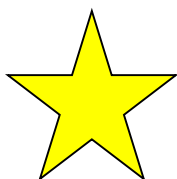
Takk! ☺

Vedlegg 5: To stjerner og et ønske

TIL _____

FRA _____

EN TING SOM ER VELDIG BRA ...

EN TING TIL SOM ER VELDIG BRA ...

EN TING DU KUNNE GJORT ENDA BEDRE ...

Vedlegg 6: PowerPoint, undervisningsopplegg

KVEN

Kvensk historie på 15 minutter ☺

Hvem var kvenene?

- Kvenene var finlendere som bodde i "Kvenland", i den sørlige delen av Nord-Finland.
- Mange kvener var fiskere og bønder – slik veldig mange andre i Nord-Norge også var på den tida.

<http://www.orajarvi.net/sukututkimus/suku.htm>

Kvenene flytter på seg

- På grunn av en befolkningsvekst i Finland ble det mangel på mat, samtidig som det herjet flere kriger.
- Mange kvener valgte å reise til Nord-Norge.
- I Nord-Norge var det mye udyrka land, og mulighet til å fiske.
- Innvandringa av kvenene varte fra tidlig på 1700-tallet til 1890-tallet.
- Rundt 10. 000 mennesker migrerte til Nord-Norge fra "Kvenland".

”Den finske fare”

- På begynnelsen av 1800-tallet ble norske myndigheter bekymra for at kvener og finlendere var spioner for Finland →
- ”Den finske fare” var en frykt for at Finland skulle ekspandere sine landegrenser mot Norge.
- Skibotn ble utpekt som et svært viktig område:
- Det ble påstått at det bodde mange ”unasjonale” nordmenn her → kvenske ”spioner” forkledd som ”vanlige” mennesker.
- Det store antallet kvenske innvandrere i Skibotn skapte frykt hos myndighetene.
- Kvenske og finske familier ble overvåka av myndighetene.

Fornorskninga - Assimileringspolitikk

- Nordmenn ble favorisert: De fikk landområder og viktige stillinger.
- Skolestyrere ble viktige i myndighetenes fornorskning av kvenene: Ingen skulle snakke kvensk/finsk på skolen, bare norsk.
- Ukeblader på norsk ble delt ut til kvenske familier, hvor det stod om norske tradisjoner.
- I 1934 skrev en kven i Skibotn en bokanmeldelse av en finsk roman og sendte det til avisa i Tromsø – han ble anmeldt og innlegget ble ikke trykket. All post til mannen ble etter det åpnet av politimesteren i Tromsø før han selv fikk det.
- Da generalstabssjefen kom til Skibotn i 1935, beskrev han det som å komme til en finsk bygd → Skibotn måtte inn i norsk trafikk, norsk næringsliv, norsk språk og norsk nasjonalfølelse.

Språket

- Før var det veldig mange ulike kvenske dialekter (slik som på norsk og samisk), men nå er det svært få dialekter igjen.
- På grunn an fornorskninga slutta mange kvenske familier å snakke sitt morsmål, og i løpet av to generasjoner var kvensk erstattet med norsk.
- Kvensk kultur forsvant også sammen med det kvenske språket.
- Kvensk ble lenge sett på som en finsk dialekt – men i 2005 ble kvensk anerkjent som eget språk.
- Likevel ligner kvensk og finsk veldig på hverandre, og kvener bruker finsk rettskriving fordi det ikke finnes et kvensk skriftspråk.

Revitalisering av kvensk språk og kultur

- Det finnes i dag rundt 10. 000 til 15. 000 kvener i Norge i dag.
- Det arbeides med å lage et kvensk skriftspråk.
- Det finnes noen kvenske ordbøker på nett.
- Økt fokus på kvensk språk og kultur blant ungdom.
- <https://www.youtube.com/watch?v=8r4bEh2f6U>

Vedlegg 7: Quiz om kvensk språk og kultur

Quiz om kvensk språk og kultur

1. Hvor kom kvenene fra?

--

2. Hvorfor var det mange kvener som migrerte fra sitt hjemland, til Nord-Norge?

3. Hva var "den finske fare"?

4. Hvorfor mista mange kvenske familier sitt morsmål?

5. Fleip eller fakta: Det finnes mange kvenske ordbøker.

Fleip:

Fakta:

6. Kvensk ble anerkjent som eget språk i...

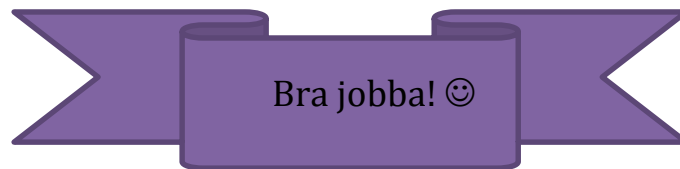
1998:

2005:

7. Det finnes rundt 150. 000 kvener i Norge i dag.

Fleip:

Fakta:

Vedlegg 8: Dikt, Kasvottoman kansan lapsi/ Barn av et ansiktsløst folk

av Agnes Eriksen, oversettelse til norsk ved Irene Andreassen

Lapsena minula oli peili

Ko kattoin peilhiin näin

mitä kansa puohais

Oma kuva näkyi ja perheenki,

ämmii ja äijii näkyi.

Raamina oli koko kansan juuret.

Peilin eessä opettelin puhuhmaan

ommaa kieltä,

laulahmaan oman kansan äänelä,

opettelin ajattelahmaan,

olehmaan ihminen.

Seittemän vuotta elin kansan sylissä.

Uusi päivä koitti:

sunnuntai,

pyhäpäivä.

Aamula puhuin vielä meän kieltä,

illala en enää.

Olin joutunu koulhuun.

Peilin särjethiin,

näön sammutethiin.

Ryöstethiin kansan sylistä.

Sain uuen peilin.

Outo kansa siitä kattoi.

Outo laulu siitä kuului.

Kasvoton ja äänetön

haen vieläki.

Som barn hadde jeg et speil.
Når jeg så i speilet,
så jeg hva folket syslet med.
Mitt eget speilbilde gjenspeiltes og også familiens,
bestemødrene og bestefedrene gjenspeiltes.
Som ramme var hele folkets røtter.
Foran speilet lærte jeg å prate eget språk,
å synge med stemmen til eget folk,
jeg lærte å tenke,
å være menneske.
I sju år levde jeg i folkets favn.
En ny dag grydde:
Søndag,
helligdag.
Om morgenen snakket jeg ennå vårt språk,
om kvelden ikke lenger.
Jeg var kommet på internat.
Jeg var kommet på skole.
Speilet ble knust,
lyset ble slukket,
revet ut av folkets favn.
Jeg fikk et nytt speil.
Et fremmed folk så ut av det.
En fremmed sang hørtes derfra.
Uten ansikt og uten stemme leter jeg fortsatt.

Vedlegg 9: Intervju med Kristina

Hvor er du oppvokst? På Skibotn. Hvor går du på skole? På Skibotn. Hvilken etnisk gruppe, som for eksempel norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda eller annen gruppe tilhører du og din familie? Da kan vi for eksempel ta din mor og far? Norsk. Og du selv? Norsk. Og mormor? Det e vel norsk det og, tenke eg. Og farmor? Norsk. Farfar? Norsk. Og oldemor, som mormors mor? Eg e ikke sikkert, faktisk ikke. Mormors far? Nei eg trur det e norsk. Og morfars mor? Eg veit ikke. Enn morfars far? Norsk, kanskje. Og farmors mor? Norsk. Farmors far? Norsk. Eg e ikke heilt sikker, men eg trur no det. Og til slutt farfar mor? Norsk. Og farfar far? Norsk. Tror du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å være flerspråklig? Å kunne flere språk. Det e vel positivt. Hvorfor da, mener du? Fordi at da kan man flere språk. Så går vi over på språk på skolen og på fritida. Hvilke språk ha du undervisning i på skolen? Engelsk og engelsk fordypning. Har du valgt det selv? Eller måtte du ha det? Engelsk fordypning valgte eg. Synes du det er gode nok tilbud på språkfag på skolen i Skibotn? Ja det e jo finsk og samisk og da. Vet du om det er finsk eller kvensk? Det e finsk. Hvis skolen hadde hatt undervisningstilbud i kvensk, hadde du takka ja til det? Trur ikke det. Hvorfor ikke? Fordi eg e ikke så interessert i akkurat det, eg vet ikke koffer eg skulle pratet det. Har du deltatt på Uuet Laulut? Ka e det? Det er noe minoritetsspråklig musikkarrangement. Kanskje én gang, men det e ganske lenge siden. Men ja, kanskje. Enn på Paaskiviiko? Nei. Hva synes du om at det tilbys slike minoritetsspråklige kulturarrangement for ungdom? Det e jo litt interessant da, for dem som e interessert i det. Hvorfor tror du de arrangeres? For at ungdomma skal lære litt om andre språk og... ja. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du mener eller vet, eller har lært om kvensk språk og kultur? Om det har vært fokus om det på skolen, om det har vært for eksempel prosjektarbeid eller temauker. Nei det har egentlig ikke det. At det ikke har vært fokus på det? Vi har jo hatt litt, men det har ikke vært så veldig mye det har bare vært sånn av og til. I hvilke sammenhenger har dere hatt om det, i norsk eller? Hvis det har vært sånn 75års jubileum og sånn. Sånn som det va før på skolen at det ikke va lov å snakke finsk og sånn. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn nå? Nei. Hvorfor tror du det er sånn, at man ikke hører finsk eller kvensk? Det e ikke så mange som kan det. Så går vi over på førstespråk og morsmål. Hvilke språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du i dag, og hvilke kan du best? Eg kan norsk og engelsk, men best norsk. Er det noen språk du skulle ønske at du kunne snakke eller skrive? Nei ikke egentlig. Bruker du noen kvenske eller finske ord når du snakker? Nei. Så går vi over på begrepet kven. Vet du hva det begrepet betyr, kven? Nei. Tror du at det begrepet er, kan bli forbundet med noe negativt eller noe positivt? Hvis man blir kalt for en kven, eller kaller noen

for en kven. Det spørres hvilken sammenheng det er i. Hvis det er noen som blir sur på nå, og kalle dem for kven kan det være negativt. Føler du noen tilknytning til kvenbegrepet? Nei. Vet du om noen i familien eller lenger ut i slekta som føler en tilknytning til det begrepet? Nei. Så er det språkbruk og media. Hører du på finske eller kvenske radioprogram eller musikk? Nei. Ser du på finsk eller kvensk tv-program? Nei. Leser du bøker eller blader på finsk eller kvensk? Nei. Har du gått på konsert med finske eller kvenske utøvere? Nei. Har du finske eller kvenske Facebook-venner? Nei. Så til slutt med språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme, eller på skolen med lærere eller med venner? Nei. Ingen av plassene? Nei. Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt, og de andre språkene i bygda? Noen snakka finsk og noen snakka norsk. Det veit eg ikke, men det va sikkert helt greit uansett ka slags språk man snakka. Men da den fornorskningspolitikken kom og de ikke fikk snakke finsk på skolen, tror du det hadde noe å si for hva de selv tenkte om språket sitt? De som snakka finsk og kvensk? Ja, det va jo sikkert vanskelig for dem da å prate bare norsk. Hva tror du de tenkte om de ulike kulturene som fantes da, og kan du sammenligne det med hvordan vi tenker om de ulike kulturene i dag? At nordmenn og samer og kvener og finlendere og svensker bodde og levde i lag i Skibotn før? Ja det va sikkert greit. [Ordner med radioen] For folk hadde jo gjerne mange meninger nå om andre kulturer enn sin egen i dag, hvordan tror du det var før? Eg veit ikke. Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne har endra seg de siste femti til hundre åra? No prate man bare norsk, og før va det kanskje sånn samisk og finsk og kvensk og sånn. Hvordan vil du beskrive statusen for det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn i dag? Utdødd, egentlig. Fordi eg veit ikke om nå som snakke det. Nei for man ser det jo ikke og hører det jo ikke. Nei. Synes du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske og den flerkulturelle historia og bakgrunnen som Skibotn har? Nei vi har jo ikke akkurat et ansvar fordi vi prate jo bare norsk. Men eg veit ikke. Hvis dere tenker om dere skulle gjort det, hvordan tror du en skulle gjort det? Måtte man lært mer på skolen om det først, eller? Det spørres jo fordi, man eg blir ikke så interessert i å lære det.

Vedlegg 10: Intervju med Mathilde

Hvor gammel er du? Æ e14. Hvor går du på skole? Skibotn skole. Hvor har du vokst opp? Her i Skibotn og i Apaja. Hvis du skulle si hvilken etnisk gruppe du og din familie er, hvilke ville det vært? Vi e norsk egentlig, men vi snakke litt samisk. Er det på morssida eller farssida? Mor. Vil du si at det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne snakke flere språk? Positivt, fordi da kan man snakke med flere folk. Er det noe negativt det hele tatt, synes du? Nei det e jo ikke det. Så er det om språk på skolen. Har du noe språkundervisning på skolen? Spansk. Har du valgt det faget selv? Ja. Synes du det er et godt nok tilbud på språk på Skibotn skole? Det e jo det, vi har jo finsk og samisk og engelsk og spansk. Hvis de for eksempel hadde hatt undervisning i kvensk, tror du at du ville tatt det? Ikke no. Har du deltatt på Uuet Laulut? Nei. Enn på Paaskiviiko? Eg har ikke vært som deltaker, men eg har skrevet en artikkel til avisa om Paaskiviiko. Har du vært og sett på? Ja, én gang. Kan du beskrive hva Uuet Laulut og Paaskiviiko er? Det e sånn sang, kor dem e på finsk og samisk og kvensk og sånt. Hvorfor tror du de arrangerer slikt? Så folk som kan finsk og samisk og som e finsk og samisk kan få synge på sitt språk. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du vet eller kan om kvensk språk og kultur? Nei, æ trur ikke det. Har dere hatt for eksempel prosjektarbeid eller temauke om kvensk språk og kultur? Ikke om kvensk. Om samisk kanskje? Ja vi har hatt om samisk og finsk, den samiske nasjonaldagen den har vi feira men ikke nåkka kvensk. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn for tida? Nei. Hvorfor tror du det er slik at en ikke hører de språkene her? Fordi eg trur ikke det e så mange som snakke finsk eller kvensk. Så er det om førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Og hvilke språk kan du i dag og hvilke kan du best? Æ kan best norsk og engelsk og så kan æg noen ord på samisk og noen ord på spansk. Da regner jeg med at norsk er ditt morsmål? Ja. Er det noen språk som du kunne tenke deg å snakke eller skrive bedre? Spansk trur eg. Kunne du litt finsk da du? Nei samisk. Bruker du noen samiske ord når du snakker? Nei. Så er det om kvenbegrepet. Hva mener du at kven betyr? Nei, vet ikke. Har du hørt om begrepet? Ja, æ har hørt kven men veit ikke ka det e. Har du hørt om det på skolen eller hjemme, eller har du lest om det? Æ har lest. Tror du at kvenbegrepet kan bli forbundet med noe positivt eller noe negativt, eller noe midt i mellom? Nei æ trur ikke det e forbundet med nåkka negativt, det bare e der liksom. Føler du noen tilknytning til kvenbegrepet? Nei. Vet du om noen i familien eller lenger ut i slekta som kunne følt det? Nei, æ trur ikke det. Så om språkbruk og media. Hører du på noen finske eller kvenske radioprogram eller musikk? Nei. Ser du på tv-program med de språkene? Ikke finsk eller kvensk. Ser du på samisk? Æ ser på Oddasat. Leser du bøker, vi kan jo da si på samisk? Nei.

Har du gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere? Æ trur ikke. Hvis du har facebook, har du noen finske eller kvenske facebook-venner? Nei. Om språkbevissthet. Snakker dere om språkbevissthet og språk og identitet hjemme? Nei. Enn på skolen med lærere eller venner? Nei æ trur ikke det. Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om sitt språk og de andre språkene som var i bygda? At for eksempel hvis du ikke snakka det språket som du snakka selv, hvis du snakka et anna språk så va det ikke helt rett, da ble det på en måte feil. Hva tror du de tenkte om at det var så mange folk fra forskjellige kulturer som bodde i lag? Dem syntes sikkert det va feil fordi det va Norge og her skulle alle være norsk. Hvis vi skulle sett det mot slik vi ser på andre kulturer i dag, tror du de tenkte noe likt eller ulikt? Det e mye bedre no, vi akseptere det på en måte no litt bedre. Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne har endra seg generelt de siste femti til hundre åra? Positivt, at ikke så trangsynt på det der med kultur og andre språk. Hvis du skulle beskrive statusen til det kvenske språket og den kvenske kulturen, hva ville det vært? Eg trur ikke den blomstre akkurat, men den e jo der fortsatt trur eg. På språksenteret har dem sikkert om sånne greier, men ikke over alt. Det e litt stille. Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar i å skulle ta vare på og videreformidle den flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har? Ja æ trur ikke det e så mange som gjør det, men vi burde vel egentlig det, hvis ikke dør det vel ut. Hvordan tror du at dere kunne gjort det? Hvis vi prøvde å snakke mer samisk, eller hvis det e nån som snakke samisk, at dem snakke samisk og så kan vi lære samisk – ikke at vi treng å kunne det flytanes men at vi kan nåkka greier på samisk og finsk og kvensk og sånt. Burde hatt litt mer om det på skolen, men vi har jo språktilbud som samisk og finsk så, og folk går jo på det hvis dem har lyst til det. Æ har jo gått på samisk før, æ gikk til i fjor men så slutta æ fordi det ble så mye samisk i forhold til alle andre fagan på skolen. Fordi det kommer i tillegg? Ja du må ha for eksempel nynorsk og alt det der selv om du går på samisk. Så du blir ikke fritatt fra noe? Nei.

Vedlegg 11: Intervju med Lisa

Hvor gammel er du? 15 år. Hvor har du vokst opp? Eg har bodd her først da eg var liten, så flytta vi sørpå, og så flytta vi tilbake hit til Skibotn. Hvor går du på skole? Eg går på Skibotn skole. Hvilken etnisk gruppe, som norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda gruppe eller annen gruppe tilhører du og din familie? Eg trur det e litt samisk i familien. Det e hos oldeforeldrene på morssiden. Enn du selv? Eg trur eg e bare norsk. Mener du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne snakke flere språk? Eg trur det e positivt fordi det blir jo lettere hvis men drar til de landan så blir det lettere å kommunisere med folk. Er det noe negativt? Kanskje at det blir litt mer jobb, for eksempel hvis man har det på skolen så må man jobbe litt mer. Så er det om språk på skolen og på fritida, har du språkundervisning på skolen? Eg gikk på finsk, men eg går ikke på det no mer. Valgte du det selv? Ja.

Synes du det er et godt nok tilbud av språkfag på Skibotn skole? Ja eg trur det, vi har jo finsk og samisk. Også va det russisk. Eg trur det e godt nok. Hvis de hadde hatt undervisning i kvensk, tror du at du ville tatt det? Eg vet ikke, eg trur kanskje eg ville tatt det. Har du deltatt på Uuet Laulut? Ja én gang. Enn på Paaskiviiko? Nei det trur eg ikke. Kan du beskrive hva Uuet Laulut er? Det e sånn, altså vi som gikk på finsken her i Skibotn vi dro på sånn, det va sånn sanggreier. Vi sang finske og kvenske og samiske sanga. Og så gikk vi videre og sånt, så dro vi til Lakselv og sang der. Var det gøy? Ja, det va ganske gøy. Hva synes du om at det tilbys? Eg synes jo det e bra, fordi vi som har det i familien, dem vil vel sikkert vokse opp med det og ha det miljøet som man kan være med på det. Hvorfor det arrangeres? Det e sikkert fordi det e mange som har det i familien, her i Skibotn. Et bra tilbud for dem? Ja.

Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du kan om kvensk språk og kultur? Vi bruke å ha, å feire samedagen på skolen. Også bruke vi å ha sånne finske daga av og til kor vi har aktiviteten. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn nå for tida? Eg har hørt nån snakke finsk. Det va en gutt som gikk på skolen her. Han hadde finske besteforeldre, så eg hørte når han snakka finsk med dem, og når han snakka finsk med finsklæreren. Men utenom det har du ikke hørt noen snakke finsk/kvensk til hverandre? Nei, eg trur ikke det. Hvorfor tror du det er sånn? Fordi før va det sånn at alle skulle snakke norsk, og dem fikk ikke lov å snakke finsk eller samisk. Men det e sikkert nån som snakke det når dem e med familie og sånt, men dem snakke ikke det når dem e med andre fordi dem e kanskje vokst opp med at man ikke skal gjøre det. Så er det om førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du, og hvilke språk kan du best? Eg trur jeg kan norsk best, fordi eg huske ikke så mye finsk. Men du kan finsk også? Ja eg kan litt. Kan du snakke og skrive? Eg kan ikke det så mye no mer, eg har liksom glemt det meste. Når det ikke blir brukt

så ofte? Ja. *Hvilket språk regner du som ditt morsmål?* Norsk. *Er det noen andre språk, eller finsk også, som du kunne tenke deg å snakke eller skrive?* Finsk, at eg kunne det litt bedre. Siden vi bor så nært Finland. *Bruker du noen finske eller kvenske ord når du snakker?* Nei eg trur ikke det, ikke som eg vet om. *Om kvenbegrepet, vet du hva kven betyr?* Nei eg huske ikke. *Har du hørt om det?* Ja. *I hvilken sammenheng har du hørt om det?* At det va blanding mellom finsk og... Mellom finsk og nåkka språk. *Tror du at kvenbegrepet kan bli forbundet med noe positivt eller negativt, eller noe midt i mellom?* Eg trur det ville vært positivt, fordi eg trur ikke det e nåkka negativt med det. *Føler du en tilknytning til kvenbegrepet?* Nei. *Vet du om noen lenger ut i slekta som føler det?* Kanskje oldemora min. *Var hun kvensk?* Ho va samisk og kvensk, trur eg. *Om språkbruk og media. Hører du på finske eller kvenske radioprogrammer eller musikk?* Nei. *Ser du på finsk eller kvensk tv-program?* Nei. *Leser du bøker eller blader på finsk eller kvensk?* Nei. *Har du gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere?* Ja, i forbindelse med skolen. At det va folk som kom dit, så kunne vi gå og se. *Har du noen finske eller kvenske facebook-venner?* Nei det trur eg ikke. *Så til sist om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme?* Nei eg trur ikke vi prate om det så ofte. *Enn på skolen med lærere eller venner?* Vi bruke å snakke om det med lærera om språk og sånn. Eg trur ikke eg snakke så mye om det med venna, kanskje av og til. *Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt og de andre ulike språkene som ble snakka i Skibotn.* Dem tenkte kanskje at deres språk va det viktigste, og de andre sine va ikke så viktige å ha rundt. Så dem brydde seg sikkert bare om sitt språk. *Du har jo nevnt fornorskninga litt, hva tror du de syntes om fornorskninga?* Dem syntes sikkert det va dårlig for dem, fordi dem va jo vant til å snakke sine språk og så kan dem ikke snakke det når dem vil, dem kan bare snakke det når de e hjemme. *Hva tror du de tenkte om de ulike kulturene i bygda, at nordmenn, samer og kvener levde sammen?* Eg vet ikke helt, kanskje dem tenkte nåkka negativt med det men det e ikke helt sikkert. *Enn i forhold til i dag slik vi ser på andre kulturer?* Eg trur det e en forskjell fordi dem kan liksom være litt mer ute. For eksempel har konserta rundt omkring i Norge uten at det gjør nåkka. *Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne har endra seg generelt de siste femti til hundre åra?* Før så va det jo ikke så mye hus her, og så snakka dem sine egne språk, og no snakke vi jo for det meste bare norsk. *Hvordan vil du beskrive statusen for det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn?* Eg vet ikke så mye om dem kvenske i Skibotn. Eg trur kanskje det e nesten dødd ut. *Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske eller flerkulturelle historia som bygda har?* Eg trur kanskje vi har litt med det å gjøre, fordi hvis det e flere ungdomma som snakke finsk eller samisk eller

kvensk så blir det jo spredt mer, og hvis vi ikke gjør det så blir det jo bare, så utdør det jo.
Hvordan skulle en gjort det? Vi kunne for eksempel ha sånne daga på skolen kor vi snakka bare finsk eller bare samisk, og hatt sånne aktiviteteta litt oftere med de der kulturan.

Vedlegg 12: Intervju med Stina

Hvor gammel er du? 15. Hvor går du på skole? Skibotn. Da regner jeg med at du bor i Skibotn også? Ja. Hvis du skulle plassere deg selv og familiemedlemmer, hvilke etniske grupper ville du sagt dere tilhørte? Som norsk, finsk, samisk, kvensk eller annen blanda gruppe? Norsk. Ville du sagt at alle er norsk? Ja det trur æ nok. Æ trur ikke nån hadde vært kvensk eller samisk eller nåkka. Mener du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne snakke flere språk? Både positivt og negativt. Det e selvfølgelig bra å kunne snakke flere språk fordi da e det lettere å kommunisere med andre, la oss si kvensk og finsk og sånt. Hvis du kan det litt så e det lettere å kommunisere med dem, men samtidig e det jo på en måte litt negativt også. I nån tilfella kan man jo miste sitt språk også. Ikke at det skjer, men det kan jo skje. Så er det om språk på skolen. Har du undervisning i noen språkfag på skolen? Bare norsk og engelsk. Synes du det er godt nok tilbud på språkfag på Skibotn skole? Det er ikke så veldig bra fordi samisk e nesten borte og det e ikke så veldig mange som har finsk. Ellers så e det jo spansk som vi har på ungdomsskolen da, men der e ikke læreren så veldig bra så eg skulle gjerne ønske det hadde vært flere mulige språk som vi kunne snakka, som fransk og tysk og sånt. Hvis det hadde vært tilbud om å lære kvensk, hadde du tatt det tror du? Æ trur nok ikke at æ hadde ville velge det. Æ trur nok æ bare hadde hatt norsk. Har du deltatt på Uuet Laulut? Ja æ har deltatt to eller tre ganga på det. Enn på Paaskiviiko? Nei eg har bare vært og sett på det. Hva synes du om disse arrangementene? Det e jo veldig bra og veldig morsomme, fordi da kan jo ungdommene synge sanga på samisk eller sånne ting, så det e et veldig bra arrangement men det va jo mye mer enn det det e no - i starten va det veldig mange flere som va med enn det det e no. Etter en stund e det ikke så mange som har vært med på Uuet Laulut og sånt. Så det har gått litt ned i det siste. Hvorfor tror du de arrangerer disse? Kanskje fordi Storfjord e de tre stammers møte og fordi vi har ganske mye med det samiske og det kvenske – vi lære mye om det på skolen og sånt. Og derfor trur æ at de har arrangert – eller for at vi skal lære mer om det og kanskje fordi det e gøy. Å møte så mange ungdommer? Ja. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du kan eller har lært om kvensk språk og kultur? Nei det trur æ ikke, eller litt de har jo lært, eller vi har jo hatt om tre stammers møte der vi har lært om kvensk og samisk og sånn, så de har jo lært oss litt om sånt. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn for tida? Det e jo nån ungdomma som, eller det e nån som e yngre enn meg som snakke finsk, eller kvensk eg e ikke helt sikkert, ellers e det jo veldig veldig lite av det. Du høre ikke så mye av det. Hvorfor tror du det er slik? Kanskje fordi det har blitt mer og mer borte etter hvert at dem som en gang kunne litt kvensk og sånn ikke kunne snakke det så mye mer fordi de har lært seg mer norsk. At

kvenske språket blir litt mer borte. *Så går vi over på førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først?* Norsk. *Og hvilke språk kan du i dag, og hvilke språk behersker du best?* Norsk og engelsk, men eg kan litt samisk og litt finsk og litt spansk. Men det e jo bare fordi samisk har nån av vennene mine lært meg og eg gikk på finsk i småskolen så eg kan litt derfra og spansk fordi eg gikk på spansk første halvåret av ungdomsskolen. *Hvilket språk regner du som ditt morsmål, det er vel -* Norsk. *Er det noen språk du skulle ønske du kunne snakke eller skrive?* Eg skulle ønske at eg kunne engelsk bedre, men eg skulle ønske at eg kunne snakke spansk – hvert fall hvis du møte nån fra Spania så kan du forstå dem og snakke med dem. Det hadde vært litt kult. *Du sa jo at du har hatt litt finsk på barneskolen, er det slik at du husker ord og hadde kunne bruke dem?* Eg huske sanga og sånne ting fordi vi lærte mye av språket gjennom sanga sånn som vi har sånne reglesanga der kor det e ett ord på finsk og så sier dem det på norsk, så etter det kan eg veldig mange ord og eg huske jo en del etter det vi hadde. Men vi hadde jo ikke så veldig bra finsklærer, så vi lærte ikke så mye, det va mest bare tegning og sånne ting. Eg kan jo en del, men hvis eg hadde snakka med en finlender så hadde eg ikke greid å snakke sånn bra, det hadde vært litt vanskelig. *Så om kvenbegrepet, hvis du skulle forklare hva det er eller betyr, hva skulle det vært da?* Sånn som eg ser det så virke det som at kven e finsk, men ikke akkurat finsk men det e liksom sia finsk og kvensk e to forskjellige ord da, men det e ganske likens egentlig. *Husker du hvor du har hørt om begrepet?* Mye på skolen med sånn kvensk og i historietimen så hadde vi en dame som jobba nede på språksenteret som var og fortalte om kvensk og kor de snakker det og sånt. Så eg har hørt om det ganske mye på skolen, men ikke så mye på fritida eller etter skolen. *Tror du begrepet kan bli forbundet med noe negativt eller noe positivt, eller noe midt i mellom?* Positivt trur eg, eg e liksom ikke helt sikker men eg trur ikke det e nåkka negativt med å snakke det eller være det. *Du har jo beskrevet at du føler deg norsk, men føler du noen tilknytning til kvenbegrepet?* Ikke egentlig. *Så er det om språkbruk og media. Hører du på finsk eller kvensk musikk eller radioprogram?* Av og til så bruke eg å høre på finsk musikk på Youtube fra Uuet Laulut der dem synger finsk og samisk og sånt, men ikke nåkka på radio og tv eller sånt, men av og til en sjelden gang. *Så du ser ikke på finske tv-program?* Nei æ gjør ikke det. *Enn blader eller bøker, kan du kike på det hvis det er på finsk?* Hvis det e på skolen, så ja, men det e ikke slik at eg tar fram en kvensk bok og begynne å lese i den. *Har du gått på konsert med noen kvenske eller finske utøvere?* Det har jo vært nån på Paaskiviiko som har spilt, men ikke sånt ellers utenom det. *Og hvis du har facebook, har du noen kvenske eller finske facebook-venner?* Ja, fordi på skolen så har vi hatt et samarbeid med nån fra Hetta og fra Kilpisjärvi, og så va det en gutt som heter Kalle Kari. *Snakker dere på norsk, finsk eller*

engelsk? Engelsk, fordi dem kan ikke norsk og æ kan ikke finsk så det blir mest engelsk.

Snakker dere om språk og identitet hjemme? Nei eg trur faktisk ikke det – nei vi gjør ikke det.

Enn på skolen med lærere eller venner? Vi snakke jo mye om språkbruk, ka som e greit å si og ka som ikke e greit å si, og så snakke vi veldig mye om dialekte og forskjellige språk og kor de snakkes, og identitet har vi ganske mye om i samfunnsfag trur eg det e. Eller RLE, eg huske ikke.

Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om sitt språk og de andre språkene som ble snakka i bygda, kanskje rundt fornorskinga. Eh ja... Eg trur det va veldig vanskelig, det har vi også lært mye om på skolen, eg trur det va vanskelig for eksempel for de som snakka finsk da fordi dem fikk ikke lov å bruke det innen skolesammenheng og sånt, hvis dem snakka det så fikk dem jo kjeft fra læreren og sånt, så eg trur ikke det va så veldig mye respekt da for dem som snakka samisk eller kvensk da, det va norsk man skulle snakke og ikke de to andre språkan hvis du bodde i Norge.

Hva tror du de tenkte om at det bodde mennesker fra flere ulike kulturer i sammen bygda, at både nordmenn, samer, kvener levde i lag. Sett mot i dag kanskje? For nån, det e jo veldig forskjellige fra person til person, men for nån va det sikkert merkelig, at det skulle bo nån som va finsk eller samisk her, mens andre syntes kanskje det va greit fordi Norge e jo kanskje like mye deres land som det e vårt land, og alle har jo rett til å komme hit hvis de har lyst til det. Men det e jo alt etter hvordan andre folk ser det.

Hvordan tror du synet på ulike kulturer er i dag? Eg synes faktisk det er bra at det e ulike kulturer her fordi det e en fin måte å lære, det e jo veldig mange som bor på asylmottaket som har flere kultura, så det e jo gøy å lære hvordan dem har det og hvordan dem synes det e å være i Norge så eg har ingenting i mot at det bor kvena her eller sama, det e bare det at man ikke tenker så mye over det lenger – det e litt normalt at det e andre folk her som ikke nødvendigvis e norske.

Hvor mye tror du at Skibotn og innbyggerne har endra seg generelt, de siste femti til hundre åra? Eg trur de har forandra seg en del, at folk ser annerledes på ting da enn det dem gjør no, så eg trur det er ganske mye forandring med tanke på språk og samisk og finske gruppe og sånt.

Hvordan ville du beskrevet statusen for kvensk språk og kultur i dag? Eg trur faktisk nesten at den e utdødd fordi det e ikke så mange som faktisk snakke det lenger, så eg trur det har blitt ganske mye borte de siste åran – at det ikke e så mye igjen av det.

Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag til å ta vare på og videreformidle den flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har? Eg trur det e veldig mange av de som e litt eldre som mene at vi ungdomma må holde fast på det som e her og ta det videre og bruke det, og ta vare på det kvenske og samiske som e igjen her, sånn som læreran dem lærer oss mye om hvordan historia va for kvena og sama, så eg trur det e en del som mene at vi ungdomma må ta det med videre og bruke det når vi blir eldre og formidle det til andre

folk. *Tror du det er mulig å gjøre det?* Det e sikkert mulig, men eg trur ikke vi ungdomma e så veldig sånn at vi egentlig bryr oss om det, med mindre vi e kvensk. Det e liksom ikke så nøye for oss, fordi vi har jo vår historie og vårt språk, så eg trur ikke det e så mange som synes det e så viktig å ta det vidare.

Vedlegg 13: Intervju med Sara

Hvor har du vokst opp? I Skibotn. Hvilken skole går du på? No går æ på Nordkjösbotn videregående. Så du har gått på Skibotn skole tidligere? Ja, i ti år. Hvor gammel er du? 16. Bor du hjemme? Ja det gjør eg. Så er det om etnisitet. Hvilken etnisk gruppe, som for eksempel norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda gruppe eller annen gruppe vil du si at du og din familie tilhører? Eg trur vi e mest norsk, eg trur ikke vi har nåkka samisk eller kvensk i våres familie egentlig. Så eg trur vi e mest norsk alle sammen, både på mamma og pappa sin side. Mener du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne flere språk? Eg synes det e veldig positivt å kunne flere språk fordi eg synes det e viktig å være flerkulturell. Er det noe negativt i det hele tatt? Nei egentlig ikke, eg trur ikke det. Så er det om språk på skolen og på fritida. Hadde du språkundervisning da du gikk på Skibotn skole? Eg gikk på finsk til eg gikk i 5. Klasse trur eg. Og så slutta eg. Eg hadde finsk. Hadde du valgt det selv? Det huske eg faktisk ikke, men eg likte jo å ha det. Hvorfor slutta du? Eg syntes ikke undervisninga va god nok, så det va ikke på grunn av språket men det va undervisninga som va, syntes ikke den ble bra nok. Syntes du at det var et godt nok tilbud av språkfag på Skibotn skole? Eg har ikke brukt å tenke så mye over det i ettertid, men den e helt grei. Sånn i forhold til finsk og samisk så, fagan e jo der. Det e vel helt ok. Hvis de for eksempel hadde hatt undervisningstilbud i kvensk, tror du at du hadde valgt det? No vet eg ikke så mye om kvensk så det e ikke sikkert at eg hadde valgt det, så eg trur nok eg hadde gått finsk uansett. Har du deltatt på Uuet Laulut? Nei det har eg ikke. Enn på Paaskiviiko? Nei, det har eg heller ikke men æ hadde jo flere venna som deltok. Vet du hva disse arrangementene går ut på? Ja det e jo sånne kulturelle, for kvensk og finsk og samisk, og så tar dem og fremfører sånne forskjellige sanger og nummer, som eg har forstått det i alle fall. Hva synes du om at det tilbys slike kulturarrangement for minoritetsspråklig ungdom? Nei det syns eg e bare fint, at man får samla dem som har litt samme etnisitet, det e jo gjerne dem som tar de samme språkan så da e det jo fint at de kan møte hverandre. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du vet eller kan om kvensk språk og kultur? Ja eg trur det fordi eg vet litt, og det trur eg e gjennom skolen, men det e veldig veldig lite. Husker du om dere hadde prosjekter eller temauger om kvensk språk og kultur? Vi har hatt det no i 10. Klasse så kunne vi ha sånne fordypningsoppgava som vi kunne velge, og da va et av de temaene om kvensk og det samiske språket. Og det va nån som valgte det, no valgte no eg norsk da men man kunne velge å skrive om det. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn nå for tida? Eg trur ikke eg har hørt kvensk, men litt finsk har eg hørt litt rundt om kring. Men ikke så veldig mye, det e veldig lite. Husker du i hvilken sammenheng du har hørt finsk? Det e familiært, når

mor og sønn prate sammen kan eg høre at dem prate finsk til hverandre. *Hvorfor tror du det er slik at en hører lite kvensk eller finsk i Skibotn?* Eg vet ikke, vi e ganske nært den finske grensa så det e jo ganske rart at det ikke e flere men eg vet ikke koffer det e sånn. *Da går vi over på førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først?* Norsk. *Hvilke språk kan du, og hvilke kan du best?* No kan eg jo norsk og engelsk, og så kan eg nån ord på finsk og så har eg akkurat begynt å lære tysk. Men det e jo norsk og engelsk som eg hovedsakelig kan best. *Og da blir norsk morsmålet?* Ja. *Er det noen andre språk som du skulle ønske du kunne snakke eller skrive?* Ee.. spansk kanskje, men no har jo ikke det nåkka å si med samisk eller kvensk da. Jo det hadde jo vært artig å lære seg flere språk. *Du sier du kan noen finske ord, bruker du noen finske ord til vanlig når du snakker?* Nei eg bruke dem aldri, eg har ikke nåkka behov for å prate det språket. *Æg har jo ingenting med det finske å gjøre så eg får ikke helt bruk for det. Så er det om kvenbegrepet. Vet du hva det betyr?* Eg har forstått det som at dem høre til her i Norden, at det e en blanding mellom norsk, finsk og samisk sånn eg har forstått det. *Du sa at du har hørt om det på skolen, har du hørt om det andre plasser også?* Nei eg har hørt om det andre plassa også, eg vet ikke helt kor men det har jo streifet forbi men det e ytterst lite. Eg vet nesten ingenting om dem. *Tror du dette begrepet kan bli forbundet med noe positivt, negativt eller midt i mellom?* Eg trur før at det ikke va så veldig positivt, fordi det va jo sånn en midt i mellom ting, det va verken det ene eller det andre. Det va en liten blanding. Men no veit eg ikke om det e nåkka, det e vel midt imellom regne eg med. *Føler du noen tilknytning til kvensk?* Nei eg kjenne ikke så veldig tilknytning til det. *Om språkbruk og media. Hører du på finske eller kvenske radioprogrammer eller musikk?* Nei det trur eg ikke eg gjør. Det har eg ikke tenkt over. Det kan jo godt være, men ikke sånn at det e finsk språk i tekst, det bruke eg ikke å høre på. *Ser du på finsk eller kvensk tv-program?* Nei det trur eg heller ikke at eg gjør. *Leser du bøker eller blader på finsk eller kvensk?* Nei. *Har du gått på konserter med finske eller kvenske utøvere?* Nei, men vi har hatt sånne på skolen nån gang, sånne kulturelle innslag. Og dem trur eg va finsk, men ellers har eg ikke gått nåkka sånt i fritida. *Har du noen finske eller kvenske facebook-venner?* Ja vi hadde sånn samarbeid mellom Sverige og Finland og da va vi og møtte nån klassa fra både Sverige og Finland og da ble vi venna med dem og fikk kontakt med dem etterpå. *Hvilket språk kommuniserer dere på?* Vi bruke engelsk. *Har du prøvd å skrive litt finsk, siden du kan litt?* Nei det har eg ikke. Det e kanskje sånn fem ord eg kan, så eg huske ikke så veldig mye. *Det skal godt gjøres at det skal passe å bruke de fem ordene da.* Ja det skal godt gjøres, det e sånn brød og melk og sånn. *Så om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme?* Nei det gjør vi ikke så mye. Det e liksom, vi har ikke så mye røtter til verken finsk eller samisk så da e det liksom norsk

kun så det diskuteres ikke så mye. *Enn på skolen med lærere eller med venner?* Ja eg har jo venna som e litt samisk så dem har jo, dem synes jo det e litt viktig med samisk kultur og sånt, så da prate vi jo om det. Ellers har det kanskje vært litt på skolen men ikke så veldig mye. *Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt, og de andre språkene som ble snakka i bygda? Litt med fornorskninga og den språkpolitikken som var da.* Eg trur vel egentlig at finsk og samisk og kvensk, det va jo undertrykt før i tida, det va jo sånn at alle sammen skulle prate norsk når dem kom til Norge så det va jo ganske undertrykt. Folk, nei dem likte vel ikke at dem kom med nytt språk til Norge. *Hva tror du de tenkte om de ulike kulturene som fantes, at nordmenn, samer, kvener og lignende som levde sammen? Kanskje sett mot i dag og hvordan vi ser på ulike kulturer i dag?* Nei vet du det vet eg faktisk ikke. Ka de tenkte før i tida kontra ka vi tenke no? Eg trur vi tenke no at det er litt mer spennende med forskjellige kultura og sånn, vi e vel kanskje mer åpen for det no enn dem var før, trur eg. *Hvordan tror du Skibotn og innbyggerne har endra seg de siste femti til hundre åra?* Nei det vet eg ikke. Vi e vel mer åpen for kulturelle innslag enn før kanskje. *Hvordan vil du beskrive statusen for den kvenske kulturen og det kvenske språket i Skibotn i dag?* Nei i Skibotn trur eg den nesten e utdødd, eg merke nesten ingenting til den her. Eg har ikke visst om den har vært her eller ikke. *Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske eller flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har?* Jo man har vel egentlig det, det e jo en del av Skibotn at den har vært flerkulturell så e det vel viktig å formidle det vidare. *Hvordan kunne en gjort det tror du?* Kanskje hatt litt mer om det på skolen, sånn at ungan selv lære om det og vet ka det e for nåkka, ikke bare ord dem egentlig ikke vet ka e. Så eg trur første steg e å ta det mer inn i skolen kanskje.

Vedlegg 14: Intervju med Charlotte

Hvor går du på skole? Skibotn skole. Hvor gammel er du? Æg e 15. Hvilken etnisk gruppe ville du sagt at du og din familie tilhører? Norsk, samisk, finsk, kvensk, blanda gruppe eller annen gruppe? Vi e vel norsk, alle som eg vet hvert fall. Vil du si det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom å kunne flere språk? Det e vel egentlig positivt. Eg trur ikke det e nåkka negativt med å kunne andre språk. Så er det om språk på skolen og på fritida. Har du noen språkundervisning på skolen? Nei ikke no lenger. Har du hatt noe tidligere? På barneskolen hadde eg finsk. Men så slutta du? Ja. Valgte du selv å slutte? Ja. Hvis Skibotn skole hadde hatt undervisningstilbud i kvensk, hadde du valgt det? Nei. Synes du det er et godt nok tilbud av språkfag på Skibotn skole? Ja eg trur da ikke det e slik at vi hadde trengt flere. Har du deltatt på Uuet Laulut? Nei. Enn på Paaskiviiko? Nei. Vet du hva disse arrangementene er? Ja det e jo sånn språkgreier. Vet du hvorfor de arrangeres? Nei ikke egentlig. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du kan om kvensk språk og kultur? Ja vi har jo brukt å ha sånne prosjekt om sånt som æ huske. Har du hørt om det snakkes finsk eller kvensk i Skibotn? Nei. Hvorfor tror du det er slik? Fordi – det e vel kanskje fordi det ikke bor nån her, eller at ingen kan det kanskje lenger. Så er det om førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du i dag? Norsk og engelsk. Da regner jeg med at norsk er morsmålet ditt? Ja. Er det noen språk som du kunne tenke deg å snakke eller skrive, hva skulle det vært? Eg vet ikke, kanskje enten tysk eller samisk. Hvorfor disse språkene? Fordi det e det som e nærmest norsk. Vet du hva kven betyr? Æ huske ikke. Har du kanskje hørt om det på skolen eller lest om det noen plasser? Ja det trur æ no. Tror du kvenbegrepet kan bli forbundet med noe positivt eller negativt, eller noe midt i mellom? Nei æ trur no det e positivt. Føler du selv noen tilknytning til kvensk? Nei. Vet om noen i familien eller lenger ut i slekta som kan føle en slik tilknytning? Ikke som æ vet i hvert fall. Da er det om språkbruk og media. Hører du på finsk eller kvensk musikk eller radioprogram? Nei. Ser du på noen tv-programmer som er på finsk eller kvensk? Nei. Leser du bøker eller blader på finsk eller kvensk? Nei. Har du gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere? Æ har jo sikkert gjort det, men ikke nåkka som æ huske. Hvis du har facebook, har du noen finske eller kvenske facebook-venner? Nei det trur æ ikke. Så siste del om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme? Nei. Enn på skolen på lærere og med venner? Det kan vel kanskje skje i blant men, trur ikke det skjer så ofte. Hva tror du folk her i bygda for femti til hundre år siden tenkte om sitt språk og de andre språkene som ble snakka? Rundt fornorskningsperioden kanskje. Nei det vet æ ikke. Hva tror du de mente om at det var folk med mange ulike kulturer som levde i lag, nordmenn, samer og kvener, for eksempel. Nei æ

trur no kanskje det va litt dumt sia det til slutt endte med at det til slutt bare va norsk. *Enn hvis du skulle sammenligne det med i dag og før?* Nei æ vet ikke. *Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne har endra seg de siste femti til hundre åra?* Før va det kanskje litt mer sånn der – no e det jo bare norsk her eller kanskje nå som ikke snakke norsk men nesten alle kan jo norsk, før va det kanskje sånn at dem snakka flere språk her. *Hvordan vil du beskrive statusen for det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn i dag?* Den e no vel nesten utdødd trur æ. *Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar i å skulle ta vare på og videreformidle den kvenske eller flerkulturelle bakgrunnen som bygda har?* Nei. Det e jo ikke mer her, på skolen kan jo nå lære finsk, men det e jo nesten ingen lenger. Før va det vel mer sånn, men det e det ikke no lenger.

Vedlegg 15: Intervju med Nora

Hvor gammel er du? 15. Hvor går du på skole? Skibotn. Hvilken etnisk gruppe vil du si at du og din familie er? Som for eksempel norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda eller annen gruppe? Norsk. Mener du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom å kunne snakke flere språk? Det e jo positivt. Kan du forklare hvorfor du mener det er positivt? Da kan man snakke med folk fra andre plassa, og det å kunne e jo fint. Er det noe negativt i det hele tatt å kunne flere språk? Nei. Så er det om språk på skolen og på fritida. Har du språkundervisning på skolen? Nei. Synes du det er godt nok språktilbud på skolen? Dem e jo grei, men det hadde ikke gjort nåkka om det hadde vært flere. Hvilke språk kunne du tenke deg? Fransk kanskje. Hvis de hadde hatt tilbud om kvenskundervisning, ville du valgt det? Nei. Har du deltatt på Uuet Laulut? Ja. Enn på Paaskiviiko? Ja. Hva synes du om at det tilbys slike kulturarrangement for ungdom? Det e jo bra, så kan dem som vil få være med på det. Hvorfor tror du at slike arrangement finnes? Vi e jo ganske nært Finland, og det e jo ganske mange her som har kvensk og samisk og finsk familie og sånn, så det kan jo være fint for dem. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du kan eller vet om kvensk kultur og språk? Litt selvfølgelig men ikke så veldig. Har dere hatt prosjektarbeid eller temaarbeid? Ikke om kvensk, vi har sikkert hatt litt men fordypa oss nåkka i det. Kanskje om samisk? Ja samisk har det vært. Har du hørt noen i bygda snakke finsk eller kvensk? Ja, det e jo hvis det e folk som møtes som snakke samme språk eller e samisk da eller finsk da som møtes og så snakke dem i lag mest da. Hvorfor tror du det er slik at vi for det meste hører norsk i Skibotn? Det e ikke så mange som lære så mye kvensk og finsk og det no lenger, det snakkes jo ikke så mye lenger i familian heller så. Så går vi over på førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du i dag, og hvilke kan du best? Norsk. Er det noen andre språk som du kunne tenke deg å lære å snakke eller skrive på? Fransk, og så kanskje litt bedre i engelsk og spansk fordi det snakkes jo ganske mye rundt i verden. Men ikke nåkka mer enn det. Så er det om kvenbegrepet. Hva vil du si at kven betyr? Det vet æ ikke. Tror du begrepet kan bli forbundet med noe positivt eller negativt, eller noe midt i mellom? Det e vel mest nøytralt. Føler du noe tilknytning til kvenbegrepet? Nei. Vet du om noen i familien eller lenger ut i slekta som føler en tilknytning til det? Ikke som æ vet om. Så er det om språkbruk og media. Hører du på finsk eller kvensk musikk eller radioprogram? Nei. Ser du på noen tv-programmer på finsk eller kvensk? Nei ikke bevisst. Leser du bøker eller blader som er på de språkene? Nei. Har du gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere? Det har vært i sammenheng med skolen, og Uuet Laulut. Men ikke nåkka mer enn det. Hvis du har facebook, har du noen finske eller kvenske facebook-venner? Nei. Så til slutt om

språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme? Nei ikke nåkka særlig i hvert fall. Enn på skolen med lærere eller venner? Nei det e ikke så mye der heller. Hva tror du folk i Skibotn for femti til hundre år siden tenkte om sitt språk og de andre språkene som ble snakka? Samisk og sånn, de ville vel snakke sånn dem kunne men.. ja det. Hva tror du de syntes om å leve med så mange kulturer i samme bygd? Det gikk vel på en eller annen måte, dem va vel sikkert vant til det fordi det e jo så nært opp til grensa, så ja det va vel ikke nåkka uvanlig med det. Tror du det er noe forskjellige fra i dag og før? Litt selvfølgelig, men tja... Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne har endra seg de siste femti til hundre åra? Det samiske og kvenske forsvinn vel mer og mer her fordi vi tar oss ikke tid til å lære det og det e vel ikke så viktig no som det va for de som bodde her før. Hvordan ville du beskrive statusen for den kvenske kulturen og det kvenske språket her i Skibotn i dag? Ganske borte, men så e det jo nån som prøve å holde liv i det. Vi har jo språksenteret og sånn. Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har noe ansvar i å skulle ta vare på og videreformidle den kvenske eller flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har? Æ føle ikke det men det e vel nån som mene det siden det har vært, siden det va så mye forskjellige språk her før, sånne minoriteta, men æ føle ikke at æ har ansvar i å lære det. Hvis ungdom skulle gjort det, hvordan skulle man fått det til? Det måtte jo kommet sånn, å ikke blitt tvunget eller tvunget til å gjøre det, men at det heller kom litt mer naturlig i når vi lære, at det kommer litt inn her og der.

Vedlegg 16: Intervju med Helene

Hvor gammel er du? Æ e 16 år. Hvor bor du nå? Akkurat no bor æ i Tromsø. Hvor går du på skole? Æ går på skole på Breivang vgs. Men du har gått på Skibotn skole før det? Ja. Hvilken etnisitet har du? Eg er halvt finsk og halvt norsk. Hvis du skulle plassere noen av familiemedlemmene dine, hvilken etnisitet ville du gitt dem da? Mamma e norsk, pappa e finsk, begge – altså mormor og morfar e norsk, formor e karelsk og farfar e finsk. Klarer du plassere noen av oldeforeldrene dine? Oldeforeldran mine på morssida e norsk, oldeforeldran på farssida e finsk og karelsk. Tror du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å være flerspråklig? Nei, selvfølgelig det kan jo hende at - eg veit ikke om det blir nåkka spiss grense, om vokabularet ditt blir nåkka begrensa, du vil kunne flere ord innen flere språk, men at de ordene du kan kan være begrensa så det kan være at du blande litt lettere, men utenom det så trur eg det bare e positivt fordi du rekk ut til flere folk. Så går vi over på språk på skolen og i fritida. Da du gikk på Skibotn skole, hadde du undervisning i noen andre språk enn norsk og engelsk? Æ hadde finsk fra femteklasse til niendeklasse. Og det e ja, og det hadde æ som tredjespråk eller det – egentlig blei det andrespråk men ja eg har lært det som tredjespråk. Hadde du valgt det språket selv? Ja. Synes du at det var et godt nok tilbud på språkfag på Skibotn skole? Ikke egentlig, fordi det va lagt opp sånn at da eg gikk i niendeklasse så va det sånn at eg hadde samme kunnskapen som en som kanskje gikk i femteklasse – men æ ville fremdeles ha eksamen som om eg hadde hatt det i alle år. Men det var forskjellig flokk med lærere så det kunne jo også vært en ringvirkning på koffer eg ikke fortsatte med finsk. Men det var et godt tilbud fordi det har både samisk og finsk på skolen. Hvis det for eksempel hadde vært undervisning i kvensk, tror du at du ville valgt det? Det trur eg at jeg ville tatt, fordi kvensk ligge også nærmere norsk. Så det kan også være lettere å lære og huske. Så ja, hvis det hadde vært en mulighet så. Har du deltatt på Uuet Laulut? Æ har deltatt i mange år, æg huske ikke kor mange. Trur æ har deltatt fra 2009 til 2012, hvis æg ikke husker feil. Enn på Paaskiviiko? Æ deltok i Paaskiviiko i 2010, på kvenidol, også blant anna som innslag på scenen i Skibotn også seinere i seinere år. Hvis du skulle beskrive Uuet Laulut og Paaskiviiko, hva er det for noe? Uuet Laulut e et slags kulturprosjekt som går over flere nasjonaliteta: svensk, norsk, samisk – det e kanskje ikke svensk også, jo det e svensk også, samisk og kvensk. Så da e det et sangprosjekt som foregår i Lakselv, har de hvert fall hovedkonserten som skjer der. Så det e et spennanes prosjekt. Ja du synes det er spennende? Hva synes du om at det tilbys slike minoritetsspråklige kulturarrangement? Æ synes det e bra fordi det får fram de forskjellige kulturene som vi har for eksempel i Skibotn, der vi har historia bak der som blir vist fram, fordi det e ikke bestandig at det blir vist fram i hverdagen

så eg synes det e bra. *Hvorfor tror du de arrangeres?* Vel eg håpe jo det e fordi de skal beholde kulturen, og kanskje få ungdom til å, altså med etnisk bakgrunn, altså sånn finsk-samisketnisk bakgrunn, og kvensk da, får det her inn i sin egen kultur. For det e ikke alltid dem tenke så mye over det. *Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du vet eller kan om kvensk språk og kultur?* Jo det trur eg. Vi har jo hatt de – som sagt eg gikk jo finskundervisning så der lærte vi en del, vi feire jo også nasjonaldagan på ordentlig måte, tilstelninge på samedagen og alt. Og det e jo, da lære man jo om flere ting. Så bruke det jo å være sånne uke før så man legg det inn i pensum. *Ok, så det blir nesten som en prosjektuke?* Ja. *Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn?* Det har eg. Først og fremst har eg jo en finsk far hjemme så da høre eg jo det en del. Kvensk vet æ ikke om eg har hørt så mange ganga i Skibotn, og vi har hatt også skolan som vi har hatt prosjekt med – vi har hatt et prosjekt med folk i Lompalo og Kolari i Finland og Sverige, og der var det folk som trakk fram kvenske sanga... Blant anna... Ja en sang eg ikke kommer på navnet på. Så eg har hørt det, men det er ikke nåkka man høre ofte. *Hvorfor tror du det e slik at en ikke hører finsk eller kvensk i Skibotn?* Eg tror det e litt sånn, det blir litt gjemt bort – eller det blir etter fornorskninga trur eg det også har blitt litt sånn at man ikke alltid snakke om det, man prøve å snakke norsk sånn at man forstår alle de andre også, fordi i Skibotn e det kanskje folk med samisk, kvensk, finsk nasjonalitet, men det er også mange nordmenn og det blir kanskje for å inkludere alle. Eg e litt usikker. Eg trur at man har mista litt kultur, liksom viktigheta i kulturen. *Så går vi over på førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først?* No e faren min finsk, så eg lærte norsk først og deretter lærte æg finsk i liten grad selv om det va, det kom seg men det va først bare ord og fraser. Det va ikke før femteklasse da eg først begynte å lære sånn ordentlig å snakke det. Så det e ikke nåkka som e lagt sånn vekt på, at eg har måtte kunne det. Men æ finn det mer naturlig å snakke engelsk enn æ gjør å snakke finsk selv om æg har en større tilknytning til Finland. *Hvilke språk kan du totalt i dag, og hvilke behersker du best?* Du har norsk og engelsk først, deretter kan æg finsk, så kan æg en veldig liten del samisk, men det trur eg ikke e – det e ikke nåkka eg behersker sånn akkurat. *Hva kan du best?* Norsk og engelsk, trur eg e de språkan eg kan best. Eg trur det e fordi man har lært det så lenge. Engelsk gjennom hele skolen og norsk fra man blei født. *Er det noe språk som du skulle ønske at du kunne snakke eller skrive?* Æ skulle ønske æ kunne snakke, æ skulle ønske æ kunne beherske finsk litt bedre, etter det så skulle æ gjerne kunne russisk, på grunn av min – altså Karel er jo i finsk territorium, men det e også tidligere i tilknytning til Finland. Så det hadde vært litt spennanes å kunne det. *Fordi du har familie der?* Ikke sånn som æ har tilknytning til, men det ligg jo i familien selv om æ ikke kjenne dem. *Nå har du jo allerede*

sagt at du kan finsk, men bruker du finske ord til daglig? Nå, men ikke alle. Det e ikke sånn det kommer automatisk, når ord som unnskyld eller hvis æ rope på mamma eller pappa kan det hende at æ bruke de finske ordene for det, men ja det også kommer litt an at faren min bruke også når ganga å blande når han snakke norsk sine finske ord inn. Men det e kanskje noe æ ikke tenke over heller, også kan æ også blande finsk og engelsk når ganga hvis æ ikke tenke. Utenom det trur æ ikke det. *Så er det med kvenbegrepet. Vet du hva kven betyr?* Kven det e vel en som har immigrert fra Finland før 1940 tror æ det va, eller der de kommer fra. *Hvor har du hørt om begrepet kven?* Det va jo også først og fremst i skolen, i finskundervisninga, og der har vi også lært det seinere på forskjellige, for eksempel Uuet Laulut, Paaskiviiko når det va arrangert, også har vi diskutert det med familie og venna om det begrepet fordi æ har flere av vennene mine som også e av finsk, samisk eller kvensk avstamming – så det har vært et tema. *Snakker du norsk med dem?* Ja det er norsk, faktisk. *Tror du at kvenbegrepet kan bli assosiert med noe negativt eller positivt, eller er det mer nøytralt begrep?* Æ trur det har litt med nasjonalfølelse, det blir jo litt sånn – æ vil ikke si at det e negativt. For meg så e det et ganske nøytralt begrep, det handle bare om kem man e. Det e positivt sånn sett. *Føler du noen tilknytning til kvenbegrepet?* Ikke egentlig, men det stedet eg har vokst opp på e det jo – har jo en historie for det. Men ikke egentlig. *Vet du om det er noen i familien som føler tilknytning til det begrepet?* Æ trur ikke det, som eg vet om. *Så er det om språkbruk og media. Hører du på finske eller kvenske musikk eller radioprogram?* Æ høre på finsk og kvensk musikk, det har æ gjort siden æ va liten. Æ brukte å synge ganske mye, så det e klart. Radiokanala, æ forstår ikke samisk så godt, så eg høre ikke så mye på de samiske radiokanalene, men finske radiokanala når gang, men det e bare for å høre: e det nåkka eg fange opp? Men det e det ikke alltid. Ellers e det jo tv trur æ æ ser, da æ va yngre så æ på samisk barnetv. Så finsk barnetv gikk jo ikke på norsk sending, men samisk barnetv har æ sett flere ganga. Det finn æ faktisk en del å se på. *Leser du noen bøker eller blader på finsk?* Ja æ hold på å lese på finsk, for å lære meg språket bedre. En av de bøkene æ kan bedre det e Harry Potter, på finsk da. Og tidligere har vi lest litt på finskundervisninga, men ikke nåkka store bøker. Så har æ veldig lyst å lese Kallevalla, omså ikke nødvendigvis på finsk, men hvert fall en oversettelse for det har veldig mye med kulturen der å gjøre, nåkka æ har tilknytning til. *Har du gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere?* Det har æ, det va jo også på UKM allerede i fjor va det jo folk fra Russland og Finland som hadde sammen en konsert der, og det va kjempekult å se litt forskjellige sånne kulturelle sanga satt sammen. Så har æ også vært på Uuet Laulut, og det e jo en stor konsert. Også har æ vært på [navn på finsk band], det va på Paaskiviiko, vi varma opp for, og så va æ på konsert med dem etterpå.

Og på kvensk, så va det jo også han Daniel, nåkka kvist, blomkvist, sundkvist, en svensk musiker og hannes kompani som hadde en kvensk konsert i Skibotn, og han har eg også sett tidligere og det va også veldig spennanes der han tok frem det kvenske og tornedalske sanga. *Som var i Skibotn? Ja. Har du noen finske eller kvenske Facebook-venner? Ja æ har veldig mange finske, kvenske e eg faktisk litt usikker på det. Fordi eg trur at, det e ikke alltid at en vet om dem e av kvensk avstamming, men i hvert fall finske og nån samiske. Hvilket språk kommuniserer dere på da? Nån snakke eg finske med, nån snakke eg engelsk med. Til en viss grad da, og så kan eg snakke slags viss blanding med søstra min, det blir ikke rene setninge av finsk. Hvorfor har dere valgt å kommunisere på de språkene dere har, er det fordi det er lettest? Eg trur det er lettere, man vil unngå misforståelsa. Og det e jo selvfølgelig med engelsk kan det selvfølgelig også skje misforståelse, nån ganga prøve en jo å kommunisere på finsk men det e jo begrensa på hva eg faktisk kan, og da e det jo sånn at man lett å bytte over til engelsk. Som e et mere internasjonalt språk. Så er det siste bolke med språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme? Det gjør vi. Det ser en også kor mye kvensk og finsk, kor mye det høre sammen. Eller om kvensk høre mere til norsk, men det e jo et tema når man e en familie med nåkka norske og finske slektninga. Enn på skolen med lærere eller venner? Før kunne man diskutere – diskuterte man jo nån ganga om kvensk, finsk, samisk kultur og identitet men det va ikke et tema for ofte. Men det blei bragt opp. Det va jo naturlig også, det va ikke nåkka, altså det trengte ikke være nåkka spesiell anledning. Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenke om språket sitt og de andre språkene i bygda i Skibotn? Litt med tanke på språkpolitikk og språkplanlegging, fornorskning. Når æ tenke fornorskninga så de fleste ville vel beholde språket sitt, det e jo en del av den du e. Og det e en måte du kommunisere med de som e lik deg, eller som har samme bakgrunn, men med fornorskninga som kom det jo også det at du skulle bli forstått av de du også bodde med. No veit ikke eg kor mange som på den tia som va norsketnisk og kem som va kvensk, samisk, finsk avstamming, æ vil tru med fornorskninga kom det både godt og ondt. Men at det blir litt surt å ikke kunne snakke språket, snakke heile tia, det må jo være som å være stum en stund før man klare å lære seg. Og da miste man jo evnen, altså det e jo en av de mest fundamentalistiske tingan man har, altså evnen til å si det man mene og vil og kan. Hva tror du de tenkte om de ulike kulturene, at det bodde nordmenn, samer, kvener, finlendere og svensker sammen? Og kan du sammenligne det med hvordan vi tenker på ulike kulturer i dag? Altså det e jo flerkulturelt, man får jo et mangfold i den bygda da. Og det gjør man jo i dag også, for så vidt, du har forskjellige kultura og det bringe med seg både, altså det blir masse bra. Du får ting vi ikke normalt har, som da musikk, kultur og tradisjona og det hjelpe på et bra mangfold. Æg ville*

syns det va veldig positivt om det va mer flerkulturelt, altså hvis det va mer nasjonalistisk og man skulle, i og med at vi bor i Norge så skulle det vært mer norsk, men det blir litt sånn monotont, man får ikke inn det samme mangfoldet. *Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne har endra seg de siste femti til hundre åra? Æ trur det har forandra seg til at man - at kvensk og samisk har blitt mer i kultur i stedet for i historia så, mer enn det gjør i det daglige livet. Det e mer når man skal vise seg fra sin, den sia og ka man e, at man kanskje tar det fram men det e ikke nåkka æ trur som kommer fram hver dag. Så det e litt synd, men æ trur det har skjedd... Æ vet faktisk ikke koffer det har skjedd, det kan være på grunn av fornorskninga men, ja det e jo selvfølgelig fremdeles spor etter det, at det flerkulturelle samfunnet som e, men det vises ikke alltid. *Hvordan vil du beskrive statusen for den kvenske kulturen og det kvenske språket i Skibotn?* Eg vet ikke om kvenan blir sett som – samisk e jo selvfølgelig en status, det e jo veldig mange sama i Skibotn eller som har avstamning, og det e jo – æ trur det blir sett positivt på fordi det e jo det å bevare det her. For kvena også, men æ trur ikke man tenke på kvena like mye som man tenke på for eksempel saman. Saman e jo også en del av norsk, det norske urfolk sir man jo, eg skal ikke gå inn på om det e et urfolk eller ikke, men det e jo – æ vet ikke om kvena e en mer slags, det e som finlendera bare litt mer utvanna på en måte, hvis man kan si det sånn. Æ trur det e, æ trur synet på dem e ganske greit. Men det skulle kanskje vært mer, at det va en sånn Skibotn, at skibotnsamfunnet va samisk, kvensk, norsk men det e ikke alltid man ser det. *Har dere som vokser opp nå, som er fra Skibotn, et ansvar i å ta vare på og videreformidle den flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har?* Det trur eg. Det kommer jo også, så lenge det fortsette det kultur, for eksempel Uuet Laulut og Paaskiviiko, det e jo flere ungdomma og barn som blir med på den, og det e jo morsomt å se. Og det e jo flere som også tar finskundervisning no for tia, det virke som det droppe av når dem blir eldre. Og det e jo synd. Så æ trur vi ungdomman spesielt har et ansvar, æ trur vi burde ta i litt mer når det kommer til å vise kor vi kommer fra og at vi faktisk kan samisk og kvensk og finsk, og ikke bare e, vi e ikke bare hundre prosent norsk, nødvendigvis. Til og med dem som e oppvokst i Skibotn, som eg har jo bare norske foreldra og slekt, dem har jo også fått en innvirkning av det her samiske og kvenske og finske språk og kulturen der. Så det e jo klart at man må prøve å få det frem bedre. *Hvordan skulle en gjort det?* Skulle deltatt mer på for eksempel de kulturhendelsan, kunne vært mer, kunne fått det mer inn i lyset, snakka om det mer, og snakke med det mer, språk og sånn. Prøve å gjøre en innsats til å lære det og prøve å få det, snakke det opp og gi bedre tilbud, som sagt, i språkundervisninga hadde vært bra. Så kan vi ha, som sagt, flere prosjekt, det e jo ikke bare Skibotn, det e jo ikke den eneste bygda som e flerkulturell heller.*

Å ha meir prosjekt med forskjellige bygde, dra frem historia. Så det trur eg hadde vært en god idé.

Vedlegg 17: Intervju med Emilie

Hvor har du vokst opp? Eg har vokse opp her i Skibotn, og det e vel egentlig her vi har bodd heile tida. *Hvor har du hått på skole, og hvor går du på skole nå?* Eg har gått fra første til tiende på Skibotn skole, og så har eg gått no, eg går på mitt andre år på Nordkjosbotn vidaregående. *Bor du hjemme, og pendler?* Ja, eg tar buss. *Så er det etnisk gruppe, vil du plassere deg selv som norsk eller samisk, kvensk, finsk, blanda eller annen gruppe?* Vi har vel mange rare bakgrunna, vi e sikkert innom alle de forskjellige på både mors- og farssida. Men sånn som eg vil si, sånn heilt sånn som eg trur det så e vi mye norsk, og så har vi samisk og finsk bakgrunn. Kvensk e vel innimellom, men eg veit ikke korrekt kor det ligg i familien. *Hvis du skulle si om deg selv, hva er du?* Eg e norsk, men jeg studere jo samisk og e veldig opptatt av det. Eg har studert familiens bakgrunn på det, det e ikke så mye å finne men det e litt å finne. Det som e e at det e nesten umulig å finne ut, fordi bestemor og dem som leve i dag... For at da va det ulovlig å prate samisk og på den tida så va det ikke nåkka som dem snakka om, dem va ikke det, dem va norsk, dem skulle fornorskes. Så eg får vite så svært lite, hvis eg ser på det så vil eg si at eg e mest norsk og finsk, nei samisk. Eller det e det eg e opptatt av hvert fall. *Klarer du å plassere noen av familiemedlemmene dine?* Mor og far vil eg no egentlig si e norsk, dem har aldri prata til oss på et anna språk eller vært opptatt av at vi skal lære nåkka anna. Mormor ho e den som vel har hatt mest samisk bakgrunn som eg har sett no, men ho vil ikke snakke om det så det, da e det lite å få ut av ho. Morfar, så vidt eg vet han e norsk, og farmor ho e vel norsk men ho har sikkert litt blanda. Og farfar e finsk, finsk/kvensk. *Tør du begi deg ut med oldeforeldre?* Nei, eg trur ikke det. Eg kan bare huske å ha vært i begravelsen til én. *Tror du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne snakke flere språk?* Eg trur det e positivt. Kjempepositivt, og det ser eg fra mitt eget ståsted i dag at uansett kor eg drar så møte eg på folk som kan flere språk uansett. Lurt å kunne og det e fint å ta med seg videre å kunne det og prøve hvert fall. Det e kjempepositivt hvert fall med forskjellige språk og at folk kan forskjellige språk. Eg prøve jo å lære. Ja eg synes det e positivt. *Så er det om språk på skolen og på fritida, hvilke språk har du eller har du hatt undervisning i på skolen?* På skolan, begge skolan, eg studere enda samisk. Eg e ikke sånn at eg kan prate det fullt ut, men eg e på skolen har vi jo jobba mest med grammatikk, og det e ikke det å snakke det, det e det å kunne grammatisere det og gjøre sånn her ting. Så det e litt vanskelig å kunne snakke det men hvis eg har nån som prøve med meg så veit eg at eg får det til. Bare prøve hardt nok, og engelsk har vi no hatt på både barneskolen, og vi hadde det første året men andre året va det et valgfag og det valgte eg å ikke ta. Men eg kan det. *Syntes du det var et godt nok tilbud på språkfag på Skibotn skole da du gikk der?* Vi har jo hatt finsk

og samisk som valg heile tida fra førsteklasse, så fikk vi allerede spørsmål om det og det va vel ganske greit men det har tydeligvis ikke vært nok for eg trur at hvis eg hadde kommet, eg va ganske ferdig med Skibotn skole da, eg fikk hvert fall ikke valg om å ta nån andre språk da og da kom spansk og så har vel tysk også vært der. Men at det aldri har vært et sånt tilbud før oss, eg kan ikke huske at nån har spurt meg om eg ville bytte fra samisk som eg hadde på barneskolen, på ungdomsskolen, altså bytte fra det til tysk eller spansk eller sånne ting. Spansk fikk ikke eg lov til å ta fordi dem sa at det va unødvendig for meg, eg kom ikke til å lære nåkka så det har tydeligvis ikke vært nok. Men det e jo et valg der og man kan jo velge å ta nåkka anna, og ikke ha nynorsk. *Hvis det hadde vært undervisningstilbud i kvensk, tror du at du ville tatt det?* Ja, eg ville kanskje vært inne på det og sett på ka det e. Eg klare ikke plassere kvensk, eg kan kanskje høre nån og undres på hvilket språk dem egentlig prate, og så finne ut etterpå at det e kvensk. Det kunne vært artig å studere det og finne ut av det. Eg vet ikke kor det stamme fra, eller opprinnelsen. Eg veit ikke hvordan eg skal forklare det. *Det kunne kanskje vært litt interessant?* Eg hadde kanskje vært innom det og sett litt på det. No i ettertid når eg har tatt samisk så veit eg kor krevende samisk e, grammatikken og hvor mange ord det egentlig e. Eg ville kanskje sett på kvensk om det va like tungt som samisk. For eg vil si at samisk lære du ikke før du har nån å prate med, altså hvis du skal prate det så må du ha nån hjemme å prate med. Sånn at du kan prate det dagligdags. Du må ha nån å prate med og det har eg merka selv, at eg kan svare på nån ting, men eg hadde heilt sikkert kunne prate det bedre hvis eg hadde hatt nån hjemme å snakke med, en eg kunne ringt til. En som det hadde vært naturlig å slå over på samisk med. *Har du deltatt på Uuet Laulut?* Nei, ikke som eg kan huske. *Enn på Paaskiviiko?* Nei. *Vet du hva de er?* Nei. *Det er minoritetsspråklige kulturarrangement som er retta mot ungdom, med musikk og sang. Hva synes du om det, ut fra hva jeg har fortalt?* Eg begynne å tenkt tilbake på da vi gikk på Skibotn. Vi prøvde å få til nåkka, men at det ikke blei, pengene strakk ikke til og sånt. Men eg synes det e bra hvis det e sånn, et tilbud for det. *Prøvde dere å få til slikt med samisk?* Også va vi på tur, både samisk- og finskelevan, og da dro vi til Lyngseidet. Flere skola va i lag på Eidebakken og snakka samisk sammen, og eg huske ikke ka det heita, men det va et kjempebra opplegg. Dem prøvde å tvinge oss å prate det, og nån gjorde det og nån gjorde ikke det. Men det va et tilbud som va der hvert fall. *Som Skibotn skole hadde?* Ikke bare Skibotn skole, det va i samarbeid med flere. Fra Nordreisa dem kom, og Kåfjord kor dem prate litt meir samisk. I Nordreisa vil eg si dem prate mye mer samisk åpenlyst enn dem gjør her i Storfjord, eller Lyngen. Det er sikkert nån som kan det, men dem gjør det ikke like åpenlyst. *Hvorfor er det sånn tror du?* Kåfjord e kjent for å ha vært sta for at det samiske skal være en del av dem, og derfor gjør folk det mer

bevisst. Og Nordreisa e det at det e en del av morsmålet til mange, og dem veit kem som prate det. Så da prate dem det helt naturlig, akkurat som vi prate norsk fordi vi veit at du e norsk. Dem e mest bevisst på kem som e og kem som ikke e. I Storfjord e dem ikke så åpen på det og det e ikke så mange som prate det, finsk kanskje mer fordi vi e så nært finskegrensa, men utenom det ikke samisk i hvert fall. Eg har ikke følt at vi kan prate samisk åpenlyst. Dem e mer bevisst og sta fordi dem vil få det fram, fordi det e et språk som e på tur til å dø ut. Storfjord og Lyngen trur eg har skjøvet det litt bort. *Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du har lært om kvensk språk og kultur? Nå er det jo en stund siden du gikk der, men hadde dere temauker eller prosjektarbeid som handla om det?* Om kvensk, nei. Om samisk, det va den ene dagen 6. Februar, da skulle alle gjøre nåkka samisk. Finsk kan eg heller ikke si at hele skolen fikk være med på, det var kun de som hadde finsk som fikk det – eller dem gikk mer inn på det. Om kvensk kan eg vel si at Skibotn Skole aldri har gjort nåkka for at vi skulle lære om det. Du har hørt om det, ”nån av forfedrene dåkkers va kvensk”, det e det du har fått høre. Eg kan ikke si at eg har lært nåkka på skolen om det, og det er vel derfor eg heller ikke kan nåkka om det. Vi skulle ha snakka mer om det. Samisk va det 6. Februar, og va vi på skolen den dagen skulle vi alle gjøre nåkka. Vi hadde et arrangement for det, og finsk e vel egentlig bare finskelevan. Eg har aldri vært med nåkka på skolen, men eg veit at nån finskeleva har gjort forskjellige ting, dratt på tur og sånt. *Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn?* Finsk høre eg på butikken, fordi ho som jobbe der snakke finsk. Og ho snakke finsk med persona som eg ikke visste snakka finsk, og det e så artig. Du ser gamle folk som veit at dem har det langt der inne, men det er ingen som har spurt dem. Når ho snakke finsk til dem, svare dem på finsk – det er så artig. Eg hadde aldri trudd at gamle folk kunne bli så glad for å snakke finsk, dem prate alvorlig og de prate tull. Du ser at dem e glad for at nån prate finsk med dem. Så da ser eg at dem snakke det mer åpenlyst. Kanskje de gamle prate mer seg i mellom, det e ikke sånn at eg har sett det. På kvensk veit eg ikke om nån, som prate ordentlig kvensk. Eller, eg veit om nån men dem e ikke fra Skibotn. Og ho studere kvensk som språk. *Hvorfor tror du det er slik at folk ikke snakker kvensk og finsk til hverandre i bygda?* Som eg har sagt med bestemor og dem, det ble en fornorskning, det som vi lære om på skolen. Nåkka besteforeldran og oldeforeldran har merka på kroppen. Bestemor ho e ikke så gammel, men ho veit fra da ho va unge at man skulle ikke snakke samisk, da skulle man bare snakke norsk. Derfor har det blitt sånn at eg ikke snakke samisk rundt ho, om samisk med ho, fordi ho nekte selv om det har blitt okei å snakke samisk og å være samisk. Du ser at det e ikke nåkka dem skal gjøre. Eg trur det e litt sånn i Skibotn, dem kjenne på det – om det kanskje ikke va dem, så va det kanskje foreldran som fikk streng beskjed om ikke å prate det. Eg trur det e derfor at

dem e litt mer bevisst på det. Eg som e så ung har ikke peiling på kem som kan snakke finsk – før eg va på butikken og hørte dem prata det. Og det e kanskje sånn at vi prate det ikke her i bygda, fordi vi ikke vet helt kem som prate det. *Så det blir en uvisshet?* Ja. Og så orke vi ikke å prøve fordi vi har jo norsk som alle kan. Det e ubevisst mellom folk, og så tenke dem kanskje at det ikke e så farlig fordi vi prate bare norsk, vi bare lar det være – eller vi skal bare prate norsk kanskje nån tenke at, sånn som min bestemor gjør, vi skal ikke prate samisk, vi skal ikke prate finsk. Det skal være norsk. *Hvilket språk lærte du først, hvilke språk kan du, og hvilket språk synes du at du behersker best?* Eg kan jo egentlig bare si at eg kan to språk, utenom norsk. Og det e jo samisk og engelsk. Engelsk e vel det eg kan best på den måten at eg kan prate det uten å spørre om hjelp eller bli litt stum. Fordi eg e mer åpen og veit at flere kan prate engelsk, eg e ikke veldig god på det men eg synes selv at eg kan det bedre med at eg kan prate det. Fordi det e det eg ser – eg har hatt flere samisklærere og alle sir at ”nei nei nei det e ikke sånn det skrives, det va på den her måten”, og så spør vi koffer veit ikke du det – fordi det va aldri en del av å snakke samisk, du skulle ikke trenge å skrive det, det va ikke nåkka som heta grammatikk da, det va bare sånn det va. Og når vi spør koffer e det to ord for én ting ”fordi det e bare sånn det e, det e ikke nåkka vi kan gjøre med det.” Det finnes ikke nåkka regel på det, det finnes ikke nåkka fasit på det. Etter alle de historian man har hørt, langt tilbake i tid så vil eg si at man kan et språk når man kan prate det og kommunisere med det og gjøre seg forstått. Samisk e vel det eg har prøvd å sette meg mer inn i grammatisk, men eg kan mer engelsk på den måten eg synes en skal kunne et språk. Men eg prøve jo med samisk hele tida og si små ord, som skal falle naturlig – men norsk e jo det vi har prata hele tida, vi har jo aldri hatt nån hjemme som prata om det samiske eller kvensk eller finsk eller nåkka så da e det litt vanskelig. Samisklæreren min ho lærte ikke samisk før ho flytta til Kautokeino, der prata dem mer om det, der kunne dem alle prøve og det kan man ikke her. Og derfor vil eg si at eg studere samisk mer enn tidligere, men eg kan engelsk bedre. *Er det noen andre språk som du kunne tenkt deg å snakke eller skrive, utenom det du kan nå?* Finsk hadde vært høvelig og artig å kunne siden vi bor så nært grensen som vi gjør – vi kan like godt ta oss en tur til Finland som om vi skulle være i Norge. Så det hadde vært veldig artig. Og dem litt mer finere språkene, som spansk – det e en litt drømmetenkning – dem språkan som dem ikke prate her i området. *Bruker du selv noen kvenske eller finske ord?* Ja, men det e når eg skal snakke om nån områda her i nærområdet, så har de alltid hett nåkka på finsk for oss. Du lærte det finske eller det samisk ordet for et området med en gang, for et vann eller et fjell, men ikke utenom det. For eksempel hvis det er snakk om nån plassa nærmere Kilpis, så bruke du finske ord, fordi det e det bestandig har hett. *Kvenbegrepet, hva mener du det betyr?* Eg veit

ikke. Eg har sikkert hørt det, men at det aldri har vært nåkka vi har tatt opp eller hørt mer om. Eg føle ikke at eg kan nåkka om det, eg har egentlig ikke nåkka peiling på det. *Tror du det kan bli sett på som positivt eller negativt? Eller er det nøytralt?* Eg trur alle har forskjellige meninge på det – for eksempel som bestemor som ikke like å bli kalt for same. Selv om ho e det innerst inne. Eg har konfrontert ho med det hundre ganga, og fortsatt e det nåkka ho ikke like. Eg like at folk sier til meg at ”kor fint at du står frem og prate samisk”, eg har ikke nåkka i mot å bli kalt verken finsk eller samisk, om det er det eg e. Eg veit at bestefar kan så mye finsk at eg kan si at eg e finsk – eg e stolt av å kunne si at eg er flere ting. Eg har ikke nåkka i mot det, men at det e forskjellige synspunkt på det. Mamma har en helt anna definisjon på om ho syns det e positivt eller negativt å være samisk – vi har så mange forskjellige synspunkt alle sammen. Men hvis eg ikke har fått en bekreftelse på at eg e det, så synes eg det blir feil å gå rundt og si at du e nåkka for å være trendy. *Du har jo nevnt litt om tilknytning til det finske med bestefaren din, men mener du at du har noen tilknytning til det kvenske?* Ja det trur eg, og eg har spurt mamma om det mange gang. Kor kommer det samiske, finske og kvenske fra – men kvensk har jo kommet inn også ”dåkker e jo kvensk og”, men eg veit ikke hvordan det kommer inne. *Så er det om språkbruk og media. Hører du på finsk eller kvensk musikk eller radio?* Nei ikke egentlig. Eg har bare hørt på finsk når vi har kjørt i Finland og hørt på finsk radio. *Ser du på finsk eller kvensk tv-program?* Nei. *Leser du bøker eller blader på finsk eller kvensk?* Nei. *Har du gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere?* Ja, på Skibotn Skole. At det har høvd sånn at de har spurt om de får komme. Og kvensk også trur eg det har vært, men eg klare ikke huske kem. Men eg trur faktisk at det har vært – nåkka har det vært. *Har du noen finske eller kvenske facebook-venner?* Ja, én. Finsk har eg også nån venna som har kommet hit. Men eg har kanskje flere enn eg veit om. *Snakker dere på norsk eller finsk eller engelsk?* Norsk. *Så til slutt om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme, du har jo nevnt litt at du har brukt å stille spørsmål. På skolen eller med venner?* Mamma har ingenting i mot at eg sier mamma på samisk, eller kom hit på samisk, men ho prate det ikke sjøl. Uansett kem eg prate med hjemme så svare dem på norsk. Skole, den klassen eg går i no, dem e veldig interessert i å lære det. Da kan dem finne på å si sånn heilt plutselig ting på samisk. Og så må eg svare på samisk. Men vi bruke det sjeldent. Eg skulle ønske det va mer. *Hva tror du folk for femti til hundre år siden her i Skibotn tenkte om sitt språk og de andre språkene som var i bygda?* Eg trur at uansett språk dem snakka så va dem stolt over det. Skibotn har jo vært en møteplass for mange, alle kom hit og det va marked her. Mange prata finsk, samisk og kvensk, og dem prata det om hverandre. Uansett hvilket språk dem snakka gjorde dem seg forstått trur eg, for det va kanskje flere som kunne forskjellige

språk, og dem gjorde seg forstått, at det ikke hadde nåkka betydning for hvilket språk dem prata. *Hva tror du de tenkte om de ulike kulturene, at det var mennesker fra ulike kulturer som levde i lag?* Eg trur det gikk fint, dem va ordentlig mot hverandre. Eg trur ikke vi hadde hatt nåkka problem med å leve i den tida. Eg trur dem va stolt av sin kultur uansett. *Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og dens innbyggere har endra seg de siste femti til hundre åra?* Eg trur vi har endra oss ganske mye, men med en rød tråd gjennom alt. Vi har sikkert spesifikke ting som vi alltid har hatt, og kommer alltid til å ha. Men at mange ting vi har forandra oss på. Media har tatt over kjempemasse. Selvfølgelig har vi forandra oss, men at vi har hatt en rød tråd gjennom. Sikkert hvis vi sett oss ned og tenke over ting, uansett så trur eg vi har forandra oss men eg kan ikke si spesifikk. *Hvordan vil du beskrive statusen til det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn i dag?* Det e veldig lite. Vi har det så tett innpå oss, men ingen veit det. Det e så nært, men blir så lite synlig i forhold til andre ting. Vi har fått tilbud om å lære finsk og samisk, ikke kvensk. Vi kunne lært mer om kvensk på skolen, vært mer selvsikker på det, blitt mer bevisst på at kvensk ikke skal dø ut, sånn som med samisk, at det er så viktig at man prate språket eller har undervisning om det på skolen. Det er jo litt synd. Kvensk e jo også et språk, og fortjene like mye som det samiske. Å prate det. Så eg trur jo at vi kunne vært mer bevisst på det. *Da kommer vi egentlig over på siste spørsmålet, om du tror at dere som er ung i Skibotn nå, har en oppgave i å ta vare på og videreformidle det kvenske?* Ja, sånn eg ser det. Hvis ikke vi snakke det eller veit om det, som vi burde gjøre, så kan ikke vi ta det videre. Eg kan ikke ta kvensk videre til mine unga eller barnebarn, fordi eg veit ingenting om det – eg har ikke fått nåkka inn verken med morsmelka eller på skolen. Men eg synes det e våres oppgave å prate om det, men det e umulig når man ikke kan nåkka om det. Eg kan ikke nåkka om kvensk, så da kan eg ikke prate om det.

Vedlegg 18: Intervju med Regine

Hvor har du vokst opp? Det e egentlig litt overalt. Æ e jo født i Ålesund, men æ har jo fløtta til Tromsø og så fløtta til Skibotn sia vi har familie her liksom. Så æ føle jo at æ har vokst opp her da, i Skibotn. Hvor har du gått på skole, og hvor går du på skole nå? Æ har gått på skole i Skibotn, alle ti åran på grunnskole, og no går æ på Vollan. Bor du her i Skibotn og pendler, eller bor du på Nordkjosbotn? Æ bor her på Skibotn, og tar buss. Er du 18? Ja. Hvilken etnisk gruppe vil du si at du og din familie er? Som for eksempel norsk eller samisk eller kvensk? Og hvis du kan plassere noen i din familie? Æ føle at vi er en liten god blanding, at vi e både norsk og samisk og finsk. Fordi at bestemora min da, ho e litt samisk og bestefar va finsk da. Mens på pappa sin side så e alle bare norsk, så det e dem som e herifra som e litt samisk og litt finsk. Synes du det er positivt eller negativt eller noe midt i mellom, det å kunne snakke flere språk? Æ synes det e positivt, kunne kommunisere på forskjellige måta på forskjellige språk. Kan du komme på noe negativt med det, eller er det bare positivt? Æ ser egentlig ikke nåkka negativt med det å kunne kommunisere med flere språk. Okei, da går vi over på språk på skolen. Hadde du noe språkundervisning på skolen, da du gikk på Skibotn skole? Ja æ hadde både samisk og finsk, trur æ begynte med å ha samisk, og så bytta æ over til finsk. Var det noe du valgte selv? Ja, det va det. Syntes du det var et godt nok tilbud på språk på Skibotn skole? Da æ va ung va det ganske bra, følte æ da, æ syntes det var et bra tilbud med læra som var flink, huske æ no. Hvis det hadde vært et tilbud på undervisning i kvensk, tror du at du ville tatt det? Nei egentlig ikke for æ e ikke så kjent med det, på en måte. Har du deltatt på Uuet Laulut? Nei. Enn på Paaskiviiko? Nei, æ vet ikke ka det e. Du vet ikke hva noen av dem er? Det er minoritetsspråklig kulturarrangement for ungdom. Hva tror du, ut fra hva jeg har sagt, er grunnen for at slike kulturarrangement arrangeres? Kanskje sånn at ungdom som har vokst opp med sånne språk kan kommunisere i lag, bli kjent med sitt eget språk. Eg veit ikke. Nei det er jo ikke så greit når en ikke vet hva det er. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du vet om kvensk språk og kultur? Kanskje ikke for meg, men kanskje litt når æ har lært forskjellige språk. Men da har jo æ valgt selv, så dem har ikke gjort så mye utenom det hvis æ ikke hadde valgt å hatt språk. Men det e jo mye sånn, det kommer jo mye finsk og samisk og kvensk inn i ting vi gjør på skolen, huske æ jo. Klarer du å huske om dere hadde noen prosjektarbeid eller temauker om kvensk språk og kultur? Nei, æ klare egentlig ikke å huske det. Det var mer sånn i timan når man hadde språk, så var det sånn at man jobba med prosjekter. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn i dag? Ja, det har æ. Æ jobbe jo på Statoil, så da høre æ jo ofte folk som snakker både finsk og samisk og kommer inn. Enn sånn ellers, hvorfor tror du det er sånn at en ikke hører folk snakke kvensk eller finsk i bygda?

Kanskje fordi det blir litt gjemt på en måte, det norske har liksom overdøva det, tenke no æ. *Så er det om førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først?* Det va jo norsk. *Hvilke språk kan du i dag, og hvilke kan du best?* Æ kan jo selvfølgelig norsk best, men æg kan jo litt samisk også. Det har æ valgt på videregående også, så æg har jo samisk der og. Æ kan jo litt samisk, men æ vil si at det finnes dårligere tilbud på videregående på Vollan enn det va på Skibotn da æ va liten. *Da regner jeg med du vil si at norsk er ditt morsmål?* Ja. *Er det noen språk som du skulle ønske du kunne snakke eller skrive?* Ka du meine? *Om det er noen språk som du kunne tenke deg å snakke bedre eller skrive bedre, eller noen nye språk som du kunne ønske å lære?* Æ vil jo bli flinkere i samisk, å kunne skrive samisk sånn ordentlig, men det e jo veldig avansert. *Skulle ønske æg kunne det da. Hvorfor vil du lære samisk bedre?* Æ føle at æ har litt lyst å videreføre det språket, for det e jo bestemor da, hun e jo samisk men ho prate aldri samisk og ho har jo glemt hvordan man gjør det. Det e vel fordi da hun va ung så va det forbudt, ho måtte lære seg norsk, ho måtte snakke norsk, så det e kanskje det – det ligg i familien så æ føle at æ må, æ har løst å videreføre det språket til dem neste som kommer. *Bruker du noen kvenske eller finske ord når du snakker? Siden du har hatt litt finsk på skolen.* Nei det trur æ ikke, ikke som æ har lagt merke til. *Da går vi over på kvenbegrepet. Vet du hva kven betyr?* Ikke sånn akkurat. *Har du en fornemmelse av hva det vil si å være kven?* Litt finsk, litt sånn. *Klarer du å huske hvor du har hørt om dette kvenbegrepet?* Det e kanskje på skolen. *Tror du dette begrepet kan bli forbundet med noe negativt eller noe positivt, eller noe midt i mellom?* Nei det finnes jo alltid nåkka negativt med et språk da, men egentlig så trur æ det er litt midt i mellom. *Føler du noen tilknytning til dette kvenbegrepet?* Om æ føler nåkka tilknytning? Ja, på en måte gjør æ det fordi æ bor i Skibotn. Det er mange som e kvensk som e herifra, men æ e jo ikke det selv så på den måten... *Vet du om noen andre i familien eller lenger ut i slekta som kan føle en tilknytning til det kvenbegrepet?* Ja det må jo bli han bestefar, og slekta hannes. *Om språkbruk og media. Hører du på noen kvenske eller finske radioprogram eller musikk?* Når vi kjøre til skolen på mårran så bruke jo av og til, den eneste radiokanalen som funke e sápmi-radio, så bruke vi å høre på den, men det e ikke sånn at æg velge å høre på det for det e ikke sånn at æg forstår ka dem sier akkurat, bare nån ord, men det e ikke sånn at æ forstår. *Ser du på finsk eller kvensk tv-program?* Nei, av og til så går det jo samiske nyheter på tven det bruke jo å stå på, men æ ser ikke på det. *Æ brukte å se på samisk barnetv før. Enn bøker og blader, leser du det på finsk eller kvensk?* Æ har jo samisk på videregående, så vi bruke å få sånne blader. *Har du gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere?* Ja, æ har jo vært på både Rolffa og... Det har jo vært mye i Manndalen. *Har du noen finske, kvenske eller samiske facebook-venner?* Ja.

Hvilket språk kommuniserer dere på? Norsk. Hvorfor har du valgt dette språket? Fordi det e bare sånn det har blitt, æg kan jo ikke så mye samisk eller finsk eller kvensk, så da blir det lettere for meg å prate norsk til dem. Nå er det om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme? Nei det e sjeldent, kanskje bare hvis æ e på besøk hos ho bestemor, men det e sjeldent at det e et samtaleemne vi har. Enn på skolen med venner? Ikke med venna i hvert fall, det har blitt litt på skolen da har det vært at vi skulle finne familietreet og plukke ut kem som e samisk og finsk, men det e jo lenge siden. Var det på Skibotn skole? Ja æ trur det. Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt og de andre språkene som var i bygda, med tanke på den fornorskninga og den språkpolitikken som var da? Æ trur kanskje at før i tida så va dem mer stolt av sitt språk, at dem turte å snakke det. For no har det jo blitt mye gjemt på en måte, så... Æ trur de liksom turte å prate det mer. Hva tror du de tenkte om de ulike kulturene som levde i lag, samer og kvener, finlendere og svensker? Og sammenligne det med hvordan vi ser på ulike kulturer i dag? Ja, nei altså æ tenke det at vi ser jo nå, vi tenke jo at det e et stort skille kanskje mellom nordmenn og finlendere, mens før i tida va det mer – æ e ikke helt sikker egentlig. Det e litt vanskelig å si, men kanskje at dem – nei æ vet ikke. Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og dens innbyggere har endra seg de siste femti til hundre åra? Æ trur det har forandra seg ganske mye, at vi prøve å videreføre språket men det e ikke nok på en måte, dem som har vært samisk og kvensk og finsk snakke norsk nå, og kanskje dem snakke finsk med andre som e opprinnelig, bor i Kilpis, men hvis dem e her hjemme i Skibotn så tenke æ jo det at dem snakke norsk, fordi det har blitt så normalt og naturlig. Hvis du skulle beskrive statusen for det kvenske språket i dag i Skibotn, hvordan du ville du sagt det var? Æ føle det e litt utdødd, hvert fall her. Men æ vet jo ikke, æ har jo ikke helt satt meg inn i det, det e sånn æ ser på det. Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar i å videreformidle den flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har? På en måte ja, fordi vi har jo på skolen muligheta og tilbudet til å lære oss språket, og på den måten e det jo kanskje sånn at dem vil at vi skal kunne videreføre det. Hadde dem ikke villa at vi skulle lære samisk så hadde det ikke engang vært et tilbud som vi kunne tatt. Hvordan skulle en gjort det om ungdom skulle videreført språk og kultur? Kanskje hvis man hadde satt opp prosjekt sånn at folk får mer forståelse for hvordan det e å være kvensk eller samisk eller finsk. Å få mer forståelse for det, og da vil man kanskje lære det og prøve å kjenne det bedre.

Vedlegg 19: Intervju med Oliver

Hvor har du vokst opp? Æ har vokse opp i Skibotn. Hvor går du på skole? Skibotn skole. Hvilket klassetrinn? 9. Og du bor i Skibotn nå? Ja. Så kommer vi til etnisitet. Hvilken etnisk gruppe, som norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda gruppe, tilhører du og din familie? Mer norsk og litt samisk. Hvis du skulle si deg selv? Norsk. Mamma og pappa? Mamma litt norsk og pappa litt norsk og samisk. Enn din mormor? Norsk. Morfar? Det e og norsk. Og farmor? Det e samisk. Farfar? Samisk, eller samisk og litt norsk. Din oldemor, altså din mormors mor? Ho e no dø. Ja, var hun- Æ huske ikke. Vet du noe om de andre oldeforeldrene dine hvilken-? Æ trur mamma sine va nån norske og pappa sine va norsk og litt samisk. Tror du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom å kunne snakke flere språk? Æ trur det e litt positivt, du klare jo å snakke med flere persona. Æ synes det e litt positivt. Så går vi over på språk på skolen og på fritida, har du noen språk på skolen? Æ har spansk og norsk. Og spansk har du valgt selv? Ja. Synes du det er et godt nok tilbud på språk på Skibotn skole? Ja, det e jo samisk og finsk og... Hvis det for eksempel hadde vært undervisning i kvensk, tror du at du ville valgt det? Æ vet ikke, æ trur æ hadde holdt mæ litt til spansk kanskje. Har du deltatt på Uuet Laulut? Nei. Enn på Paaskiviiko? Nei. Vet du hva det er, Uuet Laulut og Paaskiviiko? Ikke helt. Æ har hørt om det, men æ klare ikke å plassere det helt. Det er kulturarrangement med musikk for minoritetsspråklig ungdom. Synes du det høres positivt eller negativt ut at det arrangeres? Det høres litt positivt ut. Hvorfor tror du de arrangeres? Æ vet ikke helt. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du mener eller vet om kvensk språk og kultur? Om dere for eksempel har hatt temauker eller prosjektarbeid. Nei, æ trur ikke det. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn? Æ har hørt masse finsk, men æ vet ikke helt om kvensk. Så kommer vi til førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du totalt, og hvilke kan du best i dag? Æ kan litt finsk, litt samisk og litt spansk. Så æ kan litt av hvert, men mest spansk. Er det noen andre språk som du kunne tenke deg å snakke eller skrive? Æ kunne tenke meg å snakke litt finsk og samisk. Hvorfor det? Vi bruke det mye dit kor vi bruke å fære på ferie, det hadde vært litt høvelig. Er det fordi det er slekt eller er det passen? Det e plassen. Bruker du selv noen finske eller kvenske ord når du snakker? Nei. Så går vi over til kvenbegrepet. Hva tror du det betyr? Æ vet ikke. Vil du prøve å gjette? Æ tippe et språk. Har du hørt om det begrepet? Nei ikke helt. Da blir det kanskje bare gjetting siden du ikke har hørt så mye om det, men tror du at det er positivt eller negativt å være kvensk eller å snakke kvensk? Det hadde kanskje vært litt positivt, kjent mere folk. Føler du noen tilknytning til kvenbegrepet? Nei, ikke helt. Hører du på finsk eller kvensk musikk eller radio? Nei, det e ikke førstevalget mitt. Æ har hørt litt på finsk radio. Ser du på

finsk eller kvensk tvprogram? Nei. Leser du bøker eller blader som er på finsk eller kvensk? Nei. Har du gått på noen konserter med finske eller kvenske utøvere? Nån finske. Åja, hvem da? Rolffa, nei Duolva Duottar. Har du noen finske eller kvenske Facebook-venner? Æ har nån finske. Hvilket språk snakker dere på? Dem kan norsk. Snakker dere om språk og identitet hjemme, eller på skolen eller med venner? Nei ikke helt sånn der, vi snakke litt sånn, litt finsk til hverandre. Det e bare "hei" og sånn der. Hjemme eller på skolen? Litt hjemme. Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt og de andre språkene i bygda, siden det var så mange forskjellige språk? Æ vet ikke. For eksempel da de ikke fikk lov å snakke finsk og kvensk på skolen, at de måtte snakke norsk. Hva tror du de tenkte om det? Det va kanskje litt dumt da fikk dem ikke bruke sitt språk. Hva tror de de tenkte om de ulike kulturene, at nordmenn og samer, kvener og svensker bodde i lag. Som i dag så har folk gjerne mange meninger om andre kulturer. Hvordan tror du det var før? Æ trur det var litt vanskelig å komme til et, for eksempel Finland og snakke norsk. Hvordan vil du beskrive statusen til det kvenske språket og kulturen i dag? Det e kanskje masse folk som snakke kvensk, men æ vet ikke helt. Tror du det er noen som snakker det her i Skibotn? Ja det e kanskje nån her i Skibotn som kan kvensk. Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar til å ta vare på og videreformidle den kvenske kulturen og språket, det flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har? Æ vet ikke helt.

Vedlegg 20: Intervju med Kristian og Emil

Hvor gammel er dere? 15 år. Hvor har dere vokst opp? I Skibotn. Hvor går dere på skole? Skibotn skole. Har dere bestandig bodd i Skibotn? Ja. Hvilken etnisk, som for eksempel norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda gruppe eller en annen gruppe tilhører dere og deres familie? Det e vel egentlig bare norsk. Sånn for, ja det e vel bare norsk. Bestemor og bestefar i Manndalen de va vel norsk, eller de va vel bare norsk. De snakka – de kunne samisk men de va vel norsk. Bestemor? Ja bestemor og bestefar i Manndalen. Begge to. Tror dere det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne snakke flere språk? Sånn det å snakke flere språk e jo egentlig positivt for man kan kommunisere på flere måta også, og det e vel også forskning som vise at dem som – ja at det e bedre å kunne flere språk for eg huske ikke ka det va, men dem som kunne flere språk dem hadde en fordel så dem lærte lettere flere språk enn dem som kunne, dem hadde lettere for å lære flere språk. Så det e bra, det e positivt. For det skal jo, det e jo ikke nåkka negativt å kunne flere språk liksom. Det e jo ingenting som e negativt med det. Dere kommer ikke på noe som er negativt med det? Nei for hvis man kan to språk flytanes så e det jo egentlig bare positivt. Hvis man møte nån menneska som kan flere språk så kan man snakke med dem og det e jo bra. Så er det om språk på skolen og i fritida. Har dere språkundervisning på skolen? Vi har i fordypningsfag, så har vi spansk. Og så e det jo engelsk, og så e det jo også finsk kunne man ha, det har man kunne hatt hele tida når vi har gått. Men på ungdomsskolen e det jo bare to som har finsk, og så e det jo samisk – neei...jo det e samisk. Men det e vel ingen, eg trur ikke det e så mange som har det no. Ingen på ungdomsskolen hvert fall. Kanskje på småtrinnet? Ja det e vel nån på småtrinnet. Så vi har jo tilbudet da. Har dere hatt finsk? Da vi va mindre, i småtrinnet. Æ trur kanskje vi hadde det i to år, første og andre klasse. Men vi lærte ikke så mye da så. Så vi huske ikke nåkka spesielt. Valgte dere det selv at dere skulle ha det? Ja. Synes dere det er et godt nok tilbud på språkfag på Skibotn skole? Ja egentlig, vi har jo fått blant anna spansk no og det va det jo ikke tidligere. Før va det jo russisk, va det ikke. Ja. Så det e jo egentlig ganske bra, hvis man ville lære samisk og finsk så hadde vi jo tilbudet helt fra vi va liten så, ja også spansk det e jo liksom mer – ja samisk og finsk e liksom litt mer nært, mens spansk e liksom litt mer langt borte. Så det e jo bra at man får nåkka mer annerledes enn finsk og samisk. Så man kan lære det. Mhm, liksom litt mer spennende? Ja. Hvis det hadde vært undervisningstilbud i kvensk, tror dere at dere hadde vært interessert i det? Når vi va mindre hadde vi antakelig vært men antakelig vis ikke no med tanke på at det ikke er så mange som snakke det. Også går det ut over andre tima også, som sikkert norsk da og det kan være... Greit å delta på? Ja for man får for eksempel ikke nåkka, det at man e borte fra nån tima, man får mye ekstraarbeid, man får

for eksempel ikke mindre å gjøre selv om man e borte. Det kunne jo vært hvis man ikke hadde nynorsk da, men det e heller ikke så ofte. Men det e jo bare i norsktiman, av og til at man har nynorsk. *Har dere deltatt på Uuet Laulut?* Nei, nei det har vi ikke. *Enn på Paaskiviiko?* Nei. *Vet dere hva det er?* Uuet Laulut det e jo sånn der, e det ikke sånn der kor dem har sånn konsert, nåkka av det. *Ja, sånn minoritetsspråklig kulturarrangement.* Ja. Men det har vi ikke deltatt nåkka på. *Hva synes dere om at det tilbys slike ting for ungdom?* Det e jo fint det, for dem som vil lære det at dem har det tilbudet, og kanskje hvis dem har for eksempel slekt i Finland eller samisk, så at dem får tilbud om å lære det. Det har jo vært normalt i Nord-Norge egentlig at ført så snakkas det jo finsk og samisk og sånt, så det e jo bra at, for dem som vil bør jo få lov til å lære det. *Og samles også, kanskje?* Ja. Og liksom dem som ikke vil, dem treng ikke gjøre det. Det e helt frivillig. *Hvorfor tror dere at de arrangerer slike kulturarrangement for minoritetsspråklig ungdom?* For at språket på en måte ikke skal bli glømt, at det skal være en plass der kor man skal kunne snakke med andre det språket og lære om det språket, liksom at man skal, at det ikke blir glømt trur æg. *Du nikker enig?* Ja. *Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva dere vet eller kan om kvensk språk og kultur?* Om kvensk så, vi har jo litt om det i norsk e det vel, eller er det samfunnsfag, og da lære vi jo litt om hvordan det va å være kvensk. Æ huske ikke helt, men vi har jo lært om hvordan dem hadde det, fornorskninga og sånt, og koffer det va kvensk, koffer det va kvener i Norge. Men ingen veit jo helt egentlig hvor språket kommer i fra, sånn helt bestemt. Det e vel blandinga mellom finsk og samisk, eller at det va et sted i Finland der dem snakka sånn, men det vet man ikke helt. *Men dere har tydeligvis lært litt om det?* Det hører jeg. Ja, vi har lært en del om det. *Har dere hatt for eksempel prosjektarbeid eller temauker om dette?* Vi har jo hatt besøk fra Språksenteret, ho har vel vært en eller to ganga. Det e vel sånn ofte på ungdomsskolen at vi får besøk én eller to ganger i året av Språksenteret, og så gjør vi diverse ting som å kaste lasso eller sånne greier, og det e vel for heile skolen. Også spise vi sånn der.. *Biddos?* Ja, og sånn der brød, æ vet ikke helt ka det heite. *Noe mat som er forbundet med samisk kultur?* Ja, til samisk kultur. *Så spennende. Har dere hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn nå?* Sånn i det siste? *Ja, og sånn dagligdags kanskje man hører på butikken.* Ja, æ hørte på butikken, da hørte æ nån snakke. Men det va bare sånn litt, da hørte æ nån snakke finsk. *Vet du om de som snakka finsk var fra Skibotn?* Nei æ trur ikke ho va fra Skibotn, eller æ vet ikke helt. For det va nån som jobba på butikken. *Har du hørt?* Nei, egentlig ikke. *Hvorfor tror dere det er slik at en ikke hører så mye finsk eller kvensk i Skibotn?* Fordi dem snakke mer norsk egentlig trur eg, det e ikke så mange som snakke det lenger fordi det e vel ikke så mange med sånn, hva skal æ skal si, samisk eller finsk familie.

Dem prøve å snakke norsk i stedet, det e veldig få som snakke finsk. *Og bare finsk, norsk og finsk?* Antakelig vis, at det e norsk og finsk. Når man e i Norge, og Skibotn så e det norsk. *Så er det over på førstespråk og morsmål. Hvilke språk lærte dere først?* Norsk. *Og hvilke språk kan dere totalt i dag?* Vi kan jo norsk så klart, og så e det jo engelsk, og så e det vel spansk, litt. Og så forstår man jo svensk og dansk, det forstår man jo talemålet. Kan nån ord på det også. *Tror dere at dere hadde klart å forstå noen ord på finsk siden dere har hatt finsk tidligere?* Ja, det e nok veldig lite antakelig, nån ord kanskje. *Én og to og sånt. Da vil dere kanskje si at dere kan norsk best?* Ja. *Så da blir norsk morsmål. Er det noen språk som dere skulle ønske dere kunne bedre, å snakke eller skrive?* Det e vel spansk, men det lære man jo no så det blir jo bedre. Også så klart engelsk, man kan jo engelsk ganske så greit. Det e jo bare sånn diverse diverse, grammatikk og sånn som man kunne bedre. *Da svarer jeg nesten selv, om dere bruker noen kvenske eller finske ord når dere snakker?* Nei. *Nei det gjør dere ikke. Så er vi over på kvenbegrepet. Du forklarte jo litt i stad hva du mente at kven betyr, men har dere noe mer dere vil si at det betyr?* Å være en kven. Nei æ trur ikke det. Det e jo bare at man snakke kvensk da. *Dere forklarte det jo litt i stad. Ja. Tror dere at dette kvenbegrepet er noe positivt eller negativt eller noe midt i mellom, om det kan bli assosiert med noe positivt eller negativt?* Æ trur at før, sånn under fornorskninga da va det vel negativt omtalt, da skulle man jo helst snakke norsk, man skulle jo ikke snakke kvensk, så da, for da va det negativt. Men no er det nok ikke nåkka negativt å si at man snakker kvensk. Selv om man e helt norsk, men snakke kvensk likevel, det e jo ikke nåkka negativt. Og selv om man e kvensk oppi det, e det vel ikke nåkka negativt. Annerledes før, da va det nok mer negativt, men no e det ikke det. *Føler dere noe tilknytning til dette kvenbegrepet?* Nei, ikke egentlig nåkka særlig. *Vet dere om noen lenger ut i slekta som føler noen tilknytning?* Nei, æ trur ikke det. *Da er vi på språkbruk og media. Hører dere på noen finske eller kvenske radioprogram eller musikk?* Nei. *Ser dere på finsk eller kvensk tv?* Nei, det gjør vi ikke. *Har ikke finsk eller kvensk tv. Leser dere bøker eller blader på finsk eller kvensk?* Nei. *Har dere gått på konsert med noen finske eller kvenske utøvere?* Det har vært på skolen, sånn med skolen har det jo vært, men ikke sånn på fritida. *Har dere noen finske eller kvenske Facebook-venner, hvis dere har Facebook?* Ja vi har jo en som går i klassen, han e jo halvt finsk, men han kan liksom ikke så mye finsk. Han e halvt finsk og men e helt norsk. *Og han snakker norsk?* Ja bare norsk. Men vi har vel ikke nån som e finsk. *Snakker dere om språk og identitet på skolen?* Sånn i klassen? *Ja i timene.* Ja vi gjør vel det, vi har jo undervisning og sånt så. *Språk gir deg identitet, språket e mye av identiteten. Det sier litt om kem du e, hvis man kan flere språk og. Også dialekt sier noe om identitet?* Ja, dialekt det kan man jo høre på. *Enn med venner, snakker*

dere om språk og identitet med venner? Tja, litt kanskje. Enn hjemme? Nei da e det vel ikke så mye. *Hva tror dere folk for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt, og de andre språkene som var i bygda da?* Dem som va norsk tenkte vel at i Norge, det skulle være norsk, fornorskninga det var vel på 50- og 60-tallet? *Ja, det begynte jo ganske tidlig, 1880 kanskje.* At det liksom va norsk det skulle være i Norge, så dem tenkte vel dem som va norsk at det va det – men kanskje ikke så mye her. Sia her va det liksom sånn flerspråklig. Dem hadde sikkert ikke så mye i mot kvensk eller samisk, i alle fall ikke like mye imot som andre hadde. Her va det litt mer normalt, tror eg, sia finskegrensa va så nært – dem drev med handel og sånt. Dem tenkte sikkert at det var nyttig. *Hva tror dere de tenkte om de ulike kulturene som fantes da – både nordmenn, samer, kvener, finlendere og svensker, levde i lag? Du var litt inne på at det var nyttig å kunne flere språk.* For eksempel det e jo veldig nyttig å kunne flere språk, og spesielt da for da va det mye mer handel og kontakt og sånt, og æg regner med at dem godtok at dem gjorde ting på forskjellige måta, at dem godtok det og syntes det va greit. *Hvis vi skulle sammenligne det med slik vi ser på ulike kulturer i dag?* Det kan jo være at vi tenke at det va litt rart, kanskje, for oss for vi e jo vant til det vi gjøre, dem e vant til det dem gjør. Dem tenke sikkert motsatt av det vi gjør. Vi e mest den norske kulturen, det e jo einest på samisk og kvensk... ja på skolen hvis det e nåkka som skjer der, så er det jo mest egentlig norsk kultur som vi e vant med. *At kanskje de var mer vant før til å leve flere kulturer i lag?* Ja fordi da va det jo også ikke like mange som snakka, som va helnorsk, før va det mer – det va flere kultura og flere språk. No har det jo også her kommet sånn, no e det jo også her i Skibotn også kommet asylmottak, da kommer det jo nye kultura også. Det e jo også nåkka man kan ta stilling til. At det e jo også ny kultur, men vi påvirkes jo ikke så mye av dem, men dem påvirkes jo mye av det som e her. Det e ikke så ofte en e me dem som... *Hvor mye og på hvilken måte tror dere at Skibotn har endra seg de siste femti til hundre åra, sånn generelt?* Med tanke på språk så tror æ det har blitt færre språk, sånn det har blitt mer og mer norsk. No e det jo ikke så mange som snakke finsk eller kvensk, eller samisk, så det e vel bare dem eldre som e rundt 80 kanskje, som fortsatt kan flere språk, som har opplevd litt. Dem som e på asylmottaket, dem bruke jo språket som dem snakke med hverandre, så deres språk blir nok brukt mye mer enn samisk og kvensk her, sånn imellom dem enn det em mellom de som snakke samisk eller kvensk. *Hvordan vil dere beskrive statusen for det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn i dag? Tror dere at den blomstrer eller -* Den blomstre nok ikke akkurat, æ vet heller ikke om det e nåkka interesse for det språket og kulturen her, for det e vel ikke mange som e kvena som bor her. Trur nok ikke det har så høy status, at det e så veldig mange som er interessert i det. Det e jo nån som er interessert i det, for eksempel på

Språksenteret dem e nok interessert i det, men sånn blant for eksempel ungdom så trur æ ikke det e nåkka særlig. Det er sikkert når som e interessert, men ikke så mange. *Har dere som ungdom som vokser opp i Skibotn i dag et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske, eller flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har?* Tja, man har vel kanskje litt ansvar hvis man for eksempel forteller om Skibotn at man tar med det at det va veldig flerspråklig tidligere, så litt. For det e jo en ganske viktig del av historia til Skibotn, siden finskegrensa e så nært, så har du jo, ja at det e en viktig del. Så vi har nok litt ansvar på en måte. *Hvordan skulle en gjort dette, at ungdommen skulle videreformidle det, hvordan kunne en begynt?* En kunne fortalt om det, fått når til å lære oss om det, lært språket, lært kulturen. At det blir gjort sånne forskjellige daga at man lære om det, for vi kan ikke så mye om det. For eksempel lærera dem kan jo ikke så mye om det, de kan sånn normalt, men for eksempel dem som e samisk eller kvensk, sånn ordentlig, dem kan mye mer om det og hvordan det e og har opplevd litt sånn. *Skulle det vært arrangert noe på skolen eller av kommunen?* Hvis det hadde vært for eksempel sånn at vi skulle videreformidle det, så skulle det vært kommunen, at dem hadde kjempet for det at vi hadde fått lært om det.

Vedlegg 21: Intervju med Sebastian

Hvor går du på skole? På Skibotn skole. Hvor gammel er du? Eg e 15 år. Hvilken etnisk gruppe, som for eksempel norsk, samisk, kvensk, blanda gruppe eller annen gruppe, tilhører du og din familie? Halvt om halvt norsk og finsk. Eg e norsk, mamma e norsk og mormor e norsk, morfar e norsk. Pappa e finsk og farmor og farfar e finsk. Mener du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne flere språk? Det e bare positivt ikke nåkka ille å kunne flere språk. Kommunisere med de som for eksempel ikke kan norsk. Er det noe negativt med å kunne flere språk? Hvis alle kan flere enn ett språk, så blir det altfor mange ord fra ett språk som norsk blir byttet ut med det andre språket, så blir det til slutt ikke nåkka norsk språk igjen. Det e ganske langt ut i framtida, kanskje. Siden engelsk har blitt et så stort språk kan det være at alle i verden snakke engelsk til slutt. Så er det om språk på skolen og på fritida. Har du språkundervisning på skolen? Eg har hatt, men eg slutta i 8. Klasse. Det va finsk. Valgt du det selv? Ja eg valgte det selv først, og så valgte eg å slutte med det fordi eg syntes ikke eg lærte så veldig mye av det. Synes du det er godt nok tilbud på språkfag på Skibotn skole? Ja det e det siden vi har tilbudet så må det jo være godt nok. Hvis det hadde vært undervisning i kvensk, tror du at du ville valgt det? Nei, eg trur ikke det. Har du deltatt på Uuet Laulut? Ja, det har eg. Enn på Paaskiviiko? Ja det har eg også. Hva synes du om disse arrangementene? Det e jo kjempegøy å få være med å spille og synge. Hvorfor arrangeres det tror du? Eg vet ikke, kanskje for å holde interessen oppe om andre kulturer og språk og sånn, regne eg med. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du vet eller kan om kvensk kultur? Ja, litt i alle fall. Har dere hatt prosjektarbeid eller temauker om kvensk kultur? En god del. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn? Pappa. Enn utenom det? Ja, på språksenteret, og en dame på butikken snakke finsk. Hvorfor hører en ikke mer finsk eller kvensk i Skibotn? Eg vet ikke. Så er det om førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du, og hvilke kan du best? Eg kan norsk best siden det e morsmålet, og så kan eg faktisk engelsk flytende. Og så lære eg spansk på skolen så det e ganske greit. Så kan eg litt finsk, sånn små ord og frasa. Bruker du finske eller kvensk ord sånn til vanlig når du snakker? Nei, unntatt sånn stedsnavn som Kilpisjärvi. Det bruke eg, men ikke ellers. Så er det om kvenbegrepet. Hva legger du i begrepet? Å være en kven? Det e vel bare det å være en kven. Kvenene e dem som enten har kommet fra samisk eller finsk, og har kommet til Norge. Det e jo finsk og samisk med masse låneord fra norsk, så det e vel en blanding mellom de tre. Tror du dette kvenbegrepet kan bli forbundet med noe positivt eller negativt, eller noe midt i mellom? Eg vet ikke. Så lenge den personen ikke vil bli kalt for en kven, ikke vil være en kven, men det brukes jo ikke som et skjellsord akkurat. Føler du noen

tilknytning til kvenbegrepet? Nei. Vet du om noen i familien eller lenger ut i slekta som vil føle en tilknytning til det? Nei, ikke som eg vet. Så er det språkbruk og media. Hører du på finsk eller kvensk musikk eller radio? Nei eg gjør ikke det. Eg har hørt et par sanga av finske artista, men ikke så mye. Ser du på finsk eller kvensk tv-program? Nei eg gjør ikke det. Leser du noen bøker eller blader på finsk eller kvensk? Nei. Har du vært på konsert med noen finske eller kvenske utøvere? Uuet Laulut e jo ikke finske utøvera, men dem syng jo på finsk. Så det har eg jo vært på. Har du noen finske eller kvenske facebook-venner? Ja, det har eg. Hvilket språk kommuniserer dere på da? Engelsk, fordi det e vel det språket begge to kan siden det e et så stort språk i verden. Alle lære jo engelsk. Så er det om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme? Ja, ikke så ofte men det skjer jo. Enn på skolen med lærere og med venner? Ikke så mye. Hva tror du folk i Skibotn for femti til hundre år siden tenkte om sitt språk og de andre språkene som fantes da? Eg vet ikke, det e nåkka eg ikke har tenkt på. Hva tror du de tenkte om at mennesker fra ulike kulturer levde sammen, både nordmenn, samer, kvener? Eg trur ikke de hadde nåkka stort i mot det, trur de bare tenkte at siden de e norsk så kanskje de ikke skal lære nån flere språk, eller, bare beholde det norske språket. Kan vi sammenligne dette med hvordan vi ser på ulike kulturer i dag? Det har jo kommet så mye opp i media at alle skal ha like rettigheta, og alle skal bli behandla likt. Det har jo gjort et inntrykk, vi behandle alle så å si likt. Men det e jo nån som har sine formeningar om at de ikke like kvena, eller ikke like finlendere. Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne har forandra seg de siste femti til hundre åra? Eg har ikke bodd her så lenge, men sikkert litt forandring. Hvordan ville du beskrive statusen til det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn i dag? Nesten utdødd, veldig smått. Mener du at dere som vokser opp i Skibotn i dag har et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske eller flerkulturelle bakgrunnen som bygda har? Nei, det har jo blitt mindre og mindre med, det e ikke så veldig mange som tar fremmedspråk på skolen lenger.

Vedlegg 22: Intervju med Adrian

Hvor gammel er du? 16. Hvor har du vokst opp? Skibotn. Hvor går du på skole? I Tromsø. Bor du i Tromsø og pendler hjem? Ja, pendle hjem hver helg. Hvilken gruppe vil du si at du og din familie tilhører? Som norsk, samisk, kvensk, blanda gruppe eller annen gruppe. Det e vel norsk, men etternavnet våres e vel finsk. Men det e ikke sånn at vi snakke finsk eller nåkka sånt. Hva vil du si at du er? Norsk. Heile gjengen e norsk. Vet du noe om oldeforeldrene dine? Nei ingenting. Men det er noe finsk der bak, mener du å huske? Ja. Mener du det er positivt eller negativt, eller noe midt i mellom, å kunne flere språk? Nei det e ikke nåkka negativt med det. Det e vel positivt. Å kunne kommunisere med andre folkegruppe. Er det bare positivt? Eg mene det e bare positivt. Så er det om språk på skolen. Hadde du undervisning i språk da du gikk her på Skibotn? Ja helt til 4. Klasse. Men det huske æ ikke så mye av. Finsk. Du husker ikke så mye av det? Nei, det begynne å bli en stund siden. Valgte du det selv? Det valgte eg selv. Syntes du det var et godt nok tilbud på språkundervisning? Ja, og no har det vel blitt bedre også trur æ. Dem har vel fått spansk også. Hvis Skibotn skole hadde hatt undervisningstilbud i kvensk, tror du at du ville valgt det? Neei, det trur eg ikke. Du ville fortsatt hatt finsk da? Ja. Har du deltatt på Uuet Laulut? Nei. Enn på Paaskiviiko? Nei. Vet du hva det er? Nei. Det er kulturarrangement for minoritetsspråklig ungdom. Bare ut fra det jeg har sagt nå, tror du det er bra arrangement? Nei eg vet ikke. Hvis du skulle gjette, hvorfor tror du dette arrangeres? Sikkert for å forbedre samholdet eller nåkka sånt. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du vet eller har lært om kvensk språk og kultur? Nei det e lite. Lite, som i at du føler du har lite kunnskap om det? Lite kunnskap. Har det vært prosjektarbeid eller temauker på skolen hvor dere har hatt om kvensk? Ja det har det vel. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn nå for tida? Nei. Hvorfor tror du det er slik at en ikke hører finsk eller kvensk? Nei det vet eg ikke. Så går vi over på førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du, og hvilke språk behersker du best? Det e vel norsk og engelsk, og norsk best. Vil du da si at norsk er ditt morsmål? Ja. Er det noen språk som du skulle ønske at du kunne snakke eller skrive? Finsk. Hvorfor? Fordi vi e så nært finskegrensa. Har dere noen finske slektninger? Nei eg trur ikke det. Bruker du selv noen finske eller kvenske ord? Nei. Så går vi over på kvenbegrepet. Vet du hva kven betyr? Nei. Har du hørt om det? Ja. Tror du begrepet kan bli forbundet med noe positivt eller negativt, eller noe midt i mellom? Midt i mellom. Eg har ikke hørt så mye om det, verken positivt eller negativt. Du snakka jo om at dere har noe finsk, men føler du noe tilknytning til det kvenske? Nei ingenting. Vet du om noen i familien eller lenger ut i slekta som kunne føle en tilknytning? Ikke som æ vet. Så er det om språkbruk og media. Hører du på

finske eller kvenske radioprogram eller musikk? Nei. Eg høre ikke på radio. Ser du på finsk eller kvensk tv-program? Nei. Leser du bøker eller blader på finsk eller kvensk? Nei. Har du gått på konsert med finske eller kvenske utøvere? Nei det trur eg ikke. Har du finske eller kvenske facebook-venner? Finske. Hvilket språk kommuniserer dere på? Engelsk. Hvorfor det? Fordi æ e dårlig på finsk og ho e dårlig på norsk. Kan du skrive litt på finsk? Æ kan jo litt sånn enkeltord, men ikke en hel setning. Er det lettere for deg å forstå hvis noen skriver på finsk til deg, enn det er for deg å svare? Nei det vet eg ikke helt. Trur det e like vanskelig begge delar. Så er det om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme? Nei. Enn på skolen med lærere eller med venner? Nei. Hva tror du folk i Skibotn for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt og de andre språkene som ble snakka da? Det va vel norsk som var best, og det andre va vel heslig. Kan eg tenke meg. Hva tror du de tenkte om menneskene fra ulike kulturer som levde sammen? Eg trur dem hadde liten forståelse, og ikke så alt for glad i å være i lag. Kan vi sammenligne det mot i dag? Dem fleste tenke ikke nåkka negativt om det. Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og dens innbyggere har endra seg de siste femti til hundre åra? Ganske mye. Språket og toleranse og andre kultura e mer godtatt. Hvordan vil du beskrive statusen for det kvenske språket og den kvenske kulturen i Skibotn i dag? Det vet æ ingenting om. Har dere som vokser opp i Skibotn i dag et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske eller flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har? Ja vi har jo egentlig det, ansvaret. Men det blir jo litt vanskelig for folk å lære hvis dem ikke har en familie som snakke det. Hvordan skulle en gjort det? Det e vanskelig å si.

Vedlegg 23: Intervju med Lukas

Hvor er du oppvokst? Her i Skibotn. Hvor har du gått på skole, og hvor går du på skole nå? Eg gikk første til tiende her i Skibotn, første året på videregående på Vollan og de to siste åran har eg gått flyfag på Bardufoss. Hvilken etnisk gruppe tilhører du og din familie? Og etnisk gruppe kan være for eksempel norsk, samisk, kvensk, finsk, blanda gruppe eller en annen gruppe. Nei... Bestemora min e hvert fall født i Keinovuopio i Sverige, og eg veit no hvert fall at en liten del av – fra pappa sin side e samisk. Så eg vil vel putte meg mer på et kvensk, kvensk-norsk etnisk, enn nåkka anna. Okei. Nå kommer jeg til å spørre om nasjonaliteten til ganske mange i familien din. Da kan vi begynne først med deg. Hvilken nasjonalitet har du? Norsk. Og mammaen din? Norsk. Pappaen din? Norsk. Og mormora din, altså bestemora på morssida. Bestemor på mamma sin side e samisk – [retter] svensk. Bestefar på morssida? Norsk. Bestemor på farssida? Norsk. Og bestefar på farssida? Norsk. Og så er det oldemor som er mormors mor, bestemor på morssida sin mor. Eeh svensk. Enn oldefar, mormors far? Norsk. Og oldemor, som morfars mor. Norsk. Og oldefar som i morfars far. Norsk. Og oldemor som i farmors mor? Norsk. Oldefar som i farmors far? Norsk. Og så oldemor som i farfars mor? Norsk. Oldefar som i farfars far. Norsk. Nå kommer vi på et annet tema som er språk på skolen og i fritida. Hvilke språk hadde du eller har du undervisning i på skolen? Norsk og engelsk. Ja, er det det du har nå? Ja. Hva har du hatt før? Fra første til syvende hadde eg finsk også, men utenom det så har det vært norsk og engelsk. Har du deltatt på Uuet Laulut? Ja. Når tid? Eg deltok tre år på rad, og siste gangen va for to år sida. Har du deltatt på Paaskiviiko? På Paaskiviiko? Nei. Hva synes du om at det tilbys slike minoritetsspråklige kulturarrangement for ungdom? Eg synes at det e en god måte å få fram de forskjellige språkan som vi har oppe i Nord. Hvorfor tror du de arrangeres? Nei.. Eg veit ikke. Koselig. Har Skibotn skole spilt noen rolle for hva du mener eller kan om kvensk språk og kultur? Ja. Det e jo – Skibotn e jo en plass kor det e mye som spille rundt kvensk og finsk og samisk generelt, så det har jo spelt ganske mye inn så eg har fått innsikt i de forskjellige språkan. Har det vært fokusert på kvensk språk og kultur på skolen? Ikke akkurat kvensk, men meire finsk. Men nå er det jo noen år siden du har gått på skole her? Ja. Nå kommer vi over på førstespråk og morsmål. Hvilket språk lærte du deg først? Norsk. Hvilke språk kan du, og hvilke språk kan du best? Eg kan norsk, men selvfølgelig det e nesten en åpenbarhet at når du kan norsk og du kan svensk – eg forstår litt finsk og eg kan prate litt utenom det så kan eg en brøkdal russisk. Hvilket språk regner du som ditt morsmål? Norsk. Er det noen språk du skulle ønske du kunne snakke eller skrive? Finsk. Hvorfor? Fordi vi ligg så tett opp mot Finland så det hadde vært nyttig. Nå beveger vi oss over på kvenbegrepet. Vet

du hva begrepet eller ordet kven betyr? Nei. Men du har hørt om det? Ja. I hvilken sammenheng har du hørt om det? Språk og minoritet. Har du hørt om det hjemme eller på skolen? Eller begge deler? En god blanding. Tror du at begrepet kan bli forbundet med noe som er negativt? Nei. Hvorfor ikke? Eg ser ikke kordan det kan bli bundet med nåkka negativt. Kan det være noe positivt? Ja. Føler du noen tilknytning til kvenbegrepet? Eg veit ikke heilt med kven. Vet du om det er noen i familien eller i slekta som føler en tilknytning til begrepet? Det kan eg tru. Over til språkbruk og media. Hører du på finske eller kvenske radioprogram eller musikk? Eg høre på musikk. Som er finsk eller kvensk? Ja. Er det én av de? Det e finsk. Hvor ofte? Eg vil ikke akkurat si at eg høre på det daglig men fire, fem ganga i uka. Ser du på finske eller kvenske tvprogram? Nei. Les du bøker eller blader som er på finsk eller kvensk? Nei. Har du gått på konsert med finske eller kvenske utøvere? Ja. Hvilke? Det huske eg ikke. Hvor var det? Uuet Laulut. Har du finske eller kvenske Facebook-venner? Ja. Hvilket språk kommuniserer dere på? Norsk. Nå kommer siste del om språkbevissthet. Snakker dere om språk og identitet hjemme? Ja til en viss grad. Snakker dere om det på skolen med lærere eller venner? Nei. Hva tror du folk for femti til hundre år siden tenkte om språket sitt, og de andre ulike språkene i Skibotn? Litt med tanke på fornorskninga og den språkpolitikken som var, at en ikke måtte snakke finsk og kvensk og samisk. Nei... Eg kan vel ikke tenke meg nåkka om det, og så har eg heller ikke nåkka meining om det. Hva tror du de tenkte om de ulike kulturene som fantes da? At nordmenn og samer og kvener, finlendere og svensker bodde i lag og drev med handel i lag? Kan du sammenligne det med hvordan vi tenker på de ulike kulturene i dag? Eg trur ikke dem kan bli sammenligna på nåkka måte. Hvorfor ikke? Vi har fått et mye bredere syn på kultura no, vi har lært oss å akseptere dem. Hvor mye og på hvilken måte tror du Skibotn og innbyggerne generelt har endra seg de siste femti til hundre åra? Nei vi har vel, eller det har vel endra seg ganske mye her. Ja har vel ikke så veldig mye meir å si om det. Synes du det er et godt nok tilbud på språkfag på skolen i Skibotn? Ja vi har jo mulighet til å få både finsk og samisk opplæring på skolen. Har du hørt noen snakke finsk eller kvensk i Skibotn? Ja. Hvor? På – Eg huske ikke kor. Eg har hvert fall hørt det. Bruker du selv noen kvenske eller finske ord? Ja. (sier noe på finsk). Hva betyr det? Det trur eg ikke vi skal ta opp i det her intervjuet. Ok, bruker du noen ord hjemme? (Sier noe på finsk). Hva betyr det? Ikke ras. Er det noe mer? (Sier noe på finsk): Hva betyr det? Kom hit. Så du bruker egentlig mye? Nei, eg bruke nån. Hvor har du lært det? Bestemor og mamma. Bruker du når du ikke er hjemme også? Ja. Med kompiser og sånt? Ja. Forstår de hva du sier da? Nei. Hva sier de når du snakker kvensk eller finsk? At eg skal prate norsk. Gjør du det da? Ja. Hvordan vil du beskrive statusen til det kvenske språket og den kvenske

kulturen i Skibotn i dag? Midt på treet, pluss minus. Hva legger du i det? Det kvenske språket er fremstilt på en god måte, ikke bare på skolen men generelt i samfunnet. Har dere som vokser opp i Skibotn i dag et ansvar i å ta vare på og videreformidle den kvenske og flerkulturelle bakgrunnen som Skibotn har? Ja, på et vis har vi vel det men at alle gjør det veit eg ikke. Hvordan skulle det blitt gjort? Vi skulle hatt et bredere syn på den kvenske og den finske kulturen, prøvd å fått litt mer innblikk i språket og lignanes.

